

KNJIGA SAŽETAKA

**PRVI KONGRES PSIHOTERAPEUTA U BOSNI I HERCEGOVINI:
PSIHOTERAPIJA SA SVIJETOM PROMJENA**

Hotel „Hills“ Sarajevo, 23. - 26. mart/ožujak 2023.

BOOK OF ABSTRACTS

**FIRST CONGRESS OF PSYCHOTHERAPISTS IN BOSNIA AND
HERZEGOVINA: PSYCHOTHERAPY WITHIN A CHANGING WORLD**

Hotel „Hills“ Sarajevo, March 23 – 26, 2023

Izdavač/Publisher Savez psihoterapijskih udruženja u Bosni i Hercegovini/
Union of Psychotherapeutic Associations in Bosnia and Herzegovina

Urednici/Editors Prof. dr. sc. Mevludin HASANOVIĆ/Professor Mevludin HASANOVIĆ MD, PhD
Prof. dr. sc. Aleksandra HADŽIĆ/Professor Aleksandra HADŽIĆ Psy, PhD
Prof. dr. sc. Esmina AVDIBEGOVIĆ/Professor Esmina AVDIBEGOVIĆ MD, PhD

Prevodilac/Translator Muhammed HASANOVIĆ

Dizajn, slog i prijelom/ Sanin KATICA
Layout and design

Štampa/Print Copy.ba

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

615.851(063)(082)(048.3)

**KONGRES psihoterapeuta u Bosni i Hercegovini Psihoterapija sa svijetom promjena
(1 ; 2023 ; Sarajevo)**

Knjiga sažetaka = Book of abstracts [Elektronski izvor] / Prvi kongres psihoterapeuta u Bosni i Hercegovini: Psihoterapija sa svijetom promjena Hotel „Hills“ Sarajevo, 23. - 26. mart/ožujak 2023. = First congress of psychotherapists in Bosnia and Herzegovina: Psychotherapy within a changing world Hotel „Hills“ Sarajevo, March 23 – 26, 2023 ; [prevodilac/translator Muhammed Hasanović]. - El. knjiga. - Sarajevo : Savez psihoterapijskih udruženja u Bosni i Hercegovini = Union of Psychotherapeutic Associations in Bosnia and Herzegovina, 2023

Način pristupa (URL): <https://kongres.spubih.com/publikacije/>. - Nasl. sa nasl. ekrana.
- Opis izvora dana: 16. 3. 2023. - Bibliografske bilješke uz tekst. - Registar.

ISBN 978-9926-8772-1-7

COBISS.BH-ID 53809926

KNJIGA SAŽETAKA/BOOK OF ABSTRACTS

**PRVI KONGRES PSIHOTERAPEUTA U BOSNI I
HERCEGOVINI: PSIHOTERAPIJA SA SVIJETOM PROMJENA**

Hotel „Hills“ Sarajevo, 23. - 26. mart/ožujak 2023.

**FIRST CONGRESS OF PSYCHOTHERAPISTS IN BOSNIA AND
HERZEGOVINA: PSYCHOTHERAPY WITHIN A CHANGING WORLD**

Hotel „Hills“ Sarajevo, March 23 – 26, 2023

Sarajevo, 2023.

RIJEČI DOBRODOŠLICE

Poštovani/e,

Čast nam je i zadovoljstvo u ime Saveza psihoterapijskih udruženja u BiH, pozvati vas i poželjeti vam dobrodošlicu na Prvi kongres psihoterapeuta u Bosni i Hercegovini sa međunarodnim učešćem. Kongres se održava u Sarajevu, Hotel „Hills“, od 23. do 26. 03.2023. godine. Želja nam je po prvi put okupiti psihoterapeute i psihoterapijska udruženja u BiH i regionu, koji će promovisati psihoterapiju kao profesiju, ali i unaprijediti psihoterapijsku praksu i naučno – istraživački rad. Sigurni smo da će Kongres psihoterapeuta biti prepoznat i izvan okvira naše države kao značajan stručni i naučni događaj.

Vrijeme u kojem živimo je vrlo zahtjevno i izazovno. Svjedočimo velikoj, ubrzanoj globalnoj transformaciji, koja direktno utiče na mentalno zdravlje cjelokupne populacije. Želja nam je doprinijeti sveobuhvatnom razumijevanju trenutka u kome se nalazimo i mi, i naša profesija.

Upravo zbog toga, tema Prvog kongresa psihoterapeuta u BiH je:

PSIHOTERAPIJA SA SVIJETOM PROMJENA.

Sigurni smo da će Kongres ponuditi raznovrsne i aktuelne teme i govornike iz BiH, regiona i Evrope, koji će naš profesionalni rad učiniti efikasnijim, a naš ukupni stručni uticaj značajnijim.

Vjerujemo da će Kongres ponuditi vrijednu priliku psihoterapeutima i svim zainteresovanim profesionalcima iz područja brige o zdravlju i razvoju pojedinaca, grupa i društva, kako iz Bosne i Hercegovine tako i drugih zemalja, da razmjene ideje i unaprijede svoje prakse. Ovo je prilika za otvorenu, naučnu i stručnu debatu i lični dijalog o filozofiji, teoriji, praksi i istraživanju u psihoterapiji, te o njenom značenju u savremenom društvu.

Kongres se održava u proljeće, koje je najbolje doba za sastanke, promišljanja i razmjenu. Radujemo se vašem dolasku i ugodnom druženju u Sarajevu.

Dobro došli!

Predsjednica Kongresa
Prof. dr. sc. Esmina Avdibegović

WORDS OF WELCOME

Honorable participants and guests,

It is our honor and pleasure, on behalf of the Association of Psychotherapy Associations in BiH, to invite you and welcome you to the First Congress of Psychotherapists in Bosnia and Herzegovina with international participation. The congress will be held from 23 to 26 March 2023. Hotel "Hills" in Sarajevo, Bosnia and Herzegovina. For the first time, we wish to gather psychotherapists and psychotherapeutic associations in BiH and the region, which will promote psychotherapy as a profession, but also improve scientific and research work.

We are sure that the Congress of psychotherapists will be recognized outside the framework of our country as an important professional and scientific event.

The times we live in are very demanding and challenging. We are witnessing a large, accelerated global transformation, which directly affects the mental health of the entire population. Our desire is to contribute to a comprehensive understanding of the moment in which we, and our profession, find ourselves

Precisely because of this, the theme of the First Congress of Psychotherapists in Bosnia and Herzegovina is:

PSYCHOTHERAPY WITHIN A CHANGING WORLD.

We are sure that the Congress will offer diverse and current topics and speakers from BiH, the region and Europe, who will make our professional work more efficient and our overall professional impact more significant. We believe that the Congress will offer a valuable opportunity to psychotherapists and all interested professionals in the field of health care and development of individuals, groups and society, both from Bosnia and Herzegovina and other countries, to exchange ideas and improve their practices. This is an opportunity for an open, scientific and professional debate and personal dialogue about philosophy, theory, practice and research in psychotherapy, and about its meaning in contemporary society.

The congress is held in the spring, which is the best time for meetings, reflections and exchanges.

Welcome!

President of the Congress
Professor Esmina Avdibegović MD, PhD

ORGANIZATOR/ORGANIZER:

Savez psihoterapijskih udruženja u Bosni i Hercegovini/*Union of Psychotherapeutic Associations in Bosnia and Herzegovina*

POČASNI ODBOR/HONORABLE COMMITTEE:

Alfred Pritz (Austrija/*Austria*), Dubravka Kocijan Hercigonja (Hrvatska/*Croatia*), Isabel Fernandez (Italija/*Italy*), Goran Arbanas (Hrvatska/*Croatia*), Tanja Frančišković (Hrvatska/*Croatia*), Tom Warnecke (UK), Nevena Čalovska Hercog (Srbija/*Serbia*), Gregor Žvelc (Slovenija/*Slovenia*), Tijana Mirović (Srbija/*Serbia*), Jana Damjanov (Srbija/*Serbia*), Nada Jabandžić (Austrija/*Austria*)

NAUČNI/ZNANSTVENI ODBOR/SCIENTIFIC COMMITTEE:

Mevludin Hasanović, Predsjednik naučnog odbora/*President of Scientific Committee* (Tuzla), Aleksandra Hadžić, Dopredsjednica naučnog odbora/*Vicepresident of Scientific Committee* (Banja Luka), Članovi naučnog odbora/*Members of Scientific Committee*: Esmina Avdibegović (Tuzla), Mirela Badurina (Sarajevo), Adila Softić (Zenica), Armina Čerkić (Sarajevo), Dželila Mulić-Čorbo (Sarajevo), Alma Tihić (Tuzla), Sedin Habibović (Zenica), Zvezdana Savić (Sarajevo), Sabina Husić Zijadić (Sarajevo)

ORGANIOZACIONI ODBOR/ORGANIZING COMMITTEE:

Esmina Avdibegović, predsjednica kongresa/*President of Congress* (Tuzla), Mirela Badurina, dopredsjednica kongresa/*Vicepresident of Congress* (Sarajevo), Adila Softić, predsjednica organizacionog odbora/*President of Organizing Committee* (Zenica), Armina Čerkić, dopredsjednica organizacionog odbora/*Vicepresident of Organizing Committee* (Sarajevo), Dželila Mulić - Čorbo, predsjednica programskog odbora/*President of Program Committee* (Sarajevo), Alma Tihić, dopredsjednica programskog odbora/*Vicepresident of Program Committee* (Tuzla), Sedin Habibović, član organizacionog i programskog odbora/*Member of Organizing and Program Committee* (Zenica), Zvezdana Savić, član organizacionog i programskog odbora/*Member of Organizing and Program Committee* (Sarajevo), Sabina Husić Zijadić, član organizacionog i programskog odbora/*Member of Organizing and Program Committee* (Sarajevo)

GENERALNI SPONZOR

www.unifarm.ba
Unifarm

PRVI KONGRES PSIHOTERAPEUTA U BOSNI I HERCEGOVINI: PSIHOTERAPIJA SA SVIJETOM PROMJENA

FIRST CONGRESS OF PSYCHOTHERAPISTS IN BOSNIA AND HERZEGOVINA: PSYCHOTHERAPY WITHIN A CHANGING WORLD

PROGRAM

ČETVRTAK/THURSDAY/23.03.2023.

Tema dana/Topic of the day
Psihoterapija sa svijetom promjena/Psychotherapy within a changing world

SALA A/HALL A
CEREMONIJA OTVARANJA KONGRESA/OPENING CEREMONY
Moderator: Haris E. BILALović

Vrijeme/Time

Gradonačelnica Grada Sarajeva/Mayor of the City of Sarajevo
Benjamina KARIĆ
Chief of Mission - Country Representative, Western Balkans Sub-
Regional Coordinator
Laura LUNGAROTTI, IOM
Šef delegacije MKCK Sarajevo/Head of ICRC Sarajevo delegation
Elmir CAMIĆ
Pomoćnik ministra za javno zdravlje, Federalno Ministarstvo zdravstva/
Assistant Minister for Public Health, Federal Ministry of Health
Goran ČERKEZ
v.d. pomoćnik ministra, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite RS/
Acting Assistant Minister, Ministry of Health and Social Protection of
the RS
Milan LATINOVIĆ
Predsjednik SPUuBIH/President of SPUuBIH
Mevludin HASANOVIĆ
Predsjednica Kongresa/President of the Congress
Esmina AVDIBEGOVIĆ

16:00-16:45

SALA A/HALL A
PLENARNA PREDAVANJA/PLENARY LECTURES
Moderator: Haris E. BILALović

16:45-17:45

Alfred PRITZ: The Development of Psychotherapy in Europe

17:45-18:45

Dubravka KOCIJAN HERCIGONJA: Značaj psihoterapije u radu sa djecom
i adolescentima u svijetu promjena

18:45-19:00

Moderator: Haris E. BILALović

19:00-20:30

Koktel dobrodošlice/Welcome cocktail

PETAK/FRIDAY/24.03.2023.

SALA A/HALL A

Tema dana/Topic of the day

Novi izazovi – novi pristupi /psihoterapija i klinička medicina/New challenges – new approaches /Psychotherapy and clinical medicine

Vrijeme/Time

PLENARNA PREDAVANJA/PLENARY LECTURES

Moderator: Haris E. BILALOVIĆ

09:00-09:45

Tom WARNECKE: Building bridges - contemporary perspectives on fragmentation in psychotherapy

09:45-10:30

Goran ARBANAS: Seksualna terapija – posebna vrsta terapije ili dio svake psihoterapije

10:30-11:15

Gregor ŽVELC: Mindfulness- and Compassion-Oriented Integrative Psychotherapy

11:15-11:30

KAFE PAUZA/COFFE BREAK

SALA A /HALL A

RADIONICA/WORKSHOP

11:30-13.00

Jana DAMJANOV: Sociopsychodrama - a safe place for the encounter (max 30 učesnika)

SALA E/HALL E

POSTER PREZENTACIJE/POSTER PRESENTATION

Moderator: Sedin HABIBOVIĆ

Ognjen PJANO, Mia KOMŠIĆ: Mogućnosti i ograničenja psihoterapijskog rada sa osobama sa psihotičnim poremećajima: osvrt na literaturu

11:30-13:00

Augustina RAHMANOVIĆ, Aida MUSTAČEVIĆ – CIPURKOVIĆ: Trauma, psihoterapija i psihosocijalni pristup – Model rada nevladine organizacije “Vive Žene” iz Tuzle

Mirta VRANKO, Kristina DRAGUZET, Tihana JENDRIČKO: Art i ekspresivna terapija u tretmanu psihotraume

Mirta VRANKO, Kristina DRAGUZET, Tihana JENDRIČKO: Integrirani psihoterapijski pristup liječenju – interdisciplinarnost kao resurs

SALA E/HALL E

11:30 - 13:00

Kristina DRAGUZET, Mirta VRANKO, Tihana JENDRIČKO: **Psihoterapijski pristup podrške roditeljima čija su djeca počinila suicid**

Kristina Draguzet, Mirta Vranko, Tihana Jendričko: **Rizični i zaštitni čimbenici na razini osobe, obitelji i okruženja koji sudjeluju u psihoterapijskom procesu**

13:00-14:30

RUČAK/LUNCH

SALA A/HALL A OKRUGLI STO/ROUND TABLE

14:30 – 16:00

Migracije i mentalno zdravlje – International Organization of Migration

Moderator: Elma SELMAN
(max 30 učesnika/participants)

SALA B/HALL B OKRUGLI STO/ROUND TABLE

14:30 – 16:00

HEART - uloga pristupa psihosocialne podrške djeci zasnovanih na umjetnosti – primjeri iz Bosne i Hercegovine i svijeta

Moderator: Dario LIPOVAC

Učesnici/participants: Miroslava MARJANOVIĆ
i Šejla BJELOPOLJAK

SALA C/HALL C RADIONICA/WORKSHOP

14:30 – 15:30

Lejla HUREMOVIĆ: **Upoznavanje sa društvenim kontekstom života LGBTIQ osoba i psihoterapijski rad sa LGBTIQ klijentima/cama**

SALA D/HALL D ORALNE PREZENTACIJE/ORAL PRESENTATIONS

14:30 – 16:00

Moderatori: Selvira DRAGANOVIĆ (BiH), Nebojša JOVANOVIĆ (Srbija)

Selvira DRAGANOVIĆ: **Slon u sobi: iskustva terapeuta o adresiranju i inkorporiranju duhovnosti i religije u psihoterapiju: kvalitativna studija**

Nebojša JOVANOVIĆ: **Pristup psihoterapiji preko razvoja bazičnih emocionalnih kompetencija-integrativna psihodinamska psihoterapija (O.L.I.)**

Tea VUČINA: Primjena protokola za nedavne traume EMDR terapije u prevenciji posttraumatskih posljedica kod djece nakon velikih T-trauma

Tatjana PRERADOVIĆ SJENICA, Tanja RADOSAVAC, Tanja TANKOSIĆ GIRT: Online supervizija uživo u porodično sistemsnoj psihoterapiji- prikaz slučaja

Sandra ZAIMOVIĆ: Razvoj prve online platforme za psihoterapiju u BIH

**SALA E/HALL E
ORALNE PREZENTACIJE /ORAL PRESENTATIONS**

Moderatori: Maja BRKIĆ (BiH), Jasminka ARBANAS (Hrvatska)

Jasminka ARBANAS, Tanja FRANČIŠKOVIĆ: **Stavovi liječnika prema psihološkim metodama u liječenju somatskih bolesti**

Tanja KUPREŠAK, Sanja MAROEVIĆ, Goran ARBANAS, Marija OREL, Sara MAROEVIĆ: **Stavovi o seksualnosti i dob – praktične psihoterapijske implikacije**

14:30 – 16:00

Maja BRKIĆ, Ranko KOVAČEVIĆ, Zihnet SELIMBAŠIĆ, Esmina AVDIBEGOVIĆ: **Terapijski faktori grupne terapije u terapijskim grupama pacijenata dnevne bolnice**

Ankica BAKOVIĆ, Ivan ĐURAN: **Konstrukcija skale životnih uvjerenja**

Anida DUDIĆ-SIJAMIJA: **Izazovi i perspektive psihoterapije u Bosni i Hercegovini**

16:00 – 16:30

KAFE PAUZA/COFFE BREAK

**SALA C/HALL C
PROMOCIJA KNJGE/BOOK PROMOTION**

16:30 – 17:15

Uvod u klasifikaciju psihijatrijskih poremećaja u MKB -11 (Urednici: PAJEVIĆ I., AVDIBEGOVIĆ E., PAJEVIĆ A.)

**SALA D/HALL D
PROMOCIJA KNJGE/BOOK PROMOTION**

17:15 – 18:00

Uvod u seksualnu medicinu, udžbenik za studente i liječnike (Autor: ARBANAS G.)

SUBOTA/SATURDAY/ 25.03. 2023

SALA A/HALL A

Tema dana/Topic of the day

**Psihoterapija u vrijeme krize/Trauma i zacjeljenje/Psychotherapy in times of crisis /
Trauma and healing**

PLENARNA PREDAVANJA/PLENARY LECTURES

Moderator: Haris E. BILALOVIĆ

Vrijeme/Time

Nevena ČALOVSKA HERCOG: Sistemska porodična terapija u kontekstu
tranzicije

09:00-09:45

09:45-10:30

Isabel FERNANDES: The role of trauma in Mental Health - The
contribution of EMDR Therapy

10:30-11:15

Tijana MIROVIĆ: Trauma – naša priča: Kompleksni posttraumatski
stresni poremećaj – Balkanska priča

11:15-11:30

KAFE PAUZA/COFFE BREAK

SALA A/HALL A

RADIONICA/WORKSHOP

11:30 – 13:00

Nada Jabandžić: Ratne traume i zacjeljenje nakon 30 godina: primjena
transakcione analize i integrativnih metoda
(max 20 osoba/persons)

SALA B/HALL B

OKRUGLI STO/ROUND TABLE

11:30 – 13:00

**Sistemska porodična supervizija u Bosni i Hercegovini - širi pogledi na
sistem**

Moderator: Armina ČERKIĆ

Učesnici/participants: Olica MARINKOVIĆ-ŠUŠIĆ,
Vedrana MARINKOVIĆ, Meliha FEJZIĆ, Vedrana RAKIĆ, Tanja RADOSAVAC,
Tatjana PRERADOVIĆ SJENICA

SALA C/HALL C
ORALNE PREZENTACIJE/ORAL PRESENTATIONS

11:30 - 13:00

Moderatori/Moderators: Nermina Vehabović Rudež (BiH), Behzad Hadžić (BiH)

Lejla MUSTOO BAŠER: **Integracija sinergetike u psihologiji i psihoterapiji**

Nermina VEHAHOVIĆ-RUDEŽ: **Realitetna psihoterapija u tretmanu anksioznosti**

Nermin MULAOSMANOVIĆ: **Kognitivno-bihejvioralni tretman depresivnosti – studija slučaja**

Behzad HADŽIĆ, Aleksandar FATIĆ, Elma HADŽIĆ: **Aktualne paradigme u psihoterapiji traume**

Sanina KRUŠKO, Amela ABIDOVIĆ – MAČKOVIĆ: **Kognitivno-bihejvioralna terapija: prikaz slučaja**

SALA D/HALL D
ORALNE PREZENTACIJE/ORAL PRESENTATIONS

11:30 – 13:00

Moderatori: Azra ARNAUTOVIĆ (BiH), Jasna VATREŠ (BIH)

Azra ARNAUTOVIĆ, Mirela BADURINA: **Razvodi brakova i posljedice po djecu i adolescente**

Tatjana KAPURALIN: **Ko – kreativnost u radu sa djecom i adolescentima**

Mahira POLJAK: **Transakciona analiza u savjetovalištu - rad na osnaživanju žena za izlazak iz nasilnog odnosa**

Šejla BJELOPOLJAK: **Doprinos psihosocijalne podrške nastavnika socio-emocionalnim kompetencijama djece**

Jasna VATREŠ: **Prezentacija programa psihosocijalna podrška djeci oboljeloj od malignih bolesti i njihovim porodicama**

SALA E/HALL E
RADIONICA/WORKSHOP

11:30 – 12:30

Sabina DUMAN, Aldina SELIMAGIĆ-ŠLJIVO:
Radionica: „Odlazak“

13:00-14:30

RUČAK/LUNCH

**SALA A/HALL A
OKRUGLI STO/ROUND TABLE**

Psihološko savjetovalište za studente UNIBL - Psihološko savjetovalište za studente Univerziteta u Banjoj Luci - Motivacija za osnivanje, organizacija rada i rezultati naših prvih šest mjeseci rada

Moderator: Aleksandra HADŽIĆ

14:30-15:30

Učesnici/Participants: Tatjana PRERADOVIĆ SJENICA, supervizor, Gordana RUŽIĆ MILUNIĆ, psihoterapeut porodične sistemske orijentacije, volonter terapeut, Ana RISOVIĆ, Iva PATRICIJA DAVIDOSKI, studenti II ciklusa Psihologije na Filozofskom fakultetu u BL, administratorke.

**SALA B/HALL B
RADIONICA/WORKSHOP**

14:30 – 15:30

Dželila MULIĆ-ČORBO, Tanja TANKOSIĆ-GIRT: Radionica sistemske supervizije: Social G.R.A.C.E.S.

**SALA C/HALL C
RADIONICA/WORKSHOP**

14:30 – 15:30

Esmin BRODLIJA: Moja staklenka za brige

**SALA D/HALL D
RADIONICA/WORKSHOP**

14:30 – 15:30

Ljiljana BASTAIĆ: Imago terapija odnosa

**SALA E/HALL E
RADIONICA/WORKSHOP**

14:30 – 15:30

Silvija JURČEVIĆ, Ljubica KRIŠTO: Je li u osnovi svake dijagnoze nezadovoljavajući odnos? Razumijevanje i unaprijeđenje odnosa u realitetnoj terapiji

15:30 – 15:45

KAFE PAUZA/COFFE BREAK

**SALA A/HALL A
RADIONICA/WORKSHOP**

15:45 – 16:45

Olica MARINKOVIĆ-ŠUŠIĆ, Vedrana MARINKOVIĆ: Ljubav (ni)je dovoljna

**SALA B/HALL B
RADIONICA/WORKSHOP**

15:45 – 16:45

Miroslava MARJANOVIĆ, Šejla BJELOPOLJAK: HEART - iscjeljenje i obrazovanje kroz umjetnost, radionica "Drvo života"

**SALA C/HALL C
RADIONICA/WORKSHOP**

15:45 – 16:45 Slaviša SAVIĆ, Zvezdana SAVIĆ: **Terapeutovo bivanje u procesu iscjeljenja - od bola do ljepote**

**SALA D/HALL D
RADIONICA/WORKSHOP**

15:45 – 16:45 Aida Ganović, Nermina Vehabović Rudež: **Pogled na traumu iz ugla realitetne psihoterapije - predstavljanje i psihoterapijski kontekst realitetne terapije u radu sa klijentima**

**SALA E/HALL E
RADIONICA/WORKSHOP**

15:45 – 16:45 Mirjana Anđić, Marina Ivanda: **Logoterapija i egzistencijalna analiza - psihoterapijski pravac utemeljitelja Viktora E. Frankla**

16:45 – 17:00 KAFE PAUZA/COFFE BREAK

**SALA A/HALL A
OKRUGLI STO/ROUND TABLE**

17:00 – 18:30 MKCK/ICRC - **Integrativni psihoterapijski pristup i intervencije u radu sa članovima porodica nestalih osoba i uposlenicima Instituta za nestale osobe BiH**

Moderator: Tanja TANKOSIĆ-GIRT

Učesnici: Tatjana PRERADOVIĆ SJENICA, Aida GANOVIĆ, Nermina VEHABOVIĆ RUDEŽ, Dijana ĐURIĆ i Aleksandra HADŽIĆ

**SALA C/HALL C
RADIONICA/WORKSHOP**

17:00 – 18:00 Dario LIPOVAC: **Konceptualizacija slučajeva u terapiji prihvatanjem i posvećenošću (eng. Acceptance and Commitment Therapy – ACT) – primjena “ACT matrice”**

**SALA B/HALL B
PROMOCIJA KNJGE/BOOK PROMOTION**

17:00 – 17:45 **Knjiga za svaki dan – Psihološka i psihoterapijska promišljanja i praksa**
(Autor: JEKNIĆ P.)

20:00 – 23:00 GALA VEČERA/GALA DINNER

NEDJELJA/SUNDAY/ 26.03. 2023.

SALA A/HALL A

Tema dana/Topic of the day

**Etička i pravna pitanja/sadašnje stanje psihoterapije u BiH/Ethical and legal issues/
current state of psychotherapy in BiH**

Vrijeme/Time

PLENARNA PREDAVANJA/PLENARY LECTURES

Moderator: Haris E. BILALOVIĆ

09:00-09:45

Tanja FRANČIŠKOVIĆ: **Etika u psihoterapiji u sadašnjem vremenu**

SALA A/HALL A

OKRUGLI STO/ROUND TABLE

ZAKON O PSIHOTERAPIJI

Moderator: Esmina AVDIBEGOVIĆ

09:45-10:45

Učesnici/Participants: Esmina AVDIBEGOVIĆ,
Melvudin HASANOVIĆ, Mirela BADURINA,
Dubravka KOCIJAN HERCIGONJA, Tanja FRANČIŠKOVIĆ, Enisa MEŠIĆ

10:45 – 11:00

KAFE PAUZA/COFFE BREAK

SALA A/HALL A

SIMPOZIJ/SYMPOSIUM

PSIHOTERAPIJA SA SVIJETOM PROMJENA U BOSNI I HERCEGOVINI

Moderatori/Moderators: Mirela BADURINA i Adila SOFTIĆ

Mirela BADURINA, Azra ARNAUTOVIĆ, Sabina ZIJADIĆ HUSIĆ: **Razvoj
dječje i adolescentne integrativne psihoterapije u Bosni i Hercegovini**

Mevludin HASANOVIĆ, Sian MORGAN, Sandi RICHMAN, Sanja OAKLEY,
Robin LOGIE, Šemsa ŠABANOVIĆ, Cornelia DE LA FOSSE, Selvira
DRAGANOVIĆ: **Razvoj EMDR terapije u Bosni i Hercegovini u svijetu
promjena**

11:00-12:00

Alma TIHIĆ, Zvezdana SAVIĆ: **Geštalt psihoterapija nekad i danas**

Esmina AVDIBEGOVIĆ, Izet PAJEVIĆ, Mevludin HASANOVIĆ, Elvir
BEĆIROVIĆ, Maja BRKIĆ: **Razvoj grupne analize u Bosni i Hercegovini**

Armina ČERKIĆ: **Sistemska porodična terapija**

Adila SOFTIĆ, Sedin HEBIBOVIĆ, Elma OMERSOFTIĆ, Dženana GRAČO,
Alma MRAKO, Amra ŠEMIĆ, Nusreta KEPEŠ: **Historijski razvoj
transakcione analize u Bosni i Hercegovini**

SALA A/HALL A
CEREMONIJA ZATVARANJA I ZAKLJUČCI KONGRESA/
CLOSING CEREMONY AND CONCLUSIONS OF THE CONGRESS

12:00 – 12:30

Moderator: Haris E. BILALOVIĆ

Predsjednica Kongresa/President of the Congress
Esmina AVDIBEGOVIĆ

GENERALNI SPONZOR

www.unifarm.ba
Unifarm

PLENARNA PREDAVANJA

PLENARY LECTURES

RAZVOJ PSIHOTERAPIJE U EVROPI

Alfred PRITZ

Beč, Austrija

Još od 1986. godine sve više i više država u Evropi regulišu psihoterapiju kao profesiju. U ovom kontekstu, odvija se diskusija o kvaliteti standarda treninga i aplikacije. Evropska asocijacija za psihoterapiju je 1991. godine započela proceduru akreditacije psihoterapeuta (oko 10 000 psihoterapeuta) u Evropi, na osnovu „Strasburške deklaracije o psihoterapiji“ iz 1990. godine. Traje diskusija o ulozi različitih modaliteta u treningu. U međuvremenu, razvoj se vidi u ponuđenim akademskim studijama. U Njemačkoj, prije dvije godine je implementiran zakon koji nudi akademske studije za psihoterapeute, a 17 godina ranije osnovan je Univerzitet „Sigmund Freud“ sa prvim dodiplomskim studijem i magistarskim studijem u psihoterapiji.

THE DEVELOPMENT OF PSYCHOTHERAPY IN EUROPE

Alfred PRITZ

Vienna, Austria

Since 1986 more and more countries in Europe are regulating psychotherapy as a profession. In this context there is an ongoing discussion about the quality standard of training and application. In 1991 the European Association for Psychotherapy started a procedure of accrediting psychotherapists (meanwhile about 10 000 psychotherapists) in Europe on the basis of the „Strasbourg declaration of psychotherapy“ of 1990. There is also an ongoing discussion about the role of the different modalities in the training. In the meanwhile there is a new development visible on offering academic studies. In Germany there is a law since 2 years in power which offers academic studies for psychotherapists, 17 years (2005) before the Sigmund Freud University was established with the first bachelor and master studies in psychotherapy.

ZNAČAJ PSIHOTERAPIJE U RADU SA DJECOM I ADOLESCENTIMA U SVIJETU PROMJENA

Kocijan HERCIGONJA DUBRAVKA

Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Zagreb, Hrvatska

Polazeći od poznatih definicija psihoterapije kao i stavova SZO-a da je psihoterapija psihološka lječidbena metoda kojom se preveniraju psihički poremećaji te utječe na razvijanje kvalitete života kao i na liječenje simptoma i poremećaja u funkcioniranju, vrlo je jasan njezin značaj i utjecaj na mentalno zdravlje. Prema definiciji SZO-a mentalno zdravlje je stanje blagostanja u kojem svaka osoba ostvaruje svoje potencijale, nosi se sa svakodnevnim stresom života, te može produktivno raditi i daje pozitivan doprinos svojoj zajednici. Važno je naglasiti da sve započinje već u ranom djetinjstvu te SZO razvija programe podrške djeci kroz programe razvoja, a posebice odnosa sa osobama bitnim za djetetov razvoj što je definirano kroz primarnu, sekundarnu i tercijarnu prevenciju. Brojna istraživanja potvrđuju povezanost optimalnog zdravlja i funkcioniranja sa ranim odnosima i utjecajima u zavisnosti od faze razvoja i potreba koje dijete ima u toj razvojnoj fazi. Isto definira terapijske pristupe koji kada je u pitanju dijete i adolescent obavezno uključuju djetetovo okruženje. Terapijski pristupi se mogu modificirati ne samo prema fazi razvoja već i značenju određenih događanja na djetetovo funkcioniranje što posebice dolazi do izražaja kod trauma gubitaka, raznih oblika zanemarivanja i zlostavljanja, promjena koje mijenjaju za dijete bitne odnose (kao što su ratovi, pandemije, promjene mjesta življenja, promjena u obiteljskoj dinamici i drugo). Navedeno zahtjeva modifikaciju kako primijenjenih tehnika tako i edukacije važnih osoba u djetetovom životu od obitelji do škola, okruženja i društva u cjelini.

Analizirajući traumatske iskustva postavlja se pitanje što za dijete znači smrt bliske osobe? Da li znamo u zavisnosti od uzrasta djetetov doživljaj smrti? Da li govoriti o umrloj osobi i kako? Da li svojim ponašanjem okolina kod djeteta otvara mogućnost postavljanja pitanja ili je smrt tabu tema? I slična pitanja. Razvod danas jedan učestali izvor trauma kod djeteta, pokreće brojne probleme kod djeteta od krivnje, srama i tuge. Kako objasniti djetetu nastalu promjenu, kako ne koristiti dijete u rješavanju sukoba između roditelja? Kako objasniti djetetu promijene koje se dešavaju u okruženju i koje dijete

može doživjeti ugrožavajuće sa osjećajem krivnje, straha, preuzimanjem odgovornosti neprimjerene uzrastu i sl.

Ključno pitanje je očekujemo li da se dijete adaptira na nove promijenjene uvjete bez iskazivanja potiskujući emocija. Koje su posljedice navedenog po opće funkcioniranje, psihičko i tjelesno, što je opisano u brojnim radovima, npr. Gabor Matea u knjizi: „Kada tijelo kaže ne“. Važno je u novo nastalim uvjetima modificirati ranije usvojene oblike terapijskog rada uz obavezno uključivanje kako djeteta tako i okruženja. Terapija, osim modifikacija u samom terapijskom procesu, uključuje savjetovanje okruženja te dodatne edukacije stručnjakai supervizije.

THE IMPORTANCE OF PSYCHOTHERAPY IN WORKING WITH CHILDREN AND ADOLESCENTS IN A WORLD OF CHANGES

Dubravka KOCIJAN HERCIGONJA

*Faculty of Medicine, University of Zagreb
Zagreb, Croatia*

Starting with the well-known definitions of psychotherapy, including the views of the WHO that psychotherapy is a psychological treatment method that prevents mental disorders and affects the development of quality of life, the treatment of symptoms and disorders in functioning – the importance and impact on mental health it has is very clear. According to the definition of the WHO, mental health is a state of well-being in which each person realizes their potential, copes with the daily stress of life, and can work productively and make a positive contribution to their community. It is important to emphasize that everything starts in early childhood, and WHO develops programs to support children through development programs, especially relationships with persons essential for the child's development, defined by primary, secondary, and tertiary prevention. Numerous studies confirm the connection of optimal health and functioning with early relationships and influences, depending on the development stage and the child's developmental needs. It also defines therapeutic approaches that, when it comes to children and adolescents, necessarily include the child's environment. Therapeutic approaches can be modified according to the stage of development and the

meaning of certain events on the child's functioning. That is particularly evident in the case of traumas of loss, various forms of neglect and abuse, and changes that disrupt essential relationships for the child (such as wars, pandemics, changes of place lifestyle, changes in family dynamics, etc.). The above requires a modification of the applied techniques and the education of important persons in the child's life, from family, schools, the environment, and to society as a whole.

A question arises while analyzing traumatic experiences, what does the death of a close person mean for a child? Do we know, depending on age, the child's experience of death? Should we talk about the deceased person and how? Does the child's behavior open up the possibility of asking questions, or is death a taboo subject? And other similar questions. Divorce today is a frequent source of trauma for children, causing numerous problems due to guilt, shame, and sadness. How to explain the resulting changes to the child without using the child in resolving conflicts between the parents? How to explain the changes that are happening in the environment to a child, changes which the child may experience as threatening with feelings of guilt, fear, assuming responsibility inappropriate for their age, etc.

What are the consequences of the above for general functioning, psychological and physical, described in numerous works, as is described in the book: "When the body says no" by Gabor Mate? The critical question is whether we expect the child to adapt to the newly changed conditions without expressing emotions, instead choosing to suppress them. It is crucial in the newly created conditions to modify previously adopted forms of therapeutic work with the mandatory inclusion of both the child and the environment. Apart from modifications in the therapeutic process, therapy includes environmental counseling and additional expert education and supervision.

IZGRADNJA MOSTOVA - SAVREMENE PERSPEKTIVE FRAGMENTACIJE U PSIHOTERAPIJI

Tom WARNECKE

London, Ujedinjeno Kraljevstvo

Fragmentacija, disocijacija i povezana dinamika polarizacije bili su primarni fokus psihoterapeuta još od Freuda, Breuera i Janeta. Neuronaučnici i fiziolozi značajno su doprinijeli našem savremenom razumijevanju i omogućili nam da proširimo naše terapeutske perspektive i razvijemo niz kliničkih intervencija. Višestruka self stanja i povezane psihofiziološke prezentacije čine se ključnim za psihološko funkcioniranje "višeg reda" na kraju ovog spektra. Kako se možemo orijentisati unutar ovog kompleksnog polja? I kako bismo mogli konstruktivno iskoristiti psihofiziološku dinamiku self stanja kao vrijedan resurs u terapijskom odnosu?

BUILDING BRIDGES - CONTEMPORARY PERSPECTIVES ON FRAGMENTATION IN PSYCHOTHERAPY

Tom WARNECKE

London, United Kingdom

Fragmentation, dissociation, and associated polarisation dynamics have been a primary focus for psychotherapists ever since Freud, Breuer and Janet. Neuroscientists and physiologists have added greatly to our contemporary understanding and allowed us to expand our therapeutic perspectives and develop a range of clinical interventions. At the other end of this spectrum, multiple self-states and associated psychophysiological presentations appear crucial for „higher order“ psychological functioning. How can we orient within this complex field? And how might we utilise psychophysiological self-state dynamics constructively as a valuable resource in the therapeutic relationship?

SEKSUALNA TERAPIJA – POSEBNA VRSTA TERAPIJE ILI DIO SVAKE PSIHOTERAPIJE

Goran ARBANAS

*Klinika za psihijatriju Vrapče, Zavod za forenzičku psihijatriju,
Zagreb, Hrvatska*

*Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci
Rijeka, Hrvatska*

Seksualna terapija svoje korijene ima u radovima europskih psihijatara (uglavnom njemačkog govornog područja) druge polovice 19. stoljeća. Međutim, kao posebna vrsta terapijskog postupka etablirala se tijekom 1960-ih godina, nakon istraživanja američkih seksologa. Međutim, od njezinog začetka do danas ostalo je otvoreno pitanje je li seksualna terapija posebna i odvojena vrsta (specijalizacija) unutar psihoterapije ili svaka psihoterapija treba uključivati i aspekte seksualnog života. Jedna od najprihvaćenijih definicija seksualne terapije jest da je to niz savjetodavnih i terapijskih postupaka koji za cilj imaju uspostaviti individualno seksualno zdravlje i/ili seksualno zdravu vezu, odnosno ublažiti posljedice poremećaja seksualnog zdravlja ili omogućiti lakše nošenje s njima. Seksualna terapija ponekad se naziva i kliničkom seksologijom, no neki autori (npr. Kleinplatz) prave razliku između seksualne terapije i kliničke seksologije, pri čemu je seksualna terapija usmjerena na liječenje seksualnih disfunkcija, a klinička seksologija uključuje liječenje svih seksualnih pitanja, problema i briga. Treći (npr. Nassarzadek) smatraju da je psihoseksualna terapija uži pojam od seksualne terapije, jer seksualna terapija uključuje i druge medicinske i fizičke intervencije, a ne „samo“ terapiju razgovorom. Neki pak (npr. Gabbard) smatraju da je psihoseksualna terapija šira od seksualne terapije jer osim bihevioralnih elemenata uključuje i dinamske. Svakako, svi se slažu da postoji razlika između seksualne terapije i seksualne medicine, kako po opsegu i sadržaju, tako i po vrsti stručnjaka koji se ovim metodama bave (seksualnom se terapijom bave psihoterapeuti, a seksualnom medicinom liječnici i drugi zdravstveni stručnjaci). Seksualna terapija ima neke sličnosti i preklapanja s andrologijom, venerologijom, seksopatologijom, seksualnom edukacijom, ali je od njih ipak različita i odvojena. Ovo predavanje pokušat će dati odgovore na neka od pitanja određenja seksualne terapije u odnosu na druge psihoterapijske škole

i postupke, kao što će pokušati odgovoriti i na pitanje zbog čega je za rad sa seksualnim problemima potrebna i dodatna edukacija (uz onu psihoterapijsku) iz seksualne terapije ili seksualnog savjetovanja.

Ključne riječi: seksualna terapija, psihoterapija, edukacija iz seksualne terapije ili savjetovanja

SEXUAL THERAPY – A SPECIALISED THERAPY OR PART OF ANY AND EVERY PSYCHOTHERAPY

Goran ARBANAS

University Psychiatric Hospital Vrapče, Department for forensic psychiatry, Zagreb,

*University of Rijeka, Medical School
Rijeka, Croatia*

Sexual therapy has its roots in the work of European psychiatrists (primarily German speaking) of the second half of the 19th century. Nevertheless, it has developed as a specialised therapeutic procedure during the 1960s, following the research of American sexologists. However, from its appearance till today, there has been an issue of whether sexual therapy is a distinct and unique type (specialisation) of psychotherapy or any and every psychotherapy should include addressing the sexual aspects of one's life. One of the most accepted definitions of sexual therapy is the following: sexual therapy is a series of counselling and therapeutic procedures that aim to establish individual sexual health and/or healthy sexual relationship, as well as diminish the consequences of disorders of sexual health or help to cope with them. Sexual therapy is sometimes referred to as a clinical sexology, although some authors (e.g. Kleinplatz) make a distinction between them, claiming that sexual therapy is focused on the treatment of sexual dysfunctions, whereas clinical sexology includes the treatment of all sexual issues, problems and concerns. Some authors (e.g. Nassarzadek) believe that psychosexual therapy is a narrower term compared to sexual therapy, because the latter includes also other medical and physical interventions, and not „only“ talk therapy. Yet others (e.g. Gabbard) claim that psychosexual therapy is a broader term compared to sexual therapy, because it includes dynamic elements, nest to behavioural ones. Nevertheless, everybody agrees that there is a distinction between sexual

therapy and sexual medicine, in terms of content and professionals who apply them (psychotherapists provide sexual therapy, whereas physicians and other medical professionals provide sexual medicine). Sexual therapy has some similarities and overlaps partly with andrology, venerology, sexopathology and sexual education, but is different from any of these. This lecture is going to try to give some answers to some of the former questions and will try to distinguish sexual therapy from other psychotherapeutic teachings and procedures and will try to answer the question of why people who work with patients/clients with sexual problems do need additional education in sexual therapy or sexual counselling.

Keywords: sexual therapy, psychotherapy, education in sexual therapy or counseling

INTEGRATIVNA PSIHOTERAPIJA ORIJENTIRANA NA SVJESNOST I SAOSJEĆANJE

Gregor ŽVELC

*Fakultet umjetnosti, Odsjek za psihologiju, Univerzitet u Ljubljani,
Ljubljana, Slovenija*

Integrativna psihoterapija orijentisana na svjesnost i saosjećanje (MCIP) je novi pristup psihoterapiji koji spaja integrativnu psihoterapiju usmjerenu na relaciju (Erskine, 2015) s pristupima usmjerenim na svijest i suosjećanje, istraživanje i praksu (Žvelc i Žvelc, 2021). MCIP je holistički, iskustveni pristup psihoterapiji zasnovan na procesima promjene vezanih za glavne dimenzije ljudskog iskustva: interpersonalne, kognitivne, afektivne, fiziološke, bihevioralne, duhovne i sistemske/kontekstualne. Svjesnost i saosjećanje se posmatraju kao metaprocesi promjene koji poboljšavaju sve ostale opisane procese. Primarni zadatak MCIP-a je da pozove klijente da uvedu svijest i saosjećanje u svoja unutrašnja iskustva, tj. dijelove sebe. Terapeut djeluje kao vodič za klijenta kako bi klijent uspješno utjelovio svijest o sadašnjem trenutku, decentraliziranu perspektivu, prihvatanje i saosjećanje prema sebi. Dok u MCIP-u možemo podučavati klijente nekim vježbama svjesnosti, primarni način korištenja svjesnosti u MCIP-u je u terapijskom odnosu. U predavanju ćemo opisati glavne teorijske koncepte MCIP-a i metode MCIP-a, kao što su dijamantski model posmatranja sebe, svjesna obrada i procesiranje samoosjećanja.

MINDFULNESS - AND COMPASSION-ORIENTED INTEGRATIVE PSYCHOTHERAPY

Gregor ŽVELC

*Faculty of Arts, Department of Psychology, University of Ljubljana,
Ljubljana, Slovenia*

Mindfulness and Compassion-Oriented Integrative Psychotherapy (MCIP) is a new approach to psychotherapy that integrates relationally-focused integrative psychotherapy (Erskine, 2015) with mindfulness- and compassion-oriented approaches, research and practice (Žvelc & Žvelc, 2021). MCIP is a holistic, experiential approach to psychotherapy based on processes of change related to the main dimensions of human experience: interpersonal, cognitive, affective, physiological, behavioural, spiritual and systemic/contextual. Mindfulness and compassion are viewed as meta-processes of change that enhance all other described processes. The primary task in MCIP is to invite clients to bring mindful awareness and compassion to their inner experience or parts of self. The therapist acts as a guide for the client to embody present moment awareness, a decentred perspective, acceptance and self-compassion. While in MCIP, we may teach clients some mindfulness exercises, the primary way of using mindfulness in MCIP is in the therapeutic relationship. In the lecture, we will describe the main theoretical concepts of MCIP and methods of MCIP, such as the diamond model of observing self, mindful processing and self-compassion processing.

SISTEMSKA PORODIČNA TERAPIJA U KONTEKSTU TRANZICIJE

Nevena ČALOVSKA HERCOG

*Fakultet za medije i komunikacije, Asocijacija sistemskih terapeuta,
Beograd, Srbija*

Svest o neminovnosti društvenih promena oduvek je oblikovala sistemsku praksu, a danas je to dominantni diskurs. U susretu sa nepredvidljivim i nikad ranije doživljenim iskustvima, neophodna je nova praksa! Rad u kontekstu, prepoznavanje i promovisanja povratnih informacija, konstruisanje narativa u saradničkom pristupu, razumevanje i korišćenje emocionalne rezonancije, danas su sastavni delovi sistemske porodične terapije. Kontekstualni okviri i refleksivnost, kako selfa tako i relacija, prakse su koje imaju za cilj da odgovore na: potrebe klijenata, načine na koji terapeuti aktiviraju resurse i transfer znanja, iskustva i veština od strane trenera/supervizora. Iz perspektive klijenata postoji hitna potreba za trenutnim napretkom; iz perspektive terapeuta neophodno je prepoznati i aktivirati resurse, terapeuti/supervizori traže adekvatna znanja/veštine na osnovu podataka zasnovanih na dokazima i podataka zasnovanih na praksi. Predloženih pet kriterijuma za kontrolu kvaliteta terapije, odnosno upućivanje ka subjektivnosti klijenata, dihotomija ličnog i društvenog, socijalno, refleksivna praksa, prilagođavanje složenosti različitih nivoa i potraga za alternativama, opisuju ključne procese “nove prakse”.

SYSTEMIC FAMILY THERAPY IN CONTEXT OF TRANSITION

Nevena ČALOVSKA HERCOG

*Faculty of Media and Communications, Associations of System Therapists and
Educational Program Manager,
Belgrade, Serbia*

Awareness of permanent and imminent social transitions impacted systemic practice since its beginnings. Today, this is true more than ever. Encountering unpredicted and novel global experiences, there is a need for new therapy, as well. Working in context, recognizing and promoting feedbacks, coconstructing narratives in collaborative approach, understanding and utilizing emotional resonance, are constituents of systemic family therapy today. Contextual framework and reflective, both Self and relational, practices are aiming to address: clients' needs, therapists' ways of activating resources and trainers'/supervisors' transfer of knowledge, experience and skill development. From clients' perspectives there is a pressing need for immediate progress, from therapists' perspective it is necessary to recognize and activate resources, therapists/supervisors look for adequate knowledge/skills based both on evidence based data and practice based data. Proposed five criteria for quality control of therapy, namely addressing clients' subjectivity, dichotomy of personal and social, working reflexively promoting complexity congruence and search for alternatives, remain key concepts in "new practice".

ULOGA TRAUME U MENTALNOM ZDRAVLJU - DOPRINOS EMDR TERAPIJE

Isabel FERNANDEZ

Evropska EMDR asocijacija, Milano, Italija

Cilj je predstavljanje EMDR kao prve linije tretmana traume koja se nalazi u smjernicama međunarodne prakse nekoliko organizacija, uključujući Američko udruženje psihijatara (2004), Svjetsku zdravstvenu organizaciju (2013) i Međunarodno društvo za studije traumatskog stresa (2018). Klinička efikasnost EMDR-a u liječenju trauma kod odraslih je dokumentovana u nekoliko nasumičnih kontrolisanih studija (EMDR International Association, 2014); osim toga, značajna efikasnost EMDR-a uočena je i kod djece (Rodenburg et al., 2009, de Roos, 2019). Teorijski model koji vodi EMDR procedure je adaptivno procesuiranje informacija (Shapiro, 2001), koji postavlja da intenzivni uznemirujući efekti koji su prateći uz trauma, dovode sistem za obradu informacija do neuspjeha u pravilnoj obradi i pohranjivanju informacija (npr. slike, misli, emocije i senzacije povezane s traumatskim događajem) unutar funkcionalnih memorijskih mreža. Struktura EMDR protokola u osam faza ima za cilj pristup ovim disfunkcionalno pohranjenim informacijama i olakšava integraciju traumatskih sjećanja, što dovodi do njihovog adaptivnog rješavanja (Shapiro, 2012). Tokom faza EMDR-a, od subjekta se traži da se fokusira na traumatsko pamćenje, dok je istovremeno izložen naizmjeničnoj bilateralnoj stimulaciji (pokreti očiju, taktilni udarci ili zvučni tonovi). Posljednjih godina istraživanja su se bavila neurobiološkim korelatima rane traumatizacije. Naše nedavno istraživanje je pokazalo da su promjene u vezi EMDR-a povezane sa smanjenjem depresivnih i traumatskih simptoma, te s poboljšanjem emocionalno-prilagodljive funkcije tokom vremena (Trentini et al., 2015). Zaključci: Znajući ove rezultate, raspravljat ćemo o ulozi rane traume u mentalnom zdravlju i implikacijama koje ima EMDR u kliničkoj praksi, naglašavajući važnost fokusiranja na intervencije kod traumatizirane djece, te fokusiranje na kognitivno i emocionalno procesuiranje emocija kod odraslih i rješavanje problema koji dolaze sa posljedicama traume.

THE ROLE OF TRAUMA IN MENTAL HEALTH - THE CONTRIBUTION OF EMDR THERAPY

Isabel FERNANDEZ

EMDR Europe Association, Milan, Italy

The aim is the presentation of EMDR, a first-line trauma treatment in the international practice guidelines of several organizations, including the American Psychiatric Association (2004), the World Health Organization (2013) and the International Society for Traumatic Stress Studies (2018). The clinical effectiveness of EMDR for treatment of trauma in adults has been documented in several randomized controlled studies (EMDR International Association, 2014); furthermore, an important effectiveness of EMDR has been also observed in children (Rodenburg et al., 2009, de Roos, 2019). The theoretical model that guides EMDR procedures is the Adaptive Information Processing (Shapiro, 2001), which posits that the intense disturbing affects that accompany trauma leads the information processing system to fail in properly processing and storing the information (e.g., images, thoughts, emotions, and sensations associated to traumatic event) in functional memory networks. The eight-phase-structure of EMDR protocol are aimed at accessing these dysfunctionally stored information and facilitating the integration of traumatic memories, leading to their adaptive resolution (Shapiro, 2012). Throughout EMDR phases, the subject is asked to focus on the traumatic memory, while simultaneously being exposed to alternating bilateral stimulation (eye movements, tactile taps, or auditory tones). In the last years, research has explored the neurobiological correlates of early traumatization. Our recent research has evidenced that, after EMDR changes were associated with the decrease of depressive and traumatic symptoms, and with the improvement of emotional–adaptive functioning over time (Trentini et al., 2015). Conclusions: In light of these results, we will discuss the role of early trauma in mental health and the implications of EMDR in clinical practice, highlighting the importance of focusing interventions with traumatized children and adults on cognitive and emotional processing of emotions and resolution of the consequences of trauma.

TRAUMA – NAŠA PRIČA: KOMPLEKSNI POSTTRAUMATSKI STRESNI POREMEĆAJ – BALKANSKA PRIČA

Tijana MIROVIĆ

*Centar za Shema terapiju Beograd, Psihološko savetovalište Mozaik,
Beograd, Srbija*

Kompleksni postraumatski stresni poremećaj (KPTSP), poznat i kao kompleksna traumatska reakcija nastaje usled dugotrajne izloženosti traumatskim događajima, od kojih osoba ne može da se skloni ili zaštititi. Iako se najčešće vezuje za razvojnu traumu, kao mogući uzroci KPTSP navode se i porodično i društveno (strukturno) nasilje, rat, siromaštvo, diskriminacija, zatočeništvo i druge, slične traumekoje karakteriše dugotrajnost i to da uključuju višestruke traumatske događaje. Pošto se pomenuti događaji dešavaju jedan za drugim, u dužem vremenskom periodu, osoba crpi postojeće resurse, uz vrlo ograničene mogućnosti da razvija nove. Tako, dominantni (a često i jedini) resursi postaju neurobiološki date strategije preživljavanja kao što su beg, borba, zaleđenost i udovoljavanje. Ove, jednom korisne i adaptivne strategije, vremenom postaju dominantne reakcije ne samo na traumatske već i na stresne, pa i eustresne (prijatne) događaje, postajući tako ne samo reakcija, već stil životaili „narodski rečeno“ karakterna osobina. Klinički rečeno, one postaju simptomi i dijagnoze poput bolesti zavisnosti, poremećaja ponašanja, poremećaja ličnosti i sl. Imajući u vidu gorenavedeno, jasno je zašto je priča o KPTSP i naša, Balkanska priča. Cilj ove prezentacijebiće da pokažemo kako se istorijska, transgeneracijska i razvojna trauma prepoznaju, ispoljavaju i tretiraju u našem kulturno-istorijskom i kliničkom setingu. Prvi deo prezentacije biće posvećen razmatranju i razumevanju ovih fenomena, dok ćemo u drugom delu prikazati neke od empirijski validiranih tretmana KPTSP-a. Poseban akcenat biće stavljen na Shema terapiju čiji je primarni ciljupravo rad sa razvojnom i kompleksnom traumom, odnosno pomaganje klijentima da zadovolje nezadovoljene bazične (razvojne) potrebe promenodugotrajnih i ponavljajućih kognitivnih, emocionalnih, interpersonalnih i bihejvioralnih obrazaca. S obzirom da razvoj i mentalno zdravlje posmatramo sistemski, odnosno kao fenomene neodvojive od podržavajućeg ili ugrožavajućeg socio-kulturološkog miljea, osvrnućemo se i na društveni kontekst, odnosno na

neke dobre akcije i štetne prakse u našem okruženju. Oslikaćemo dakle, traumu i kao ovu našu Balkansku priču.

Ključne reči: kompleksni postraumatski stresni poremećaj, istorijska trauma, transgeneracijska trauma, razvojna trauma, shema terapija

TRAUMA - OUR STORY: COMPLEX POST-TRAUMATIC STRESS DISORDER - THE STORY OF THE BALKANS

Tijana MIROVIĆ

*Shema Therapy Center Belgrade, Psychological counseling center Mozaik,
Belgrade, Serbia*

Complex post-traumatic stress disorder (CPTSD), also known as Complex Trauma, occurs due to long-term exposure to traumatic events, from which a person cannot escape or protect himself. Although it is commonly associated with developmental trauma, possible causes of PTSD include family violence, social (structural) violence, war, poverty, discrimination, imprisonment and other, similar traumas that are characterized by long duration and presence of multiple traumatic events. Since the said events happen one after the other, over a long period of time, the person drains the existing resources, with very limited opportunities to develop new ones. Thus, the dominant (and often the only) resources become neurobiologically given survival strategies such as flight, fight, freezing and fawn. These, once useful and adaptive strategies, ultimately become dominant reactions not only to traumatic, but also to stressful, even eustressful (pleasant) events, thus becoming not only a reaction, but a lifestyle, or "commonly speaking" character trait. Clinically speaking, these survival mechanisms become symptoms and diagnoses such as addictions, behavioral disorders, personality disorders, etc. Considering the above, it is clear why the story of the CPTSD is also our - Balkan story. The aim of this presentation will be to show how historical, transgenerational and developmental trauma is recognized, manifested and treated in our cultural-historical and clinical setting. The first part of the presentation will

be dedicated to the consideration and understanding of these phenomena, while in the second part we will present some of the empirically validated treatments for CPTSD. Particular emphasis will be laid on Schema Therapy, whose primary goal is to work with developmental and complex trauma, or specifically with helping clients to satisfy unmet basic (developmental) needs by changing long-term and repetitive cognitive, emotional, interpersonal and behavioral patterns. Given that we look at development and mental health from a systemic perspective, we see these phenomena as inseparable from the supporting or threatening socio-cultural milieu, we will explore the social context as well. Namely, we will look into some good actions and harmful practices in our culture and society. We will portray trauma as our, Balkan story.

Key words: complex post-traumatic stress disorder, historical trauma, transgenerational trauma, developmental trauma, schema therapy

ETIKA U PSIHOTERAPIJI U SADAŠNJEM VREMENU

Tanja FRANČIŠKOVIĆ

Fakultet zdravstvenih studija, Sveučilište u Rijeci

Rijeka, Hrvatska

Etički principi koji su vrijedili za psihoterapiju kao metodu liječenja dolazili su iz medicine i polazište su im bile Hipokratove bazične postavke. Psihoterapijom su se većinom bavili liječnici i psiholozi. Psihoterapija uglavnom nije bila zakonski regulirana. Zadnjih desetljeća psihoterapija je doživjela niz promjena. Veliki broj različitih bazičnih koncepata i načina rada rezultirali su bujanjem psihoterapijskih pravaca. Psihoterapijom su se počele baviti različite struke. Paralelno sa nastojanjima postavljanja zakonskih okvira psihoterapije, ona je u nekim zemljama otišla izvan medicinskih okvira i više nije definirana kao lječidbena tehnika. Uz sve navedene promjene tehnologija je omogućila psihoterapiju na daljinu, a pandemija COVID-19 ovaj je vid psihoterapije uvela u našu svakodnevnicu na velika vrata. Sve ovo postavilo je i niz etičkih upitnika i dilema i pitanje je na koji način, i da li uopće, težiti starim Hipokratovim principima, ali i na koji ih način mijenjati.

ETHICS IN PSYCHOTHERAPY IN THE PRESENT TIME

Tanja FRANČIŠKOVIĆ

Faculty of Health Studies, University of Rijeka

Rijeka, Croatia

The ethical principles that applied to psychotherapy as a method of treatment came from medicine and were based on Hippocrates' basic principles. Psychotherapy was mostly practiced by doctors and psychologists and was not legally regulated. In recent decades, psychotherapy has undergone a number of changes. A large number of different basic concepts and methods of working have resulted in the proliferation of psychotherapy techniques.

Different professions far from medicine or psychology have begun to deal with psychotherapy. In parallel with efforts to establish legal frameworks for psychotherapy, in some countries it has gone beyond medical frameworks and is no longer defined as a healing technique. In addition to all the aforementioned changes, technology has made psychotherapy possible at a distance, and the COVID-19 pandemic has introduced this type of psychotherapy into our everyday life. All this raised a number of ethical questions and dilemmas, and the key question is how, and whether at all, to strive for the old Hippocratic principles, but also how to change them.

POZVANA PREDAVANJA – RADIONICE

INVITED LECTURES - WORKSHOPS

SOCIOPSIHODRAMA – SIGURNO MESTO ZA SUSRET

Jana DAMJANOV

Centar za sociopsihodramu i istraživanja

Novi Sad, Srbija

Jakob Levi Moreno je osnivač i tvorac sociodrame, psihodrame i sociometrije, a one se široko upotrebljavaju u edukacijskim, organizacijskim i terapijskim setinzima, kako na grupnom, tako i na individualnom planu. Poslednjih 10 godina mog profesionalnog života, koristim termin sociopsihodrama, koji je poznatiji u Južnoj i Latinskoj Americi nego u Evropi. Ovaj termin koristim zbog toga što sociodrama i psihodrama kao metodi zapravo uvek rade i funkcionišu zajedno, u integraciji. U okviru ove radionice, učesnici/e će imati prilike da vide kako sociopsihodrama, njena teorija, metod i filozofija mogu da se koriste u grupnom radu. Biće prilike da se iskusi kroz iskustvo i akciju kako osnovni principi Morenove teorije funkcionišu u relacionističkom smislu. Takođe, biće prilike kroz iskustveno učenje da se doživi kako uloge nastaju između individualnog i kolektivnog, ličnog i društvenog. Osnovna jedinica rada u sociopsihodrami je susret i zamena uloga, te će učesnici/e biti u prilici da vide šta to znači u kontekstu stvaranja i kreiranja zdravih ličnih i grupnih relacija.

Ključne reči: sociopsihodrama, susret, zamena uloga, teorija uloga

SOCIOPSYCHODRAMA - A SAFE PLACE FOR THE ENCOUNTER

Jana DAMJANOV

Center for sociopsychodrama and research

Novi Sad, Serbia

Sociodrama, sociometry and psychodrama are well known inventions of J.L. Moreno and they are widely used in educational, organizational and therapeutic settings, both on a group and individual level. For the last 10 years of my professional life, I use term sociopsychodrama, which is more known in South and Latin America than in Europe, because of belief that both sociodrama and psychodrama as methods always work together. In this workshop, you will be able to see how sociopsychodrama, its theory, methods and philosophy behind can be used in the group work. You will experience through experience and action how basic principles of Moreno's role theory are relational in context of construction of the roles of a human being. There will be space and possibility to experience how roles are coming from the relation between individual and collective, personal and social. Main items that sociopsychodrama use and deal with are encounter and role reversal, and you will be able to see what it means in terms of creating and building a healthy personal and group relations.

Key words: sociopsychodrama, encounter, role reversal, role theory

RATNE TRAUME I ZACJELJENJE NAKON 30 GODINA: PRIMJENA TRANSAKCIONE ANALIZE I INTEGRATIVNIH METODA

Nada JABANDŽIĆ

Klagenfurt, Austrija

Posttraumatski stresni poremećaj (PTSP) je psihički poremećaj koji se može pojaviti kod ljudi koji su doživjeli traumatski događaj ili životno ugrožavajuće iskustvo kao što su prirodna katastrofa, rat, teroristički čin, teška nezgoda, zlostavljanje, nasilje. PTSP se može razviti čak i ako je osoba bila samo svjedok traumatskog događaja. Posttraumatski stresni poremećaj pripada skupini anksioznih poremećaja. Za razliku od ostalih anksioznih poremećaja, nastanak PTSP-a ovisi o izloženosti traumatskom iskustvu. Definira se kao odgođeni ili produljeni odgovor na ekstremni stres životno ugrožavajuće iskustvo. U pitanju je traumatski strah, a kod posttraumatskog stresnog poremećaja osoba koja je doživjela neku veliku traumu nastavlja proživljavati strah dugo nakon prestanka traumatske situacije. Razni podražaji iz okoline koji mogu podsjećati na traumu prizivaju u svijest mentalne predodžbe koje rezultiraju naglim i prisilnim sjećanjem traume. Primjena TA koncepata u liječenju traumatiziranih klijenata je vrlo efikasna zbog vraćanja Klijenta u Realnost, sa potvrdom da je OK, da može da misli i preuzme odgovornost za svoju prošlost, sadašnjost i budućnost. Primjena koncepta Skripta i Episkripta je korisna da prepoznaju ponavljanje mehanizama ponavljanja mustri, kao i ponavljanje tragedija iz prošlosti kojih često nisu svjesni. U okviru TA se integrativno uklapa i primjena gestalt terapije, EMDR-a, biosinteza koja se primjenjuje u posmatranju tjelesne šeme i aktiviranju energetskih centara, te razumijevanja prenatalnih trauma. Mjesto u radu na traumi pronalazi i salutogeneza koja ima cilj održavanja zdravlja, naučiti ljude da ostanu zdravi. Kroz radionicu će biti prikazani načini na koji se koriste ove tehnike i metode kod suočavanja sa problemom i pronalaskom smisla života nakon traume. Cilj terapijskih sesi jeste da ljudi uče plivati u vrtlogu života kao u vrtlogu rijeke, sa glavom iznad vode. Sama ova metafora, često pomaže klijentima da se aktiviraju, ohrabre i sjete da to već poznaju, ali nisu bili svjesni.

Ključne riječi: trauma, psihoterapija, transakciona analiza

WAR TRAUMAS AND HEALING AFTER 30 YEARS: APPLICATION OF TRANSACTIONAL ANALYSIS AND INTEGRATIVE METHODS

Nada JABANDŽIĆ

Klagenfurt, Austria

Post-traumatic stress disorder (PTSD) is a psychological disorder that can occur in people who have experienced a traumatic event or life-threatening experiences such as a natural disaster, war, terrorist act, serious accident, abuse, or violence. PTSD can develop even if a person has only witnessed a traumatic event. Post-traumatic stress disorder belongs to the group of anxiety disorders. Unlike other anxiety disorders, the onset of PTSD depends on exposure to a traumatic experience. It is defined as a delayed or prolonged response to extreme stress and life-threatening experience. It is a traumatic fear, and in the case of post-traumatic stress disorder, a person who has experienced a major trauma continues to experience fear long after the traumatic situation has ended. Various environmental stimuli that may remind of the trauma call to mind mental images that result in a sudden and forced memory of the trauma. The application of TA concepts in the treatment of traumatized clients is very effective due to returning the Client to Reality, confirming that they are OK and can think and take responsibility for their past, present, and future. Applying the concept of Script and Episcript is helpful to recognize the repetition of mechanisms of repetition of patterns and the repetition of past tragedies of which they are often unaware. The application of Gestalt therapy, EMDR, Biosynthesis, which is applied in the observation of the body scheme and activation of energy centers, and the understanding of prenatal traumas, also fit into the framework of TA. Salutogenesis, which aims to maintain health, teaches people to stay healthy and finds its place of work in trauma. The workshop will show how these techniques and methods are used in dealing with the problem and finding the meaning of life after trauma. The goal of therapeutic senses is for people to learn to swim in the vortex of life, like in the vortex of a river, with their heads above water.

This metaphor alone often helps clients activate, encourage, and remember that they already know this but were unaware of it.

Key words: trauma, psychotherapy, transactional analysis

SIMPOZIJ SYMPOSIUM

PSIHOTERAPIJA U BOSNI I HERCEGOVINI U SVIJETU PROMJENA

**Mevludin HASANOVIĆ, Mirela BADURINA, Adila SOFTIĆ, Armina
ČERKIĆ, Alma TIHIĆ, Esmina AVDIBEGOVIĆ**

*Savez udruženja psihoterapijskih organizacija u Bosni i Hercegovini,
Sarajevo, Bosna i Hercegovina*

Rat u Bosni i Hercegovini (BiH) (1992. - 1995.) rezultirao je masovnim razaranjem i stradanjem stanovništva. Psihičke posljedice ratnih traumatskih iskustava i poslijeratne, još uvijek prisutne, nesigurnosti su evidentne. Na to upućuju rezultati brojnih istraživanja provedenih među populacijom žena, djece, mladih i veterana rata. Stručnjaci u oblasti zaštite mentalnog zdravlja tokom rata i neposredno poslije rata nisu imali dovoljno kapaciteta da zadovolje potrebe stanovništva za psihološkom pomoći. Imali su dugoročnu potrebu da poboljšaju svoje psihoterapijske kapacitete. Različite međunarodne psihoterapijske organizacije pomogle su u realizaciji potpune edukacije psihoterapeuta različitih smjerova u BiH kao odgovor na rat 1992-1995. Pomogli su u obuci stručnjaka u priznatim psihoterapijskim modalitetima kako bi im se omogućilo da liječe simptome psihološke traume preživjelih u ratu. Savez psihoterapijskih udruženja (SPU) osnovan je 2005. godine, ali u formi u kojoj je osnovan nije bio funkcionalan. S obzirom da je postojala i još uvijek postoji potreba za zakonskim uređenjem psihoterapije kao profesije i prakse, trebalo je obnoviti rad ranije SPU. U Sarajevu je 08. aprila 2017. godine održana obnoviteljska Skupština Saveza psihoterapijskih udruženja u BiH (SPU u BiH) kojom je utvrđen novi Statut Saveza, a učesnici ove skupštine izabrali su novo rukovodstvo Saveza psihoterapijskih udruženja. SPU u BiH je organizacija usmjerena ka razvoju i promociji psihoterapije u skladu sa evropskim standardima. Cilj je osigurati uslove za uspostavljanje psihoterapije i standardizaciju psihoterapeutske prakse. Uloga i značaj psihoterapije ogleda se u pomoći koju pruža potrebnim ljudima, uvijek u najboljem interesu klijenta. Potreba za psihoterapijskim radom posebno je izražena od vremena COVID-19 pandemije i suočavanja sa sve većim brojem migranata. Covid-19 pandemija, rat u Ukrajini, katastrofalni zemljotres u Turskoj i Siriji, stalne krize i sukobi, siromaštvo, globalne ekološke promjene i brojni drugi faktori koji vode ka patnji ljudi izazov su za psihoterapeute i psihoterapiju kao disciplinu. Uspostavljanje strukture za psihoterapeutsku

djelatnost pomoći će profesionalcima da se samostalno bave psihoterapijskim radom, promovišu edukaciju u skladu sa evropskim standardima, a doprinijeće i regulisanju profesionalnog statusa licenciranog psihoterapeuta u sticanju EU sertifikata. SPUuBiH okuplja veliki broj predstavnika psihoterapijskih pravaca (IGW Geštalt Njemačka, grupna analiza, EMDR, geštalt, integrativna dječja i adolescentna psihoterapija, sistemska porodična praksa i terapija, realitetna terapija, transakciona, psihodrama, kognitivno bihevioralna terapija) i kontinuirano ostaje otvorena za podrška razvoju sistema psihoterapijskih aktivnosti. Stoga smo ovaj Prvi kongres psihoterapeuta u Bosni i Hercegovini organizirali da započnemo sa stručnim i naučnim razmjenama znanja, iskustava i vještina u psihoterapijskom radu na nacionalnom i međunarodnom nivou. Poseban značaj naših aktivnosti je u dobijanju članstva u Evropskoj asocijaciji za psihoterapiju (EAP) 09.03.2023. godine.

Ključne riječi: Bosna i Hercegovina, trauma, Savez psihoterapijskih udruženja i udruga, svijet promjena

PSYCHOTHERAPY WITHIN THE CHANGING WORLD IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

**Mevludin HASANOVIĆ, Mirela BADURINA, Adila SOFTIĆ, Armina
ČERKIĆ, Alma TIHIĆ, Esmina AVDIBEGOVIĆ**

*Union of Associations of Psychotherapeutic Organizations in Bosnia and
Herzegovina,*

Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

The war in Bosnia and Herzegovina (B&H) (1992 - 1995) resulted in massive destruction and suffering of the population. The psychological consequences of the war's traumatic experiences and the post-war insecurities, which are still present, are evident. This is indicated by the results of numerous surveys conducted among the population of women, children, young people and war veterans. Specialists in the field of mental health protection during the war and immediately after the war did not have enough capacity to meet the needs of the population for psychological help. They had a long-term need to improve their psychotherapeutic capacities. Various international

psychotherapeutic organizations helped in the realization of the complete education of psychotherapists of various disciplines in B&H as a response to the 1992-1995 war. They helped train professionals in recognized psychotherapeutic modalities to enable them to treat the psychological trauma symptoms of war survivors. The Union of Psychotherapy Associations (UPA) was founded in 2005, but in the form in which it was founded, it was not functional. Given that there was and still is a need for the legal regulation of psychotherapy as a profession and practice, it was necessary to renew the work of the earlier SPU. On April 8, 2017, a renewal Assembly of the Association of Psychotherapy Associations in B&H (UPA in B&H) was held in Sarajevo, which determined the new Statute of the Association, and the participants of this assembly elected the new leadership of the Association of Psychotherapy Associations. UPA in B&H is an organization focused on the development and promotion of psychotherapy in accordance with European standards. The goal is to ensure the conditions for the establishment of psychotherapy and the standardization of psychotherapeutic practice. The role and importance of psychotherapy is reflected in the help it provides to people in need, always in the best interest of the client. The need for psychotherapeutic work has been particularly pronounced since the time of the COVID-19 pandemic and dealing with an increasing number of migrants. The COVID-19 pandemic, the war in Ukraine, the catastrophic earthquake in Turkey and Syria, constant crises and conflicts, poverty, global environmental changes and many other factors that lead to human suffering are a challenge for psychotherapists and psychotherapy as a discipline. The establishment of a structure for psychotherapeutic activity will help professionals to independently engage in psychotherapeutic work, promote education in accordance with European standards, and will contribute to the regulation of the professional status of licensed psychotherapists in obtaining an EU certificate. UPA in B&H gathers a large number of representatives of psychotherapy directions (IGW Gestalt Germany, group analysis, EMDR, Gestalt, integrative child and adolescent psychotherapy, systemic family practice and therapy, reality therapy, transactional, psychodrama, cognitive behavioral therapy) and continuously remains open to support the development of the system psychotherapeutic activities. Therefore, we organized this First Congress of Psychotherapists in Bosnia and Herzegovina to start with professional and scientific exchanges of knowledge, experiences and skills in psychotherapy work at the national and international level. The particular significance of our activities is in obtaining membership in the European Association for Psychotherapy (EAP) 09.03.2023. years.

Keywords: Bosnia and Herzegovina, trauma, Union of Psychotherapy Associations, world of changes

RAZVOJ GRUPNE ANALIZE U BOSNI I HERCEGOVINI

Esmina AVDIBEGOVIĆ, Izet PAJEVIĆ, Mevludin HASANOVIĆ, Elvir BEĆIROVIĆ, Maja BRKIĆ

*Udruženje grupnih analitičara u Bosni i Hercegovini,
Tuzla, Bosna i Hercegovina*

Grupna analiza kao psihodinamska terapijska tehnika i teorija razvila se na tlu Engleske u vrijeme velikih društvenih promjena i stradanja koje je sa sobom donio Drugi svjetski rat. Grupna analiza je specifična po svom načinu sagledavanja članova u grupi, grupe kao cjeline i procesa koji se odigravaju u grupi. Cilj ovog rada bio je prikazati istorijat razvoja grupne analize u Bosni i Hercegovini (BiH). Na području bivše Jugoslavije, u čijem sastavu je bila i BiH, grupna analiza kao i druge psihoterapijske tehnike počele su se razvijati i primjenjivati u okviru psihijatrijskih bolničkih odjeljenja. Primjena grupne analize počela je krajem 60-ih godina prošlog vijeka u Hrvatskoj, potom u Srbiji i drugim područjima. Razvoj grupne analize na ovim prostorima vezuje se za imena profesora kao što su Stjepan Betelheim, Duška Blažević, Milan Popović, Eugenija Cividini-Stranić i Eduard Klain. U Bosni i Hercegovini edukacija iz grupne analize i njena primjena počela je krajem 70-ih godina. Tada je organizovan i prvi četverogodišnji trening za grupne analitičare u psihijatrijskoj bolnici Jagomir (Sarajevo). Edukatori su bili grupni analitičari Instituta za grupnu analizu (IGA) Zagreb. Poslije ratnih stradanja (1992-1995) nastavljen je saradnja sa IGA Zagreb i prvi treninzi organizovani su 1995. godine na Klinici za psihijatriju u Tuzli. Osnovano je i Udruženje grupnih analitičara 2007. godine koje i danas djeluje. Osim treninga provedenih u Tuzli, organizovano je više uvodnih izobrazbi u Sarajevu i Bihaću, a u Mostaru na Klinici za psihijatriju organizovan je i diploma trening za grupnog analitičara. U Banjoj Luci u saradnji sa Društvom grupnih analitičara Beograd, također, je organizovano nekoliko uvodnih izobrazbi i jedan diploma trening. Grupna terapija i grupna analiza u BiH su usponu i značajno su u primjeni unutar službi za zaštitu mentalnog zdravlja.

Ključne riječi: grupna analiza, grupna terapija, edukacija

DEVELOPMENT OF GROUP ANALYSIS IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Esmina AVDIBEGOVIĆ, Izet PAJEVIĆ, Mevludin HASANOVIĆ, Elvir BEĆIROVIĆ, Maja BRKIĆ

*Association of group analyst in Bosnia and Herzegovina,
Tuzla, Bosnia and Herzegovina*

Group analysis as a psychodynamic therapeutic technique and theory developed on the ground of England at a time of great social changes and suffering brought by the Second World War. Group analysis is specific in its way of looking at the members in the group, and the group as a whole and the processes that take place in the group. The aim of this paper was to present the history of the development of group analysis in Bosnia and Herzegovina (BiH). In the territory of the former Yugoslavia, which also included BiH, group analysis as well as other psychotherapeutic techniques began to be developed and applied within psychiatric hospital wards. The application of group analysis began at the end of the 60s of the last century in Croatia, and then in Serbia and other areas. The development of group analysis in these areas is associated with the names of professors such as Stjepan Betelheim, Duška Blažević, Milan Popović, Eugenija Cividini-Stranić and Eduard Klain. In Bosnia and Herzegovina, education in group analysis and its application began at the end of the 70s. At that time, the first four-year training was organized at the Psychiatric hospital Jagomir (Sarajevo). The educators were group analysts from the Institute for Group Analysis (IGA) Zagreb. After the sufferings of the war (1992-1995), the cooperation with IGA Zagreb continued and the first trainings were organized in 1995 at the Psychiatry Clinic in Tuzla. The Association of Group Analysts was founded in 2007 and is still active today. In addition to the trainings conducted in Tuzla, several introductory trainings were organized in Sarajevo and Bihać, and in Mostar at the Clinic for Psychiatry, a diploma training for group analysts was also organized. Several introductory trainings and one diploma training were also organized in Banja Luka in cooperation with the Group Analytic Society Belgrade. Group therapy and group analysis are on the rise in BiH and are significantly used within mental health services.

Keywords: group analysis, group therapy, education

RAZVOJ DJEČJE I ADOLESCENTNE INTEGRATIVNE PSIHOTERAPIJE U BOSNI I HERCEGOVINI

Mirela BADURINA, Azra ARNAUTOVIĆ, Sabina ZIJADIĆ HUSIĆ

BHIDAPA

Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Psihoterapija djece i adolescenata značajno se razlikuje od psihoterapije odraslih osoba, a to se naročito odnosi na kompetencije terapeuta, razumijevanje razvojnih faza i zadataka, na odnos i saradnju sa roditeljima i okruženjem djeteta. Poseban problem su različita traumatska iskustva djeteta koje oni iskazuju na vrlo specifične, i često za stručnjake koji nisu educirani iz oblasti dječje psihoterapije, na neprepoznatljive načine. Pogrešno razumijevanje poteškoća sa kojima se dijete nosi, a time i primjene neodgovarajućeg terapijskog pristupa samom djetetu, može da ima dalekosežne posljedice za djetetov razvoj kako sa aspekta biološkog tako i psiho-socijalnog stajališta.

Na simpozijumu ćemo ukratko predstaviti program edukacije iz dječje i adolescentne integrativne psihoterapije koji se provodi u BHIDAPA-i -Evropski akreditovanom psihoterapijskom trening institutu (EAPTI), od 2015. godine. Potreba za pokretanjem ovog edukacijskog programa inicirana je rezultatima istraživanja o prevalenciji internaliziranih i eksternaliziranih problema mentalnog zdravlja djece na našem području, pokazateljima SZO i jasnih uvida koji govore da je najveći deficit stručnjaka osnaženih za prepoznavanje i tretman mentalnih poteškoća kod djece i mladih. Razmotrit ćemo kako se teorija i praksa integrativne psihoterapije koristi u edukacijskom trening programu i osvrnuti se na temeljne kompetencije dječjih i adolescentnih psihoterapeuta. Predstaviti ćemo svoja iskustva i trenutne izazove provođenja edukacijskog programa dječje i adolescentne integrativne psihoterapije i razgovarati o razlikama trening standarda u psihoterapiji odraslih.

Ključne riječi: integrativna psihoterapija, djeca, adolescenti, kompetencije

DEVELOPMENT OF CHILD AND ADOLESCENT INTEGRATIVE PSYCHOTHERAPY IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Mirela BADURINA, Azra ARNAUTOVIĆ, Sabina ZIJADIĆ HUSIĆ

BHIDAPA

Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

Child and adolescent psychotherapy are significantly different than that of adults. This difference is particularly related to the competence of the therapist, the understanding of developmental stages and tasks, the relationship and cooperation with parents, and the child's environment. A special problem is posed by the various traumatic experiences of the child, which they express in very specific and, often unrecognizable, ways to untrained therapists in the field of child therapy. Misunderstanding the difficulties that the child is dealing with, and thus the application of an inappropriate therapeutic approach to the child, can have far-reaching consequences for the child's development from both a biological and a psycho-social point of view.

At the symposium, we will briefly present the education program of child and adolescent integrative psychotherapy, which has been conducted at BHIDAPA - the European Accredited Psychotherapy Training Institute (EAPTI) since 2015. The need to launch this educational program originated from the results of research on the prevalence of internalized and externalized mental health problems in children in our area, WHO indicators, and clear insights that show that the largest deficit are experts empowered to recognize and treat mental difficulties in children and young people. We will consider how the theory and practice of integrative psychotherapy is used in the educational training program and look at the basic competencies of child and adolescent psychotherapists. We will present our experiences and current challenges of implementing the educational program of child and adolescent integrative psychotherapy and discuss the differences in training standards in adult psychotherapy.

Key words: integrative psychotherapy, children, adolescence, competences

PSIHOTERAPIJA SA SVIJETOM PROMJENA - PORODIČNA SISTEMSKA PSIHOTERAPIJA

Armina ČERKIĆ

*Udruženje za sistemsku praksu i terapiju,
Sarajevo, Bosna i Hercegovina*

Sistemska porodična terapija ima svoje početke u Bosni i Hercegovini (BiH) od ranih 90tih godina čiji je razvoj i primjena potaknuta devastirajućim promjenama porodičnih i društvenih dinamika, uzrokovanih ratovima na području bivše Jugoslavije. Razvoj sistemske porodične terapije je predstavljao odgovor na jedno od važnih pitanja sa kojima se poslijeratna BiH susrela u redefiniranju snaga i resursa na porodičnom nivou kao i nivou zajednica. Nakon mnogobrojnih gubitaka i povreda sa kojima su se porodice i zajednice kao sistemi susreli utjecaj na sve članove sistema je postao dio svakodnevnog života u poslijeratnoj BiH, te i potreba za razumijevanjem utjecaja i prostora za promjenu je pozvala sistemska perspektivu u psihoterapijski rad u poslije ratnoj Bosni.

Simpozij će pokušati ponuditi pregled početka razvoja sistemske porodične psihoterapije u BiH, trenutni presjek i pogled na strukture koje su izgrađene do danas, i potaknuti dalje razvijanje sistemske porodične terapije. Simpozij ima za cilj da potakne i razgovore oko reguliranja oblasti psihoterapije kao neovisne naučne discipline u BiH uvažavajući resurse koji već postoje za dalje unaprjeđenje neovisne discipline koja se oslanja na lokalne resurse.

Ključne riječi: sistemska porodična psihoterapija, psihoterapija, porodična terapija

PSYCHOTHERAPY WITH THE WORLD OF CHANGE -SYSTEMIC FAMILY THERAPY

Armina ČERKIĆ

*Association for Systemic Family Therapy, Sarajevo,
Bosnia and Herzegovina*

Systemic family therapy has its roots in Bosnia and Herzegovina since early 90ties, as it was developed and implemented as a response to a devastating change in family and community dynamics, caused by wars at the region of ex-Yugoslavia. Development of family systemic therapy was a response to one of the important questions faced with post-war Bosnia aiming to redefine strength and resources at the family and community levels. Following multiple loses and injuries encountered by the families and communities as a system, the impact on all members became a part of everyday life in post-war Bosnia. This enlisted a need to understand the influence as well as identify a space for change. This shift invited systemic family therapy perspective in psychotherapeutic work in post war Bosnia.

Symposium will try to offer an overview of the early development of family systemic therapy in BIH, current perspective and structures develop up to date and facilitate further development of family systemic therapy. Symposium will aim to facilitate conversations around regulation of psychotherapy as independent scientific discipline in BIH while respecting available resources for further enhancement.

Key words: Systemic Family Therapy, family therapy ,psychotherapy post war,

RAZVOJ EMDR TERAPIJE U BOSNI I HERCEGOVINI U SVIJETU PROMJENA

Mevludin HASANOVIĆ^{1,2}, Sian MORGAN³, Sandi RICHMAN³, Sanja OAKLEY³, Robin LOGIE³, Šemsa ŠABANOVIĆ⁴, Cornelia DE LA FOSSE³, Selvira DRAGANOVIĆ⁴

Uvod: Potrebe za psihoterapijom a time i za terapijom EMDR, građana Bosne i Hercegovine (BiH) pogođenih ratom 1992-1995, su značajno povećane a nakon nastanka pandemije COVID-19, rata u Ukrajini i zemljotresa u Turskoj i Sirijipotrebe su veće i kompleksnije. **Cilj:** Dati opis početkaEMDR edukacijei njeno kontinuirano održavanje kao i održavanje međunarodnih standarda EMDR prakse u BiH. **Metode:** Opisana je istorija ideje i njene realizacije za EMDR edukaciju pružene od Trauma Aid UK s neprofitnim, humanitarnim pristupom za kontinuirani profesionalni razvoj prije pandemije, pod otežanim okolnostima tokom COVID-19 pandemije i u postpandemijskom periodu. **Rezultati:** Prije COVID-19 pandemije, realizovano ješestbazičnihEMDR treninga, jedantrenig za EMDR za djecu i adolescente, kao i trening za EMDR konsultante. Udruženje/Udruga EMDR terapeuta u Bosni i Hercegovini (UEMDRTuBiH), član EMDR Europe od 2013. godine, organizovalo je tri EMDR konferencije u BiH sa međunarodnim učešćem, i nekoliko tematskih edukacija, sponzorisane od Trauma Aid UK a pod pokroviteljstvom EMDR UK Association. Prvi dio šestog bazičnog EMDR treninga u BiH smo započeli u živo a intermedijerni i drugi dio smo realizovali online kao i trening za EMDR konsultante, zbog COVID-19 pandemije. Osnovan je nacionalni EMDR komitet za akreditacije koji je akreditovao tri EMDR pralktičara, jednog reakreditovao i akreditovao dva EMDR konsultanta za EMDR za djecu i adolescente. **Zaključak:** EMDR edukacije u Bosni i Hercegovini, za profesionalce mentalnog zdravlja, uz pomoć EMDR Trauma Aid UK su rezultirale sa europskim akreditiranim EMDR praktičarima, konsultantima i konsultantima za EMDR za djecu i adolescente. Nacionalno Udruženje EMDR terapeuta u BiH, koje je član EMDR Europe i Saveza psihoterapijskih udruženja u BiH je održalo tri

¹Klinika za psihijatriju, JZU Univerzitetski klinički centar Tuzla, Bosna i Hercegovina

²Medicinski fakultet Univerziteta u Tuzli, 75000 Tuzla, Bosna i Hercegovina

³Trauma Aid UK, PO Box 5301, Hove BN52 9RS, Ujedinjeno Kraljevstvo

⁴Fakultet umjetnosti i društvenih nauka, program psihologije, Internacionalni Univerzitet u Sarajevu, Ilidža, Bosna i Hercegovina

konferencije sa međunarodnim učešćem u BiH, a osnovalo je nacionalni EMDR komitet za akreditacije, priznat od EMDR Europe, za akreditovanje svojih članova, Ovo će čuvati nacionalni razvoj psihoterapijskih kapaciteta u poslijeratnoj i post-COVID BiH zabrinutoj ratom u Ukrajini i zemljotresima u Turskoj i Siriji.

Ključne riječi: EMDR edukacija - Bosna i Hercegovina - Traum Aid UK – EMDR Europe

DEVELOPMENT OF EMDR THERAPY IN BOSNIA AND HERZEGOVINA IN THE WORLD OF CHANGES

Mevludin HASANOVIĆ^{1,2}, Sian MORGAN³, Sandi RICHMAN³, Sanja OAKLEY³, Robin LOGIE³, Šemsa ŠABANOVIĆ⁴, Cornelia DE LA FOSSE³, Selvira DRAGANOVIĆ⁴

Introduction: The needs for psychotherapy, and thus for EMDR therapy, of the citizens of Bosnia and Herzegovina (B&H) affected by the 1992-1995 war, have increased significantly, and after the emergence of the COVID-19 pandemic, the war in Ukraine and the earthquakes in Turkey and Syria, the needs are greater and more complex. **Aim:** To provide a description of the beginning of EMDR education and its continuous maintenance, as well as the maintenance of international standards of EMDR practice in Bosnia and Herzegovina. **Methods:** The history of the idea and its implementation for EMDR education provided by Trauma Aid UK with a non-profit, humanitarian approach for continuous professional development before the pandemic, under difficult circumstances during the COVID-19 pandemic and in the post-pandemic period is described. **Results:** Before the COVID-19 pandemic, six basic EMDR trainings, one EMDR training for children and adolescents, as well as a training for EMDR consultants were implemented. The Association of EMDR therapists in Bosnia and Herzegovina (UEMDRTuBiH), a member

¹Department of Psychiatry, PHI University Clinical Center Tuzla, 75000 Tuzla, Bosnia and Herzegovina

² Faculty of Medicine, University of Tuzla, 75000 Tuzla, Bosnia and Herzegovina

³Trauma Aid UK, PO Box 5301, Hove BN52 9RS, United Kingdom

⁴Faculty of Arts and Social Sciences, Psychology Program, International University of Sarajevo, Ilidža, Bosnia and Herzegovina

of EMDR Europe since 2013, organized three EMDR conferences in BiH with international participation, and several thematic trainings, sponsored by Trauma Aid UK and under the auspices of the EMDR UK Association. We started the first part of the sixth basic EMDR training in Bosnia and Herzegovina in person, and due to the COVID-19 pandemic, we realized the intermediate and second parts online, as well as the training for EMDR consultants. A national EMDR Accreditation Committee was established, and accredited three EMDR practitioners and reaccredited one; two EMDR consultants for EMDR for children and adolescents and one EMDR consultants for adults were accredited too. **Conclusion:** EMDR trainings in Bosnia and Herzegovina, for mental health professionals, with the help of Trauma Aid UK, resulted in European accredited EMDR practitioners, consultants and consultants for EMDR for children and adolescents. The National Association of EMDR Therapists in B&H, which is a member of EMDR Europe and the Association of Psychotherapy Associations in B&H, held three conferences with international participation in B&H, and established a national EMDR Accreditation Committee, recognized by EMDR Europe, for the accreditation of its members. This will to protect the national development of psychotherapy capacities in post-war and post-COVID B&H concerned by the war in Ukraine and earthquakes in Turkey and Syria.

Keywords: EMDR education - Bosnia and Herzegovina - Trauma Aid UK - EMDR Europe

HISTORIJSKI RAZVOJ TRANSAKCIONE ANALIZE U BOSNI I HERCEGOVINI

Adila SOFTIĆ, Sedin HABIBOVIĆ, Elma OMERSOFTIĆ, Dženana GRAČO, Alma MRAKO, Amra ŠEMIĆ, Nusreta KEPEŠ,

UG BIHOTA

Zenica, Bosna i Hercegovina

Cilj ovoga rada je predstavljanje razvoja transakcione analize u Bosni i Hercegovini uz neophodan osvrt na razvoj ove psihoterapijske teorije. Transakciona analiza je teorija ličnosti, psihoterapijski pravac i metod za lični rast. Nastala je 60tih godina prošlog vijeka i njen tvorac je Erik Bern. Bern je za sobom ostavio duboku, sistematičnu teoriju ličnosti i raspon alatki koje se koriste u radu. Sa dugogodišnjom psihoanalitičkom edukacijom, formuliše nove koncepte strukture, dinamike ličnosti i komunikacije među ljudima. Filozofske pretpostavke TA su: ljudi su OK, svako ima sposobnost da misli, ljudi odlučuju o svojoj sudbini, te odluke se mogu mijenjati. Prepoznatljiv je Bernov model Ego Stanja ličnosti ROD. Cilj TA je postići autonomiju: svjesnost, spontanost i sposobnost za bliskost sa drugim ljudima. Bern transakcionu analizu razvija u originalan i inovativan pristup koji je stekao popularnost u svijetu. Osnovana je Internacionalna asocijacija ITAA i Evropska asocijacija transakcione analize EATA. Osamdesetih godina prošlog vijeka, grupa entuzijasta u tadašnjoj RBiH započinje edukaciju iz TA u Sarajevu kod edukatora iz tadašnje Jugoslavije. Uglavnom su to bili psihijatri, psiholozi i socijalni radnici iz nekoliko gradova BiH. Tada je psihoterapija u BiH bila u "povoju". To su bili revolucionarni koraci. Ratna dejstva dovode do rasipanja pionirske grupe budućih transakcionih analitičara. Rijetki nastavljaju edukaciju van BiH te prema ITAA i EATA stiču certifikat i nastavljaju dalje sa naobrazbom. Altruizam i ljubav prema psihoterapiji, neke od tih ljudi dovodi nazad u BiH, da educiraju buduće psihoterapeute TA. Nakon ratnih dejstava, 2005. godine osniva se prvo udruženje koje je članica EATA-e. Edukacija prve grupe je završena prema pravilima i ugovorom EATA-e. Broj članova BIHOTA-e i edukanata se mijenjao. Od početnih 50 učesnika, imamo 20tak sa završenom edukacijom, 10 je pod supervizijom, pred certificiranjem. Danas u BiH imamo dvije članice koje su certificirani psihoterapeuti CTA,

jedna je EAP holder. TA je u BiH našla svoju primjenu u radu sa djecom i odraslim, obrazovanju, socijalnom sektoru. Sarađujemo sa EAPTI TA Trening institutom u susjednoj državi. Planiramo nastavak treninga iz TA u BiH po okriljem EATA-e.

Ključne riječi: transakciona analiza, ego stanja, autonomija, Bosna i Hercegovina

HISTORICAL DEVELOPMENT OF TRANSACTION ANALYSIS IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

**Adila SOFTIĆ, Sedin HABIBOVIĆ, Elma OMERSOFTIĆ, Dženana
GRAČO, Alma MRAKO, Amra ŠEMIĆ, Nusreta KEPEŠ**

UG BIHOTA

Zenica, Bosnia and Herzegovina

The purpose of this paper is to present the development of transactional analysis in Bosnia and Herzegovina, as well as a review of the overall development of this psychotherapeutic theory. Transactional analysis is a personality theory, psychotherapeutic direction, and personal growth method. It was created in the 1960s by Erik Bern. Bern has left behind a profound, systematic personality theory as well as a variety of tools that he used in his work. He develops new concepts of the structure and dynamics of personality, as well as interpersonal communication, through long-term psychoanalytic training. People are OK, everyone has the ability to think, people decide their own fate, and decisions can be changed, according to TA's philosophical assumptions. Bern's Ego Personality Condition ROD Model is easily recognized. The goal of TA is to achieve autonomy: awareness, spontaneity, and the ability to connect with others. Bern transactional analysis evolves into an original and innovative approach that has gained worldwide acclaim. It was founded the International Association of Transactional Analysis (ITAA) and the European Association of Transactional Analysis (EATA). In the 1980s, a group of TA enthusiasts in the former Republic of BiH began their education with former Yugoslav educators. These were mostly psychiatrists,

psychologists, and social workers from various towns throughout Bosnia and Herzegovina. Psychotherapy was "in its infancy" in Bosnia and Herzegovina at the time. These were ground-breaking steps. The pioneering group of future transaction analysts dissipates as a result of war actions. Only a few people continue their education outside of Bosnia and Herzegovina, according to ITAA and EATA. Because of their altruism and love of psychotherapy, some of these people returned to BiH to educate future TA psychotherapists. After the war, in 2005, the first association was founded that is a member of EATA, and education of members was completed in accordance with EATA rules and contracts. The number of BIHOTA members and educators has shifted over time. We have 20 participants who have completed their education, and 10 who are under supervision and preparing for certification. Currently, BiH has two certified psychotherapists TA (CTA) and one EAP holder. In BiH, TA has found use in working with children and adults, education, and the social sector. In the neighboring country, we work with the EAPTI TA Training Institute. We intend to continue TA training in BiH under the auspices of EATA.

Key words: transaction analysis, ego status, autonomy, Bosnia and Herzegovina

GEŠTALT PSIHOTERAPIJA NEKAD I DANAS

Alma TIHIĆ¹, Zvezdana SAVIĆ²

Skoro svi psihoterapijski pravci su se formirali 1950-tih godina, te su se širili i dobijali svoju formu u narednih 20 godina, pa sve do danas. Klijenti koji nam dolaze, kao i njihove potrebe su se znatno mijenjale kroz vrijeme. U periodu od 1950.-1970. godine, poseban naglasak je bio na kreativnosti i značaju našeg Selfa (radilo se na proširenju EGA i njegovih mogućnosti). U centralnom planu je bila sloboda i nezavisnost od okoline, figure oca i sl. Odgovori geštalt terapeuta su bili: “imaš pravo na svoju nezavisnost”, “ti si posebna individua” i sl. U daljem vremenskom period geštalt terapija stavlja fokus na granicu kontakta, a posebno na ono što se dešava između terapeuta i klijenta. Nekad je bilo zdravo da se klijent podrži prema individualnosti i ličnim pobjedama. Danas je glavni fokus na toplom ljudskom kontaktu, emotivnim vezama i bivanjem sa drugima u “ovdje i sad”. Veza sa tijelom i emocijama je ključna i predstavlja “sigurno” mjesto postojanja u izrazito promjenljivom i nesigurnom svijetu oko nas. Geštalt psihoterapija se pojavljuje u Bosni i Hercegovini početkom 2000-tih u formi humanističke psihoterapije koja čovjeka gleda kao jednu povezanu cjelinu. Cilj ovog rada je da se pokaže kako se kroz ovaj, relativno kratak period i geštalt pristup transformisao. Geštalt psihoterapija je pronašla svoje mjesto u društvu kroz edukaciju, individualni, grupni rad sa klijentima, te kroz rad u kriznim situacijama. Također je prisutna u virtualnom načinu rada, gdje se stvaraju novi načini za ljudski kontakt. Kod online psihoterapije trudimo se da se njeni ciljevi i suština ne promijene, te da nam uvijek ljudska dobrobit i bude na prvom mjestu. Međutim, kroz vrijeme i promjene u svijetu se kreiraju novi načini bivanja i intervencija koji su adekvatni za sadašnji momenat kojim živimo.

Ključne riječi: geštalt psihoterapija, promjene, razvoj, ljudski kontakt, dobrobit

¹Udruženje za psihološku podršku i edukaciju ACTUM Tuzla, Bosna i Hercegovina

²GC “Um i tijelo” Sarajevo

GESTALT PSYCHOTHERAPY THEN AND NOW

Alma TIHIĆ², Zvezdana SAVIĆ²

Almost all psychotherapy schools were formed in the 1950s, and they spread and took shape in the following 20 years, until today. The clients who come to us, as well as their needs, have changed significantly over time. In the period from 1950-1970, special emphasis was placed on the creativity and importance of our Self (work was done on expanding EGO and its possibilities). The central plan was freedom and independence from the environment, father figure, etc. The Gestalt therapist's answers were: "you have the right to your independence", "you are a special individual" and the like. Over time, Gestalt therapy focuses on the boundary of contact, and especially on what happens between the therapist and the client. It used to be healthy to support the client towards individuality and personal victories. Today, the main focus is on warm human contact, emotional connections, and being with others in the "here and now" moment. The connection with the body and emotions is crucial and represents a "safe" place of existence in an extremely changeable and uncertain world around us. Gestalt psychotherapy appeared in Bosnia and Herzegovina at the beginning of the 2000s in the form of humanistic psychotherapy that sees a person as a connected whole. The aim of this work is to show how the gestalt approach was transformed during this relatively short period. Gestalt psychotherapy has found its place in society through education, individual and group work with clients, and work in crisis situations. It is also present in the virtual mode of operation, where new ways of human contact are created. With online psychotherapy, we try to ensure that its goals and essence do not change and that human well-being always comes first. However, through time and changes in the world, new ways of being and interventions are created that are adequate for the present moment in which we live.

Keywords: gestalt psychotherapy, changes, development, human contact, well-being

¹Association for psychology support and education ACTUM Tuzla, Bosnia and Herzegovina

²GC "Mind and Body" Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

**ORALNE PREZENTACIJE
(abecedni redoslijed)**

**ORAL PRESENTATIONS
(Alphabetical order)**

STAVOVI LIJEČNIKA PREMA PSIHOLOŠKIM METODAMA U LIJEČENJU SOMATSKIH BOLESTI

Jasminka ARBANAS^{1,2}, Tanja FRANČIŠKOVIĆ¹

Stoljećima, etiološkim je promišljanjima u medicini dominirao dualizam psihološkog i tjelesnog. Četrdesetak godina star Engelova koncept biopsihosocijalnog uzroka ponudio je temelje holističkom pristupu. Ipak u praksi i edukacijskim programima medicinskih stručnjaka zapravo prevladava biološki pristup. Liječnici obiteljske medicine (LOM) imaju najveću mogućnost prepoznati i uvažiti psihosocijalne dimenzije bolesti u usporedbi s liječnicima sekundarnog nivoa više sklonim partikularnom, biološkom pristupu. Oni su stoga ključni čimbenici u realizaciji biopsihosocijalnog pristupa koji uvažava sve tri grupe etioloških čimbenika u pojavi neke bolesti. Jedna od opcija je i upućivanje pacijenata sa somatskim bolestima na neki od psiholoških oblika liječenja. Da bi se ispitalo kakav stav prema psihološkim metodama liječenja imaju LOM i u kojoj mjeri upućuju svoje somatske pacijente na njih, kontaktirani su zaposlenici i koncesionari Doma zdravlja Primorsko-goranske županije. U istraživanju su primijenjeni: Opći upitnik demografskih podataka, dva kratka upitnika strukturiranih za potrebe ovog istraživanja te upitnik *Attitudes Toward Seeking Professional Psychological Help-Short Form* (ATSPPH-SF).

Rezultati govore da LOM imaju pozitivne osobne stavove o psihološkim metodama liječenja, neovisno o spolu i godinama radnog staža. Usprkos tome tek ponekad somatske pacijente upućuju psihijatru ili na psihološke metode liječenja, a rijetko na grupe samopomoći. Upućivanje ne ovisi o stavovima prema psihološkim metodama liječenja i pohađanju edukacija iz psiholoških metoda liječenja, ali je u pozitivnom odnosu s godinama radnog staža. Preko 50% upućivanja psihijatru i na psihološke tretmane odnosi se na pacijente s nediferenciranim somatskim simptomima, slijede gastrointestinalne, maligne i kardiovaskularne bolesti. U grupe samopomoći liječnici najviše upućuju pacijente s malignim bolestima (30,5%), slijede gastrointestinalne, neurološke i reumatske bolesti.

Ključne riječi: Psihološka pomoć, tjelesna bolest, psihosomatska bolest, liječnik, stavovi

¹Fakultet zdravstvenih studija, Sveučilište u Rijeci

²Klinički bolnički centar Rijeka, Regionalni centar za psihotraumu Rijeka, Rijeka, Hrvatska

ATTITUDES OF FAMILY DOCTORS TOWARDS PSYCHOLOGICAL METHODS IN THE TREATMENT OF SOMATIC DISEASES

Jasminka ARBANAS^{1,2}, Tanja FRANČIŠŠKOVIĆ¹

For centuries, the etiological considerations in medicine have been dominated by the dualism of the psychological and the physical. Engel's forty-year-old concept of biopsychosocial cause laid the foundations for a holistic approach. Yet, in the practice and educational programs of medical professionals, the biological approach actually prevails. Family physicians have the greatest opportunity to recognize and appreciate the psychosocial dimensions of the disease compared to secondary physicians more prone to a particular, biological approach. They are, therefore, key factors in the implementation of a biopsychosocial approach that takes into account all three groups of etiological factors in the occurrence of a disease. One of the options is to refer patients with somatic diseases to one of the psychological forms of treatment. Employees and concessionaires of the Primorsko Goranska County Health Center were contacted in order to examine the attitude of family physicians towards psychological treatment methods and the extent to which they refer their somatic patients to them. The research used the General Demographic Questionnaire, two short questionnaires structured for the purposes of this research and the Attitudes Toward Seeking Professional Psychological Help-Short Form. The results show that LOMs have positive personal attitudes about psychological methods of treatment, regardless of gender and years of service. The frequency of referral of somatic patients to psychological treatments does not depend on attitudes towards psychological methods of treatment and attending education in psychological methods of treatment, but is in a positive relationship with years of service. Over 50% of referrals to psychiatrists and psychological treatments relate to patients with undifferentiated somatic symptoms, followed by gastrointestinal, malignant and cardiovascular diseases. Physicians mostly refer patients with malignant diseases to self-help groups (30.5%), followed by gastrointestinal, neurological and rheumatic diseases.

Keywords: Psychological help, physical illness, psychosomatic illness, family doctor, attitudes

¹Faculty of Health Studies, University of Rijeka

²Clinical Hospital Center Rijeka, Regional PTSD Center Rijeka, Rijeka, Croatia.

RAZVODI BRAKOVA I POSLJEDICE PO DJECU I ADOLESCENTE

Azra ARNAUTOVIĆ, Mirela BADURINA

BHIDAPA

Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Rad prikazuje dinamiku razvoda sa posebnim osvrtom na visokonfliktnu razvode i posljedice koje djeca i adolescenti osjećaju. Niti jedan razvod nije bez posljedica po mentalno zdravlje djece i adolescenata. Djeca bi trebala odrastati u sigurnom okruženju, u ljubavi i pažnji roditelja ili skrbnika. Kontekst odrastanja značajno utiče na rast i razvoj svakog pojedinca. Dugotrajani sukobi roditelja u najvećoj mjeri doprinose negativnim posljedicama za djecu. Izloženost stalnim roditeljskim sukobima u porodici a i nakon razvoda, neujednačeno roditeljstvo te narušavanje autoriteta i odnosa djeteta s drugim roditeljem, roditeljska manipulacija djecom i nastojanje otuđivanja djeteta od drugog roditelja, ekstremno su oblik visokokonfliktnih razvoda te su posebno štetni za cjelokupan emocionalni i psihosocijalni razvoj djeteta. Djeca su zbunjena, promjene u ponašanju pokazuju njihovo emocionalno stanje tuge, ljutnje, bjesa, nesigurnosti itd. Dugoročno, takva djeca često izrastaju u nesigurne ljude, koji kasnije ulaze u nesigurne partnerske odnose čiji se brakovi jako često završavaju razvodom. Krize u porodicama i vanjski uticaji na porodične dinamike utiču da se u određenim vremenskim periodima bilježi porast razvoda brakova. Prema podacima Agencije za statistiku BiH, broj razvoda u BiH u prvom plugodištu 2022. u odnosu na isti period 2021. je smanjen za 4,27 posto. Međutim i dalje je broj razvoda poražavajući, s obzirom na to da je u posljednjih pet godina na godišnjem nivou zabilježen od 2.669 do 3.091 razvedeni brak. Negativne posljedice po djecu i adolescente, značajno bi bile smanjene kada bi roditelji uspjeli razdvojiti partnersku od roditeljske uloge i kada bi u prevazilaženje krize u porodici bio uključen multidisciplinarni tim stručnjaka.

Ključne riječi: razvod, visokokonfliktni razvod, otuđenje djeteta od roditelja

DIVORCES AND CONSEQUENCES FOR CHILDREN AND ADOLESCENTS

Azra ARNAUTOVIĆ, Mirela BADURINA

BHIDAPA

Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

The paper shows the dynamics of divorce with a special focus on high-conflict divorces and the consequences that children and adolescents feel. No divorce is without consequences for the mental health of children and adolescents. Children should grow up in a safe environment, in the love and attention of parents or guardians. The context of growing up significantly affects the growth and development of each individual. Long-term parental conflicts contribute to the greatest extent to negative consequences for children. Exposure to constant parental conflicts in the family and even after divorce, uneven parenting and the violation of the authority and relationship of the child with the other parent, parental manipulation of children and efforts to alienate the child from the other parent are an extreme form of high-conflict divorces and are particularly harmful to the overall emotional and psychosocial development of the child. Children are confused, changes in behavior show their emotional state of sadness, anger, rage, insecurity, etc. In the long term, such children often grow into insecure people, who later enter into insecure partner relationships whose marriages very often end in divorce. Crises in families and external influences on family dynamics lead to an increase in divorces in certain periods of time. According to the data of the BiH Statistics Agency, the number of divorces in BiH in the first half of 2022 compared to the same period in 2021 decreased by 4.27 percent. However, the number of divorces is still devastating, given that in the last five years, 2,669 to 3,091 divorced marriages were recorded annually. The negative consequences for children and adolescents would be significantly reduced if parents managed to separate the role of partner from parent and if a multidisciplinary team of experts was involved in overcoming the crisis in the family.

Key words: divorce, high-conflict divorce, alienation of the child from the parents

KONTRUKCIJA SKALE ŽIVOTNIH UVJERENJA

Ankica BAKOVIĆ, Ivan ĐURAN

Dom zdravlja Livno, Sv. Ive 2

Livno, BiH

Realitetna terapija je psihoterapijski pravac utemeljen na primjeni Teorije izbora u shvaćanju pojedinca i njegovog cjelokupnoga ponašanja. Utemeljitelj Teorije izbora je William Glasser (1925-2013) koji naglašava kako je čovjek slobodno ljudsko biće motivirano iznutra te, bez obzira na vanjske okolnosti, ukoliko postupa po uvjerenjima teorije izbora uvijek je slobodan donijeti odluku koja je za njega bolja, nasuprot ranije poznatim tradicionalnim uvjerenjima koja ističu kako je ponašanje pojedinca rezultat okolinskih faktora. Cilj ovog istraživanja bio je konstruirati mjerni instrument koji bi poslužio kao pokazatelj jačine prisutnosti tradicionalnih, odnosno uvjerenja teorije izbora kod pojedinca. Istraživanje je provedeno na 909 punoljetnih ispitanika stanovnika BiH (84,7% žena i 15,3% muškaraca). Prosječna životna dob ispitanika iznosi 37,79 godina (SD=11,19) od čega ih 30,3% živi na selu i 69,7% živi u gradu. Skala je formirana od 9 čestica koje odgovaraju tradicionalnim uvjerenjima i 9 čestica koje odgovaraju uvjerenjima teorije izbora. Faktorska struktura provjerena je eksploratornom faktorskom analizom i utvrđeno je kako su sve čestice zasićene faktorom na odgovarajućoj razini. Faktor unutarnje pouzdanosti (Cronbach aloha) iznosi 0,93. Dobiveni rezultati nam ukazuju kako se ova skala može koristiti kao pouzdan instrument za mjerenje životnih uvjerenja ispitanika što može biti temelj za nastavak znanstvenih istraživanja iz pravca realitetne terapije.

Ključne riječi: teorija izbora, životna uvjerenja, realitetna terapija

CONSTRUCTION OF THE LIFE BELIEFS SCALE

Ankica BAKOVIĆ, Ivan ĐURAN

Health Centre Livno, Sv. Ive 2

Livno, B&H

Reality therapy is a psychotherapy direction based on the application of the Theory of Choice in the understanding of the individual and his or her overall behavior. The founder of the Theory of Choice is William Glasser (1925-2013), who emphasizes that man is a free human being motivated from within and, regardless of external circumstances, if he acts according to the beliefs of the theory of choice, he is always free to make a decision that is better for him, in contrast to previously known traditional beliefs which emphasize that individual behavior is the result of environmental factors. The goal of this research was to construct a measuring instrument that would serve as an indicator of the strength of the presence of traditional beliefs or choice theory beliefs in an individual. The research was conducted on 909 adult residents of Bosnia and Herzegovina (84.7% female and 15.3% male). The average age of the respondents is 37.79 years (SD=11.19), of which 30.3% live in the countryside and 69.7% live in the city. The scale is formed of 9 items corresponding to traditional beliefs and 9 items corresponding to choice theory beliefs. The factorial structure was verified by exploratory factor analysis, and it was determined that all particles were saturated with the factor at the appropriate level. The internal reliability factor (Cronbach alpha) is 0.93. The obtained results indicate that this scale can be used as a reliable instrument for measuring the life beliefs of the respondents, which can be the basis for continuing scientific research in the direction of reality therapy.

Key words: choice theory, life beliefs, reality therapy

DOPRINOS PSIHOSOCIJALNE PODRŠKE NASTAVNIKA SOCIO-EMOCIONALNIM KOMPETENCIJAMA DJECE

Šejla BJELOPOLJAK¹, Miroslava MARJANOVIĆ

Obrasci kojima odrasli modeluju buduća ponašanja djece predstavljaju potencijalne odgovore odrastajućih naraštaja na razvojne potrebe i zadatke tokom životnih ciklusa unutar sistema čiji su dio. Sistem mogu testirati različiti (ne)predvidljivi događaji kao i usvojeni obrasci odnosa i funkcionisanja, stavovi, kompetencije, uvjerenja i sl., individue koja manifestuje simptome (ne)zadovoljstva. U ovim fazama, posebno djeca, osim u obiteljskom kontekstu simptom ponašanja ili nezadovoljstvo pokazuju i u školskom sistemu. Implicira da i uz pomoć nastavnika djeca mogu usvojiti različite mehanizme koji povećavaju razinu otpornosti na stres i doprinijeti ukupnoj kvaliteti funkcionisanja. Škola usmjerena *postizanju zdravog razvoja ličnosti učenika*, osim sadržaja koji se u njoj usvajaju, mora ponuditi i okruženje u kojem djeca stiču i socio-emocionalne kompetencije. Takva škola predstavlja oazu mira i komunicira u duhu partnerstva (ne samo saradnje!) sa ostalim sistemima posebno obiteljskim. „Uznemireno dijete ne može efektivno usvajati nastavne sadržaje i postizati obrazovne rezultate“ zbog čega pretpostavljamo da škola ima još mnogo razloga da kao subjekta cjelokupnog odgojno-obrazovnog zbivanja, u centar postavi dijete. Polazeći od nabrojanih razloga u radu se empirijski zasnovanim istraživanjem bavimo ispitivanjem doprinosa psihosocijalne podrške i kompetencija nastavnika socio-emocionalnim kompetencijama djece. Rezultati impliciraju na podršku koju djeca trebaju posebno u dobi od 12-15 godine kada su u pitanju samosvijest, upravljanje sobom, socijalne vještine, odgovorno donošenje odluka i socijalna svijest. Djeluje zabrinjavajuće da je samo 56.16% uzorka prethodno osposobljeno za pružanje psihosocijalne podrške u školama, a da se ista od svih podrazumijeva, te da usljed izostajanja promjene tj. efekata rada kod 43.84% uzorka dolazi do nezadovoljstva cjelokupnim radom. Iako zvuči plauzibilno da cjelokupni uzorak pruža psihosocijalnu podršku (sa i bez kompetencija) u radu nalazimo da doprinos socio-emocionalnim kompetencijama učenika imamo samo kod *HEART* facilitatora, a uzimajući u obzir nezadovoljstvo ispitanika očekivanom promjenom, osim izostanka rezultata rada, naslućujemo i potencijalnu opasnost većeg profesionalog sagorijevanja nastavnika, bez kompetencija.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, savjetodavni rad, (psiho)terapijski rad, programi psihosocijalne podrške, umjetničke forme

¹Pedagoški Fakultet Univerziteta u Bihaciu

CONTRIBUTION OF TEACHER'S PSYCHOSOCIAL SUPPORT TO SOCIO-EMOTIONAL COMPETENCES OF CHILDREN

Šejla BJELOPOLJAK¹, Miroslava MARJANOVIĆ

The patterns with which adults model children's future behaviors represent potential responses of growing generations to developmental needs and tasks during life cycles within the system of which they are a part. The system can be tested by various (un)predictable events as well as adopted patterns of relationships and functioning, attitudes, competences, beliefs, etc., of individuals who manifest symptoms of (dis)satisfaction. In these stages, especially children, in addition to the family context, they also show symptoms of behavior or dissatisfaction in the school system. It implies that with the help of teachers, children can adopt different mechanisms that increase the level of resistance to stress and contribute to the overall quality of functioning. A school aimed at achieving the healthy development of students' personality, besides the content of curricula, must also offer an environment in which children acquire socio-emotional competences. Such school represents an oasis of peace and communicates in the spirit of partnership (not only cooperation!) with other systems, especially family ones. "An upset child cannot effectively adopt teaching content and achieve educational results" which is why we assume that the school has many more reasons to put the child at the center as the subject of the entire educational process. Proceeding from the listed reasons, in this paper, we use empirically based research to investigate the contribution of psychosocial support and teachers' competences to children's socio-emotional competences. The results imply the support that children need especially at the age of 12-15 when it comes to self-awareness, self-management, social skills, responsible decision-making and social awareness. The worrisome result is that only 56.16% of the sample is previously qualified to provide psychosocial support in schools, while teachers are expected to provide it, and due to the lack of effects of their work, 43.84% of the sample is dissatisfied with their overall work. Although it sounds plausible that the entire sample provides psychosocial support (with and without competencies), in the work we find that the contribution to the socio-emotional competencies of the students is only with HEART facilitators, and taking into account the respondents' dissatisfaction with the expected change, apart from the absence of work results, we sense the potential danger of greater professional burnout of teachers, without competencies.

Keywords: mental health, counseling work, (psycho)therapeutic work, psychosocial support programs, artistic forms

¹Pedagogical Faculty – University of Bihać, Bosnia and Herzegovina

TERAPIJSKI FAKTORI GRUPNE TERAPIJE U TERAPIJSKIM GRUPAMA PACIJENATA DNEVNE BOLNICE

Maja BRKIĆ¹, Ranko KOVAČEVIĆ²,
Zihnet SELIMBAŠIĆ¹, Esmina AVDIBEGOVIĆ³

Uvod: Terapijska promjena je proces koji se odvija kroz složenu interakciju ljudskih doživljaja koju nazivamo terapijskim faktorima. Grupna terapija je efikasan oblik psihoterapije. Brojni su faktori koji doprinose terapijskoj efikasnosti grupe, a koji su različito definisani i podijeljeni ovisno o teorijskom i terapijskom pristupu u grupi. **Cilj:** Cilj istraživanja je bio utvrditi najzastupljenije terapijske faktore u terapijskim grupama pacijenata sa psihičkim poremećajima koji su grupnoterapijski liječeni. **Ispitanici i metode:** Istraživanje je prospektivna jednogodišnja studija u koju je bilo uključeno 100 pacijenata oba spola u dobi od 18 do 65 godina, koji su dali informirani pristanak i koji su liječeni u Dnevnoj bolnici Klinike za psihijatriju u Tuzli. Grupni tretman u Dnevnoj bolnici je uključivao 24 – 48 sesija male i srednje grupe. Korišteni su upitnik sa sociodemografskim podacima, istorija bolesti za podatke o zdravstvenom stanju i liječenju, Inventar terapijskih faktora 19 (TFI-19) koji je primjenjen nakon provedene grupne terapije. **Rezultati:** Najviše ispitanika je bilo ženskog spola, u dobi između 51 i 60 godina i sa dijagnostikovanim depresivnim poremećajem, poremećajem prilagodbe i posttraumatskim stresnim poremećajem. Od terapijskih faktora u grupnoj terapiji najveće srednje vrijednosti su bile kod faktora ulijevanje nade (5.28 ± 1.44), sigurnost u emocionalnoj ekspresiji (5.09 ± 1.17), svjesnost o utjecaju odnosa (4.96 ± 1.17) i socijalnog učenja (4.60 ± 1.39). Ispitanici sa trajnim promjenama ličnosti imali su najveće vrijednosti ulijevanja nade (6.12 ± 1.38), dok su ispitanici sa disocijativnim poremećajima imali najniže vrijednosti socijalnog učenja (3.47 ± 2.22). Ispitanici sa suicidalnim ponašanjem i ispitanici sa rizičnim ponašanjem vezanim za alkohol imali su više zastupljene terapijske faktore sigurnost u emocionalnoj ekspresiji, svjesnost utjecaja odnosa i socijalno učenje. **Zaključak:** Faktor ulijevanje nade, sigurnost u emocionalnoj ekspresiji, svjesnost o utjecaju odnosa i socijalno učenje su terapijski faktori koji su najviše bili zastupljeni u grupnoj

¹Klinika za psihijatriju, Univerzitetsko-klinički centar Tuzla,

²Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Univerzitet u Tuzli,

³Medicinski fakultet, Univerzitet u Tuzli

terapiji. Rezultati upućuju na značaj procjene terapijskih faktora u grupnoj terapiji s ciljem brižljivog planiranja i modifikacije tretmana.

Ključne riječi: Terapijski faktori, grupna terapija, poremećaji u ponašanju

THERAPEUTIC FACTORS OF GROUP THERAPY IN THERAPEUTIC GROUPS OF PATIENTS IN A DAY HOSPITAL

Maja BRKIĆ¹, Ranko KOVAČEVIĆ², Zihnet SELIMBAŠIĆ¹,
Esmina AVDIBEGOVIĆ³

Introduction: Therapeutic change is a process that takes place through the complex interaction of human experiences, which we call therapeutic factors. Group therapy is an effective form of psychotherapy. There are numerous factors that contribute to the therapeutic effectiveness of the group, which are defined and divided differently depending on the theoretical and therapeutic approach in the group. **Aim:** The aim of the research was to determine the most prevalent therapeutic factors in the therapeutic groups of patients with psychological disorders who were treated in group therapy. **Subjects and methods:** The research is a prospective one-year study that included 100 patients of both sexes, age between 18 and 65, who gave informed consent and were treated at the Day Hospital of the Clinic for Psychiatry in Tuzla. Group treatment at the Day Hospital included 24-48 sessions of small and medium groups. We used a questionnaire with sociodemographic data, medical history for data on health status and treatment, Therapeutic Factors Inventory 19 (TFI-19), which was applied after the group therapy. **Results:** Most of the respondents were female, age between 51 and 60 and diagnosed with depressive disorder, adjustment disorder and post-traumatic stress disorder. Concerning the therapeutic factors in group therapy, the highest mean values were for the factors instillation of hope (5.28 ± 1.44), secure emotional expression (5.09 ± 1.17), awareness of relational impact (4.96 ± 1.17) and social learning (4.60 ± 1.39). Respondents with permanent personality changes had

¹Clinic for Psychiatry, University Clinical Center Tuzla,

²Faculty of Education and Rehabilitation, University of Tuzla,

³Faculty of Medicine, University of Tuzla

the highest values of instillation of hope (6.12 ± 1.38), and subjects with dissociative disorders had the lowest values of social learning (3.47 ± 2.22). Respondents with suicidal behavior and respondents with risky behavior related to alcohol, had more represented therapeutic factors secure emotional expression, awareness of relational impact and social learning. **Conclusion:** The factor of instillation of hope, secure emotional expression, awareness of relational impact and social learning, are the therapeutic factors that were most represented in group therapy. The results point to the importance of evaluating therapeutic factors in group therapy with the aim of careful planning and treatment modification.

Key words: Therapeutic factors, group therapy, behavioral disorders

SLON U SOBI: ISKUSTVA TERAPEUTA O ADRESIRANJU I INKORPORIRANJU DUHOVNOSTI I RELIGIJE U PSIHOTERAPIJU: KVALITATIVNA STUDIJA

Selvira DRAGANOVIĆ

*Fakultet umjetnosti i društvenih nauka, Program psihologije,
Internacionalni Univerzitet u Sarajevu,
Sarajevo, Bosna i Hercegovina*

Današnja klinička praksa prepoznaje važnost religije i duhovnosti u nastanku i razvoju ljudskog identiteta, svjetonazora, svrhe i smisla te samim tim i psihološke dobrobiti. Značajna komponenta osobnog identiteta, sistema vrijednosti i svjetonazora može proizaći iz nečije religije i duhovnosti. Iako psihološki problem prvenstveno utječu na um i tijelo klijenta, psihološki simptomi i terapijski ciljevi religioznijih ili vjerski opredijeljenih klijenata se prepliću sa njihovom religijom i duhovošću. Dok klijenti ponekad traže stručnu pomoć zbog poteškoća vezanih uz nemogućnost življenja u skladu s određenim sistemom vrijednosti ponekad se njihovi vjerski ili duhovni problem i sukobi mogu manifestirati kao psihopatološki simptomi i obrnuto. Kako bi se ublažila psihološka bol i patnja religioznih ili duhovnih klijenata i/ili učinkovito tretirali njihovi simptomi i tegobe, ključno je da terapijski pristup koji se koristi za pomoć ovoj kategoriji temelji na skupu vrijednosti i konceptata koji se uklapaju u njihov teološki i duhovni svjetonazor. Adresiranje i inkorporiranje vjerskih i duhovnih pitanja u terapiju tokom rada s religioznim i duhovnim klijentima čini se ne samo korisno nego čak i nužno. **Cilj:** ova studija ima za cilj istražiti iskustva terapeuta o adresiranju i inkorporiranju duhovnih i religijskih pitanja i vrijednosti u psihološki tretman. **Metoda i uzorkovanje:** Kvalitativno istraživanje analize sadržaja polustrukturiranih intervjuua. Koristeći metodu namjenskog uzorkovanja, u ovoj studiji intervjuirano je ukupno 9 (N=9) psihoterapeuta. **Rezultati:** Ova studija ukazuje na percipirane koristi adresiranja i inkorporiranja duhovnih i vjerskih problema klijenata u psihoterapijski rad.

Ključne riječi: Psihoterapeuti, duhovnost, religioznost, duhovne i religijske terapijske intervencije

AN ELEPHANT IN THE ROOM: THERAPISTS' EXPERIENCES OF INCORPORATING SPIRITUALITY AND RELIGION IN PSYCHOTHERAPY: A QUALITATIVE STUDY

Selvira DRAGANOVIĆ

Faculty of Arts and Social Sciences, Psychology program, International University of Sarajevo, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

Clinical practice nowadays recognizes the importance of religion and spirituality in people's identity, worldview, meaning-making, and, consequently, their psychological well-being. A significant component of personal identity, value system and the worldview may stem from one's religion and spirituality. Even though psychological problems primarily affect client's mind and body psychological symptoms and treatment goals of more religious or religiously committed clients intertwine with their religion and spirituality. Clients sometimes seek professional help due to the difficulties related to their inability to live in compliance with a certain value system. At times, client's religious or spiritual problems and conflicts may manifest as psychopathological symptoms and vice versa. In order to alleviate religious or spiritual clients' distress and/or efficiently treat their presenting symptoms and complaints it is vital that the treatment approach used to help this category is informed by the set of values and concepts which fits within their theological worldview. Incorporating religious and spiritual issues into therapy whilst working with religious and spiritual clients hence seems to be a necessity. **Aim:** this study aims to explore therapist experiences of incorporating spirituality and religion in psychotherapy. **Method and sampling:** Qualitative study of content analysis of semi structured interviews. Using purposeful sampling method, a total of 9 (N=9) mental health professionals were interviewed in this study. **Results:** This study shows perceived therapeutic benefits of addressing clients' spiritual and religious issues applied by mental health professionals.

Key words: Psychotherapists, religiosity, spirituality, spiritual and religious therapy interventions.

IZAZOVI I PERSPEKTIVE PSIHOTERAPIJE U BOSNI I HERCEGOVINI

Anida DUDIĆ-SIJAMIJA

*Odsjek za socijalni rad Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Sarajevu,
Bosna i Hercegovina*

U savremenom bosanskohercegovačkom društvu psihoterapija zaokuplja pažnju teoretičara i praktičara, te je postala nezaobilazna tema diskusija. To je profesija koja ima razrađene programe edukacija, polaznike, i koja na koncu ima svoje klijente. Sve ovo pokazuje da psihoterapija ima sve odlike jednog već dobro strukturisanog profesionalnog poziva. S druge strane, ova profesija još uvijek nije dobila svoje zasluženno mjesto u bosanskohercegovačkom društvu. Nepostojanjem zakona o djelatnosti psihoterapije izostaje uređenje sadržaja, uslova i načina obavljanja djelatnosti psihoterapije, kao i standarda obrazovanja, pitanje osnivanja komore psihoterapeuta, dužnosti i stručni nadzor nad radom psihoterapeuta. Sva ova pitanja su prepuštena pojedinačnom, neujednačenom, a često i neadekvatnom tumačenju i djelovanju, što u konačnici utiče na kvalitet i status psihoterapije. Cjelokupna problematika je odraz zrelosti društva prema razumijevanju potreba i problema pojedinaca, čije kvalitetno rješavanje zahtijeva stručnu pomoć i podršku. S obzirom na izazove s kojima se suočava psihoterapija u Bosni i Hercegovini, provedeno je istraživanje s ciljem ispitivanja bosanskohercegovačke javnosti o informisanosti, stavovima i iskustvima u tražnju stručne pomoći pri rješavanju životnih (s posebnim fokusom na partnerske i bračne) problema uz pomoć psihoterapije. Rezultati istraživanja su ukazali na neinformisanost građana o mogućnostima traženja stručne pomoć kroz psihoterapiju pri privazilaženju životnih/ partnerskih i bračnih problema, kao i zastupljenost predrasuda i stereotipa prema stručnjacima. Također, kroz istraživanje su se ispitivali kapaciteti relevantnih ustanova u BiH u realizaciji psihoterapije. Podaci su ukazali na mnogobrojne izazove u praksi koji su praćeni nedovoljnim brojem educiranih stručnjaka za provedbu psihoterapije, nedostatkom sistemskog pristupa i zakona o psihoterapijskoj djelatnosti i nedovoljnom/ neadekvatnom promocijom psihoterapije. Iako su psihoterapeuti u Bosni i Hercegovini svojim radom i trudom potvrdili profesionalnu zrelost, profesionalizacija psihoterapije zahtijeva saglasnost i priznanje javnosti da im je takva profesija potrebna,

važna i značajna. Ta saglasnost je potrebna kroz jasan zakonski okvir koji će predstavljati impuls promjene i omogućiti psihoterapiji zasluženno mjesto u javnom diskursu.

Ključne riječi: psihoterapija, izazovi i perspektive, Bosna i Hercegovina.

CHALLENGES AND PERSPECTIVES ON PSYCHOTHERAPY IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Anida DUDIĆ-SIJAMIJA

*Department of Social Work, Faculty of Political Sciences,
University of Sarajevo, Sarajevo,
Bosnia and Herzegovina*

In contemporary Bosnian society, psychotherapy is garnering the attention of theoreticians and experts, and it has become a salient topic of discussion. It is a profession that has developed elaborate educational programs and corresponding participation, ultimately amassing its own target group. All this indicates that psychotherapy has all the characteristics of an already well-structured profession. On the other hand, this profession has still not been given enough credit within the Bosnian society. Due to the lack of laws regulating the practice of psychotherapy, there is an absence of directives on the content, conditions and manner of professional conduct in psychotherapy, as well as the absence of educational standards, a chamber of psychotherapists, as well as duties and relevant regulatory bodies. All these issues are left to individual, uneven, and often inadequate interpretation and action, which ultimately affects the quality and status of this practice. The overall issue is indeed a reflection of society's maturity in understanding the needs and problems of individuals who require the delivery of quality solutions in the form of professional help and support. Given the challenges facing psychotherapy in Bosnia and Herzegovina, a survey was conducted with the aim of examining the information, attitudes and experiences of the Bosnian public in seeking professional help in solving life problems (with a special focus on partner and marital relations) through psychotherapy. The results of the research

indicated the lack of information among citizens about the possibilities of seeking professional help through psychotherapy in overcoming issues related to partner or marital relations, as well as the prevalence of prejudices and stereotypes towards experts. Additionally, the research examined the capacities of relevant institutions in Bosnia and Herzegovina in the implementation of psychotherapy. The data indicated numerous challenges in practice, which are accompanied by an insufficient number of experts, a lack of a systemic approach and regulations on psychotherapy, and insufficient/inadequate promotion of the profession in general. Although psychotherapists in Bosnia and Herzegovina have affirmed professional maturity through their work ethic and efforts, the professionalization of psychotherapy requires the consent and recognition of the public in regard to the importance and necessity of this profession. This consent needs to be articulated through a clear legal framework that will represent the impetus for change and allow psychotherapy to occupy its well-deserved place in the public discourse.

Key words: psychotherapy, challenges and perspectives, Bosnia and Herzegovina.

AKTUALNE PARADIGME U PSIHOTERAPIJI TRAUME

Behzad HADŽIĆ¹, Aleksandar FATIĆ², Elma HADŽIĆ¹

Uvod: Današnja psihijatrija, psihologija i psihoterapija su preopterećene konceptom traume i žrtve i tako su, refleksno, sve viktimizirane. Nažalost, na ovim prostorima preovladava ratna trauma i ovdje je ratni traumatizam jedino priznati društveni traumatizam. Kod ratne traume je prenaplaćena socijalna dimenzija na uštrb lične patnje žrtve. U našem kulturnom i političkom miljeu uglavnom kruže „reinterpretirane“ traume koje su jako ideologizirane i koje su često vodič žrtvama u iskazivanju autentičnih trauma. Autentična trauma se po pravilu opire verbalnim formulacijama, a predstavlja izvor (uzrok) opće disfunkcionalnosti i eventualne psihopatologije. Ideologizacija trauma i žrtve na ovim prostorima je došla do kritičkog nivoa. Žrtve su postale baze političkih i kulturnih identiteta. Cilj ovog saopćenja jeste ukazivanje na neophodnost promjene dosadašnje paradigme tretiranja traume i žrtve u psihoterapiji, budući da ona dovodi do trajnog pasiviziranja traumatizirane osobe. Autori ovog rada iznose konceptualizaciju žrtve i traume na osnovu ličnog rada sa žrtvama ratne i neratne traume, kao i kritičkog pregleda dosadašnje literature na ovu temu. **Rezultati:** U psihoterapiji traume ponašanja žrtve i terapeuta je, i pored njihovih mentalnih struktura, uslovljeno i socijalnim (kulturnim) pritiskom grupe koja je uvijek ideološki. **Zaključak:** Napuštanje dosadašnje paradigme žrtve i traume, pored stručnog i naučnog uporišta, ima i veliko uporište u moralnoj sferi.

Ključne riječi: trauma, žrtva, viktimizacija, ideologizacija, paradigma, psihoterapija

¹Centar za mentalno zdravlje Ključ, Bosna i Hercegovina

²Institut za filozofiju i socijalnu teoriju, Univerzitet u Beogradu

CURRENT PARADIGMS IN TRAUMA PSYCHOTHERAPY

Behzad HADŽIĆ¹, Aleksandar FATIĆ², Elma HADŽIĆ¹

Introduction: Today's psychiatry, psychology and psychotherapy are overwhelmed by the concept of trauma and victimization and so, reflexively, are all victimized. Unfortunately, war trauma prevails in this region and here war traumatism is the only socially recognized traumatism. In war trauma, the social dimension is overemphasized at the expense of the victim's personal suffering. In our cultural and political milieu, reinterpreted traumas are mostly circulated that are heavily ideologized and that are often a guide to victims in expressing authentic traumas. As a rule, authentic trauma resists verbal formulations, and represents the ideal source (cause) of general dysfunctionality and eventual psychopathology. The ideologization of trauma and victims in this region has reached a critical level. Victims have become bases of political and cultural identities. The aim of this abstract is to point out the necessity of changing the current paradigm of treating trauma and victims in psychotherapy, since it leads to permanent passivation of the traumatized person. The authors of this paper present the conceptualization of victims and trauma based on personal work with victims of war and non-war trauma, as well as a critical review of the literature on this topic.

Results: In psychotherapy, the trauma of the victim's and therapist's behavior is, despite their mental structures, conditioned by the social (cultural) pressure of the group, which is always ideological. **Conclusion:** The abandonment of the current paradigm of victims and trauma, in addition to professional and scientific background, has a great foothold in the moral sphere.

Keywords: trauma, victim, victimization, ideologization, psychotherapy

¹Center for mental health Ključ, Ključ, Bosnia and Herzegovina

²Institute for philosophy and social theory, University of Belgrade, Serbia

PRISTUP PSIHOTERAPIJI PREKO RAZVOJA BAZIČNI HEMOCIONALNIH KOMPETENCIJA-INTEGRATIVNA PSIHODINAMSKA PSIHOTERAPIJA (O.L.I.)

Nebojša JOVANOVIĆ

Evropska asocijacija za integrativnu psihodinamsku psihoterapiju,

Udruženje za psihoterapiju, savetovanje i koučing Srbije,

Društva psihologa Srbije

Cilj rada je da predstavi integrativni psihodinamski psihoterapijski način rada sa klijentom preko razvoja bazičnih emocionalnih kompetencija. Osnovna postavka Integrativne psihodinamske psihoterapije (IPP) je da se promena u psihoterapijskom procesu dešava kroz razvoj bazičnih emocionalnih kompetencija-kompetencija za obradu emocija i upravljanje emocijama. IPP se usmerava na dve ključne, složene sposobnosti: sposobnost za ljubav i sposobnost za rad. Ove dve složene ljudske sposobnosti su, kao „lego kocke“, sastavljene od određenog broja manjih, jednostavnijih bazičnih emocionalnih kompetencija: sposobnosti za neutralizaciju („regulator psihe“); sposobnost za mentalizaciju („artikulator psihe“); celovitost objekta („lepak psihe“); konstantnost objekta („stabilizator psihe“); tolerancija na ambivalenciju („usmerivač psihe“); tolerancija na frustraciju („imunitet psihe“); volja („motor psihe“) i inicijativa („pokretač psihe“). Pretpostavka ovog teorijskog modela je da je neophodno razviti navedene sposobnosti kako bi se dostigla zrela sposobnost za ljubav i rad. Stoga, ključ promene u terapiji je pomoći klijentu da navedene sposobnosti razvije ili otkloni eventualne konflikte koji onemogućavaju njihov dalji razvoj. U IPP-u primenjuju se terapijske tehnike različitih psihoterapijskih pravaca, kao i one kreirane u IPP „sortirane“ su po tome koju sposobnosti u kojoj fazi razvoja mogu da pokrenu ili odblokiraju. IPP modalitet daje i taksonomiju psihoterapijskih ciljeva, ukazujući na to koje vrste učenja se odvijaju u procesu psihoterapije i koje sposobnosti se aktiviraju kroz određeni oblik učenja. IPP terapeut radi u dve ravni: ravni sadržaja i ravni procesa. U ravni sadržaja prati klijentovu priču, njegove odnose sa ljudima, probleme, istorijat nastanka problema, detinjstvo, mladost, transfere na kasnije odnose, karakterne obrasce, psihodinamiku, i pomaže klijentu u rekonstrukciji, „povezivanju tačkica“ njegove životne priče u zrelu priču o sebi. U ravni procesa prati kako klijent obrađuje emocije povodom

sadržaja koje iznosi, traži tipične obrasce mišljenja, ponašanja. Osvešćuje te obrasce i njihove posledice sa klijentom, određuje "zonu narednog razvoja" emocionalnih kompetencija klijenta i kreira plan za razvoj kompetencija i "prenos funkcija" obrade emocija sa terapeuta na klijenta.

Ključne reči: integrativna psihodinamska psihoterapija, emocionalne kompetencije, odnos terapeut-klijent

APPROACH TO PSYCHOTHERAPY THROUGH THE DEVELOPMENT OF BASIC EMOTIONAL COMPETENCES - INTEGRATIVE PSYCHODYNAMIC PSYCHOTHERAPY (O.L.I.)

Nebojša JOVANOVIĆ

*European Association for Integrative Psychodynamic Psychotherapy,
Association for Psychotherapy, Counseling and Coaching of Serbia,
Society of Psychologists of Serbia*

The goal of the paper is to present an integrative psychodynamic psychotherapy method of working with the client through the development of basic emotional competencies. The basic premise of Integrative Psychodynamic Psychotherapy (IPP) is that change in the psychotherapy process occurs through the development of basic emotional competencies - competencies for processing and managing emotions. IPP focuses on two key, complex abilities: the ability to love and the ability to work. These two complex human abilities are, like "lego blocks", composed of a certain number of smaller, simpler basic emotional competencies: Neutralization ("psyche regulator"); mentalization ("psyche articulator"); Object wholeness ("the glue of the psyche"); Object constancy ("psyche stabilizer"); Ambivalence tolerance ("guide of the psyche"); Frustration tolerance ("psyche immunity"); Will ("engine of the psyche") and Initiative ("actuator of the psyche"). The assumption of this theoretical model is that it is necessary to develop the mentioned abilities to reach a mature capacity for love and work. Therefore, the key to change in therapy is to help the client to develop the mentioned abilities or remove possible conflicts that prevent their further development. In IPP, therapeutic techniques of various

psychotherapy directions are applied, as well as those created in IPP, they are "sorted" according to which ability and at which stage of development they can be triggered or unblocked. The IPP method also provides a taxonomy of psychotherapy goals, indicating which types of learning take place in the psychotherapy process and which abilities are activated through a certain form of learning. The IPP therapist works on two levels: the level of content and the level of process. In terms of content, he follows the client's story, his relationships with people, problems, history of problems, childhood, youth, transfers to later relationships, character patterns, psychodynamics, and helps the client in the reconstruction, "connecting the dots" of his life story into a mature story about himself. At the level of the process, he follows how the client processes emotions regarding the content he presents, looks for typical patterns of thinking and behavior. He becomes aware of those patterns and their consequences with the client, determines the "zone of further development" of the client's emotional competencies and creates a plan for the development of competencies and the "transfer of functions" of emotion processing from the therapist to the client.

Key words: integrative psychodynamic psychotherapy, emotional competencies, therapist-client relationship.

KO – KREATIVNOST U RADU SA DJECOM I ADOLESCENTIMA

Tatjana KAPURALIN

„Bubi“ privatna praksa

Terapeutski rad sa djecom i adolescentima iziskuje intenzivan i kontinuiran angažman, sa kreativnim intervencijama i usmjerivanjima. Ko-kreativnost je izazovna tema koja prikazuje način na koji dolazimo do preoblikovanja starih uzoraka ponašanja koristeći krativne medije. Kreativnost nas povezuje sa našim emocijama. Ko - kreativnost je dio psihoterapeutskog procesa kada je terapeut uključen u igru ili proces savjetovanja. Namjera izlaganja je prikazivanjeterapeutskog rada po načelima Integrativne terapije. Ko – kreativnost se primjenjuje u različitim modalitetima. Filozofska misao koncepta Integrativne terapije je, da je čovjek kao subjekt u neprestanom dijalogu sa sobom i okolicom. Pojašnjava koncipiranje svijeta i života u smislu promjena i evolucije. Integrativna terapija predstavlja integracijski model koji različite teorijske pristupe i prakse povezuje i integrira u novi moderni psihoterapijski pristup. Temelj ideje Integrativne terapije je „Heraklitsko mišljenje“, odnosno princip stalnog mijenjanja. Otvara nove – stare načine perspektivnosti. Vodi nas do postavljenih ciljeva terapijskog rada. Suvremen život podvrgnut je mnogim iskušenjima koje su prolazili i naši preci. Bilježimo porast obiteljskog i vršnjačkog nasilja, više razvoda a samim time i satavljenih obitelji. Ozbiljan izazov predstavljaju ovisnosti adolescenata od digitalnih medija i društvenih mreža. Koncepti unutar Integrativne terapije su slijedeći : korespondencija, intersubjektivnost, tjelesnost, identitet, sustav, kontekst/kontinuum, lik/ pozadina, multiperspektivnost, socio-ekološka percepcija, kognitivno, emocionalno i socijalno učenje i na poslijetku ko - kreativnost. Terapeutski rad sa djecom skoro je uvijek integrativan i baziran na ko-kreativnosti. Od terapeuta zahtjeva dobar rad na sebi, prvenstveno zato jer prilikom rada sa djecom možemo osjećati puno ljutnje (kontratransfer) do roditelja, pojedinaca i sustava. Prikazivanjem teorije i prakse Integrativne terapije u najširem smislu najjasnije opisujemo ko - krativnost. Ko - kreativnost ili zajednički rad opisujemo kao holistični pristup gdje je dinamika postavljena tako da je sve u učenju i mijenjanju. Pristup koji ne „obrađuje“ samo ljudsku psihi već čovjeka u svim njegovim dimenzijama. Iz svoje prakse dolazim do najrazličitijih iskustava; odnosno da je zajednički rad proces osobnog rasta i oblikovanja stupova identiteta. U neurobiološkom smislu zaključujem da je

više mogućnosti za podjednaku rast desne i lijeve hemisfere te neuroplastičnost. Prikaz teorije i definicija govori o bio-psiho-socijalnom modelu, koji je važan dio implementacije, posebno kada radimo sa djecom i mladima.

Ključne riječi: Integrativna terapija, identitet, kreativnost, ko-kreativnost, neuroznanost, savjetovanje, terapija, rad sa djecom, mladima i roditeljima

CO – CREATIVITY WITH CHILDREN AND ADOLESCENTS

Tatjana KAPURALIN

"Bubi" private practice

Therapeutic work with children and adolescents requires intensive and continuous engagement, consisting of creative interventions and guidance. Co-creativity is a topic that depicts the process of reframing old patterns of behaviour by using creative media. Creativity enables us to connect with our emotions, and co-creativity is the process and a method in which a therapist engages in a play or counselling. While used in various therapeutic methods, co-creativity features frequently in Integrative therapy. Philosophical precept behind it is that human beings, as subjects, are in constant dialogue with themselves and with their environment, accordingly conceiving of the world and life in terms of change and evolution. It opens up new-old ways of perspective, leading us steadily to set the objectives of therapeutic work. Modern life is subject to various challenges, some of which had also been weathered by our predecessors. On the other hand, we are now witnessing the increase in domestic and peer violence, divorces, and consequentially, ruptured families. A serious and complex challenge of the present times is digital media addiction and social networks among adolescents. Therefore I will present theoretical overview of Integrative therapy, as well as the concepts of creativity, co-creativity and a brief case study demonstrating practical work with children and adolescents. Co - creativity also briefly reflect on neuroscience, i.e. the main concepts of knowledge acquisition. It endeavours to highlight a key message to all professionals that «heritage», i.e. what is passed on through generations is important, particularly the message. Its other objective is to bring to general awareness the concept of conscious

parenting, i.e. to empower parents through the idea that ideal parents or ideal experts on parenthood do not exist, but only those who are willing to continuously learn and improve. Integrative therapy is the model that brings together various theoretical approaches and integrates them into a new, contemporary therapeutic approach. The foundation of Integrative therapy is 'Heraclitus' theory', i.e., his philosophy of constant change. This topic is important for »grow up« the columns of identity, especially for practical work with children and adolescents. Creativity is the ability of both hemispheres to communicate. Therapy for children and adolescents requires a particular kind of playfulness, which is often subjected to the criticism of our expertise and professional competence. I do realise that the main task is learning of acceptable behaviour. Co-creativity, among other things, helps us to reduce polarisation between black and white, good and bad. Through Integrative therapy and depiction of creativity from the perspective of neuroscience.

Key words: integrative therapy, identity, creativity, co-creativity, neuroscience, counselling, therapy, work with children, adolescents and parents

KOGNITIVNO-BIHEVIORALNA TERAPIJA: PRIKAZ SLUČAJA

Sanina KRUŠKO, Amela ABIDOVIĆ-MAČKOVIĆ

*Dom zdravlja, Maglaj,
Bosna i Hercegovina*

Članak prikazuje kognitivno-bihevioralni tretman depresivne epizode. Kognitivno-bihevioralni tretman depresije je visokostrukturirana, praktična i učinkovita intervencija koja depresiju tretira kroz utvrđivanje ponašanja i obrazaca mišljenja koji uzroku depresiju. Intervencije koje se općenito koriste u tretmanu depresije uključuju planiranje potrepljenja/raspored aktivnosti, predviđanje užitka i postupne zadatke, trening socijalnih vještina, asertivnosti, utvrđivanje, propitivanje i promjena negativnih automatskih misli, pretpostavki i shema, razvoj strategije rješavanja problema, izvođenje i promjena planova, ispitivanje disfunkcionalnih mišljenja povezanih s očajem. Neke od tehnika koje su korištene u ovom slučaju su: abdominalno disanje, vođenje dnevnika aktivnosti uz bilježenje sedmičnog rasporeda aktivnosti i raspoloženja, planiranje sedmičnog rasporeda: predviđanje zadovoljstva i postignuća, psihoedukacija, bihevioralni eksperiment, kognitivna restrukturacija, trening socijalnih vještina i insomnije.

Ključne riječi: depresija, depresivna epizoda, kognitivno-bihevioralna terapija

COGNITIVE-BEHAVIORAL THERAPY: A CASE REPORT

Sanina KRUŠKO, Amela ABIDOVIĆ-MAČKOVIĆ

*Health Center, Maglaj,
Bosnia and Herzegovina*

The article presents the cognitive-behavioral treatment of a depressive episode. Cognitive-behavioral treatment of depression is a highly structured, practical and effective intervention that treats depression by identifying the behaviors and thought patterns that cause depression. Interventions commonly used in the treatment of depression include coping planning/scheduling activities, anticipating pleasure and step tasks, social skills training, assertiveness, identifying, questioning and changing negative automatic thoughts, assumptions and schemas, developing problem-solving strategies, executing and changing plans, examining dysfunctional thoughts associated with despair. Some of the techniques used in this case are: abdominal breathing, keeping an activity diary while recording the weekly schedule of activities and mood, planning the weekly schedule: predicting satisfaction and achievement, psychoeducation, behavioral experiment, cognitive restructuring, social skills and insomnia training.

Key words: depression, depressive episode, cognitive-behavioral therapy

STAVOVI O SEKSUALNOSTI I DOB – PRAKTIČNE PSIHOTERAPIJSKE IMPLIKACIJE

Tanja KUPREŠAK¹, Sanja MAROEVIĆ¹, Goran ARBANAS¹,
Marija OREL², Sara MAROEVIĆ³

Uvod: Za očekivati je da s godinama čovjek postaje zreliji. Kroz zrelost i iskustvo mijenja i određene stavove. Budući da je seksualnost važan aspekt ljudskog života opravdano je upitati se kako se mijenjaju naši stavovi o seksualnosti ovisno o dobi. Ima li to i kakvu ima vrijednost za psihoterapiju?

Ispitanici i metode: Provedeno je online istraživanje putem društvenih mreža u kojemu je sudjelovalo 184 ispitanika od čega 156 žena i 28 muškaraca (u rasponu dobi od 19 do 78 godina). Primijenjen je on-line upitnik koji se sastojao od inicijalnog upitnika o demografskim podacima i Skala stavova o seksualnosti (Hendrick i Hendrick). Skala obuhvaća faktore seksualne permisivnosti, kontracepcije, zajedništva i instrumentalnosti.

Rezultati: Dobivene su statistički značajne pozitivne povezanosti između dobi i stavova o kontracepciji i instrumentalnosti seksualnih odnosa: stariji ispitanici imaju manje odgovorne stavove o kontracepciji i seksualni odnos ne vide isključivo i samo kroz tjelesni užitak. Povezanost između dobi i faktora permisivnosti te stavova o seksualnom odnosu kao vidu zajedništva, nije značajna. Navedeno nam omogućava bolje razumijevanje stanja osobe u psihoterapijskom procesu s posebnim osvrtom na ulogu dobi i povezanosti s njezinim seksualnim funkcioniranjem. Dobiveno sugerira da bi bilo vrijedno i znakovito za terapijski proces upitati sudionike o seksualnom funkcioniranju, budući da iskustvo pokazuje da mnogi pacijenti koji traže psihijatrijsku pomoć imaju problema s otvaranjem teme seksualnog funkcioniranja ili o njoj niti ne verbaliziraju ukoliko nisu direktno upitani, posebno oni starije dobi.

Gljučne riječi: stavovi o seksualnosti, dob, psihoterapija

¹Klinika za psihijatriju Vrapče, Zagreb, Hrvatska

²Centar za socijalnu skrb Zagreb, Zagreb, Hrvatska

³Medicinski fakultet Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

ATTITUDES TOWARD SEXUALITY AND AGE – PRACTICAL PSYCHOTHERAPEUTIC IMPLICATIONS

**Tanja KUPREŠAK¹, Sanja MAROEVIĆ¹, Goran ARBANAS¹,
Marija OREL², Sara MAROEVIĆ³**

Introduction: It is expected that a person becomes more mature with age. Through maturity and experience, certain attitudes change. Since sexuality is an important aspect of human life, it is reasonable to ask how our attitudes towards sexuality change depending on age. Does this have any value for psychotherapy, and if so, what kind of value does it have? **Participants and Methods:** An online survey was conducted through social media with 184 participants, consisting of 156 women and 28 men, ranging in age from 19 to 78 years old. An online questionnaire was administered, which consisted of an initial survey of demographic data and the Sexual Attitude Scale (Hendrick and Hendrick). The scale encompasses factors of sexual permissiveness, contraception, togetherness, and instrumentality. **Results:** Statistically significant positive correlations were found between age and attitudes towards contraception and the instrumentality of sexual relationships: older participants have less responsible attitudes towards contraception and do not view sexual relationships exclusively as a means of physical pleasure. There was no significant correlation between age and factors of sexual permissiveness or attitudes towards sexual relationships as a form of togetherness. The above allows for a better understanding of a person's state in the psychotherapeutic process, with a special emphasis on the role of age and its relationship to their sexual functioning. The findings suggest that it would be worthwhile and significant to inquire about the sexual functioning of participants in therapy, as experience shows that many patients seeking psychiatric help have difficulty discussing sexual functioning, or do not even verbalize it unless directly asked, especially those of older age.

Keywords: attitudes about sexuality, age, psychotherapy

¹Clinic of Psychiatry Vrapče, Zagreb, Croatia

²Social Welfare Center Zagreb, Zagreb, Croatia

³Faculty of Medicine University of Zagreb, Zagreb, Croatia

KOGNITIVNO-BIHEJVIORALNI TRETMAN DEPRESIVNOSTI - STUDIJA SLUČAJA

Nermin MULAOSMANOVIĆ

Filozofski fakultet Univerzitea u Tuzli,

Tuzla, Bosna i Hercegovina

Kognitivno – bihevioralna terapija je jedna od najprihvaćenijih za tretman depresije a zasnovana je na pretpostavci da je depresija vođena kroz iracionalna uvjerenja i iskrivljenu sliku o sebi, okolini i budućnosti. Posebno se ističe njena efikasnost kod adolescenata. Prema kognitivnom tretmanu depresije disfunkcionalne kognitivne sheme osobu čine vulnerabilnom na specifične životne događaje kongruentne s važnim komponentama tih shema. Pojava takvih događaja dovodi do negativnih automatskih misli, te do ponašajnih, emocionalnih i fizičkih simptoma depresije. Bihevioralni modeli depresije naglašavaju redukciju nagrađujućih ponašanja, nedostatak samonagrađivanja, samokažnjavajuće ponašanje, deficit vještina, nedostatak asertivnosti, slabe vještine rješavanja problema, izloženost averzivnim situacijama, deprivaciju sna, te nedosljednost između ponašanja i posljedica. Ovaj rad je prikaz individualnog kognitivno-bihevioralnog tretmana depresivnog stanja adolescentice (18) koja se javlja na tretman zbog neuspjeha u funkcioniranju, gubitaka samopouzdanja, bezvoljnosti, povlačenja, tuge, školskih neuspjeha. U ovoj studiji slučaja, cilj je bio prikazati primjenu kognitivno-bihevioralnih tehnika u tretmanu adolescentice sa depresivnim stanjem, te sagledati da li kod klijentice koja je podvrgnuta KBT tretmanu dolazi do smanjenja simptoma depresivnosti, te postoji li napredak u razvoju pozitivnih perspektiva? Postavljeni specifični ciljevi tretmana su bili osporavanje iracionalnih uvjerenja, prepoznavanje i upravljanje emocijama, podići nivo samokontrole, samoprihvatanje, asertivni trening, psihoedukacija. U tretmanu su korištene kognitivnih tehnika (identifikacija NAM, kognitivna restrukturacija, cjene i dobiti vjerovanja) i bihevioralne tehnike (trening socijalnih vještina, rješavanje problema, asertivni trening, raspored aktivnosti, samonagrada, bihevioralna aktivacija). Tretman se sastojao od 8 seansi, u koji je uključena konceptualizacija slučaja sa psihološkom procjenom, definisanjem ciljeva, planom tretmana, prikazom toka tretmana, rezultatima, te diskusijom i završetkom tretmana. KBT intervencije su dovele do promjena na kognitivnom planu u vidu realnijih procjena situacija, promjene životne

filozofije i primjene naučenog na mnoge životne aspekte. Na emocionalnom planu je došlo do smanjene depresivnosti. Na bihevioralnom planu povećana je funkcionalnost i spremnost na izlaganje. Uspješnost tretmana evaluirana je testovno i povratnim informacijama klijenta.

Ključne riječi: Kognitivno-bihevioralna terapija, tretman, depresivnost

COGNITIVE BEHAVIORAL TREATMENT FOR DEPRESSION – A CASE STUDY

Nermin MULAOSMANOVIĆ

*Faculty of Philosophy University of Tuzla,
Tuzla, Bosnia and Herzegovina*

One of the most widely used treatments for depression is cognitive-behavioral therapy. It is based on the idea that depression is caused by irrational beliefs and a distorted view of oneself, one's surroundings, and one's future. Its effectiveness in adolescents is especially notable. Dysfunctional cognitive schemas, according to cognitive treatment of depression, make a person vulnerable to specific life events that are congruent with significant components of those schemas. The occurrence of such events results in negative automatic thoughts as well as behavioral, emotional, and physical depression symptoms. Reducing rewarding behaviors, lack of self-reward, self-punishing behavior, skill deficits, lack of assertiveness, poor problem-solving skills, exposure to aversive situations, sleep deprivation, and inconsistency between behavior and consequences are all emphasized in behavioral models of depression. This paper describes the individual cognitive-behavioral treatment of a depressive state in an adolescent girl (18) who seeks treatment due to failures in functioning, loss of self-confidence, listlessness, withdrawal, sadness, and academic failures. The goal of this case study was to demonstrate the use of cognitive-behavioral techniques in the treatment of an adolescent girl who was depressed, and to see if the client who received CBT treatment had a reduction in depressive symptoms and progress in the development of positive perspectives. The treatment's specific goals included challenging

irrational beliefs, recognizing and managing emotions, increasing self-control, self-acceptance, assertive training, and psychoeducation. The treatment included cognitive techniques (identification of NAM, cognitive restructuring, price and gain beliefs) as well as behavioral techniques (social skills training, problem solving, assertive training, activity schedule, self-reward, behavioral activation). The treatment lasted eight sessions and included case conceptualization as well as a psychological assessment. This assessment included goal definition, treatment plan presentation, treatment course presentation, results, and treatment discussion and completion. CBT interventions have resulted in cognitive changes, such as more realistic assessment of situations. Changes in life philosophy and the application of what has been learned to many aspects of life have resulted from these changes. Depression has decreased on an emotional level. Functionality and readiness for exposure have improved on a behavioral level. The treatment's success was determined through tests and client feedback.

Keywords: Cognitive-behavioral therapy, treatment, depression

INTEGRACIJA SINERGETIKE U PSIHOLOGIJI I PSIHOTERAPIJI

Lejla MUSTOO BAŠER

*Odsjek za Psihologiju, Fakultet umjetnosti i društvenih nauka, Internacionalni
Univerzitet u Sarajevu (IUS)*

Sarajevo, Bosna i Hercegovina

BHIDAPA, Integrativna psihoterapija Trening Institut,

Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Jedna od najplodnijih i najproduktivnijih polja ka oba za za empirijsko-istraživački pristup samoorganizacije u psihologiji je psihoterapija. Dobre vijesti su da novija i transdisciplinarna istraživanja doprinose novim formulacijama onoga što se smatra pod integracijom. Sinergetika je stigla u polje psihologije! I ne samo da je stigla, već postavlja nove principe inspiracije kao jednu novu paradigmu istraživanja kompleksnosti i dinamike bio-psiho-socijalnih pojava, spremna da omogući nove uvide u, ne samo tranzicije u subjektivnim iskustvima, već i “naglim promjenama” unutar psihoterapije, kao i aktivnostima mozga. Rad prezentuje relativno novo-formirani pristup psihoterapiji praćenjem dinamike ljudskih promjena u stvarnom vremenu kroz nelinearne odlike, korištenjem visoko frekventne procjene, preko internetskog SNS-a (Sinergetski Navigacijski Sistem). Kroz idiografski pristup, te razumijevanje principa i mehanizama samoorganizacije, omogućava se formiranje savremenog i integriranog pristupa psihoterapiji, povezivanje obrazaca modern nauke, te nuđenje značajnih uvida u istraživanja psihoterapeutskog procesa.

Ključne riječi: integracija, sinergetika, psihoterapija, samoorganizacija.

INTEGRATION OF SYNERGETICS IN PSYCHOLOGY AND PSYCHOTHERAPY

Lejla MUSTOO BAŠER

Department of Psychology, Faculty of Arts and Social Sciences, International University of Sarajevo (IUS),

Sarajevo, Bosnia and Herzegovina;

BHIDAPA, Integrative Psychotherapy Training Institute,

Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

One of the most fruitful and productive fields, as a basis for, empirical, scientific endeavors in studying self-organization in psychology, is psychotherapy. The good news is that recent and transdisciplinary studies contribute to new formulations with definitions of what is considered by the concept of integration. Synergetics arrived in psychology field! But not just arrived, it sets up new principles of inspiration as a new paradigm within the research of complexity and dynamics of bio-psycho-social occurrences, eligible to enable new insights, into not just subjective experiences transitions, but also “sudden changes” within psychotherapy, as well as brain activities. The paper presents a relatively newly formed approach to psychotherapy by monitoring human change dynamics in real-time through non-linear features, using high-frequency assessment, via the Internet SNS (Synergetic Navigation System). Through the idiographic approach, comprehension of self-organization principles and mechanisms, it is possible to enable a contemporary and integrated approach to psychotherapy, connect the patterns of modern science, and offer significant insights into psychotherapeutic process research.

Keywords: integration, synergetics, psychotherapy, self-organization

TRANSAKCIONA ANALIZA U SAVJETOVALIŠTU - RAD NA OSNAŽIVANJU ŽENA ZA IZLAZAK IZ NASILNOG ODNOSA

Mahira POLJAK

Kantonalna javna ustanova „Porodično savjetovalište“

Nasilje u partnerskim odnosima i u porodici jedan je od najvećih izazova našeg društva. Žrtve su sve više ohrabrene da nasilje prijave nadležnim institucijama, te da se za pomoć obrate organizacijama i stručnjacima koji se bave pitanjima nasilja. Značajan broj žena žrtava nasilja javlja se za pomoć i podršku i u Kantonalnu javnu ustanovu “Porodično savjetovalište”. Sukladno tome, ovaj rad prikazuje kako se u radu savjetovališta koriste koncepti Transakcione analize (TA) u osnaživanju žena za izlazak iz nasilnog odnosa. Transakciono-analitički pristup u radu sa partnerskim i porodičnim nasiljem uključuje osnaživanje žena za reagiranje i izlazak iz pozicije pasivnosti, te izlazak izvan identiteta Žrtve, kako bi ponovno izgradile narušeno samopouzdanje i vidjele sebe kao odrasle osobe sposobne donositi samostalne odluke u svom životu. Teorijski i metodološki koncepti transakcione analize kao što su Psihološke Igre, Karpmanov dramski trougao i model Ego stanja su identificirani korisni alati za osnaživanje i tretman žrtava porodičnog nasilja. Koncept stupnjeva Igara koristi se za ilustraciju transakcija karakterističnih za nasilje u porodici. Podučavanje teoriji Igara, ženama koje su u fazama kontroliranja i nasilnih odnosa, pomaže da prepoznaju signale opasnosti eskalacije i shvate da situacija nije takva zbog njihove nedostatnosti. Karpanov dramski trougao pomaže u objašnjenju kako se uloge Progonioc, Spasioc i Žrtva aktiviraju u porodičnom nasilju. U savjetodavno terapijskoj praksi razgovara se sa ženama o njihovim mogućnostima sa ciljem prepoznavanja ličnih Odraslih kapaciteta za donošenje odluka. Cilj je pomoći ženama da nastave dalje tako da njihovo iskustvo nasilja postane dio njihove historije, a ne identiteta. Rad ima tendenciju da potakne razmišljanje zajednice transakcione analize i drugih terapijskih zajednica o važnoj temi partnerskog i porodičnog nasilja, te doprinosu koji transakciona analiza može dati u razumijevanju, prevenciji i razrješavanju ovog velikog društvenog problema.

Ključne riječi: transakciona analiza, psihoterapija, nasilje, porodica

TRANSACTIONAL ANALYSIS IN A COUNSELING OFFICE - WORK ON EMPOWERING WOMEN TO GET OUT OF A VIOLENT RELATIONSHIP

Mahira POLJAK

Cantonal public institution "Family Counseling Center"

Violence in partner relationships and in the family, as one of the biggest challenges of our society. Victims are increasingly encouraged to report violence to competent institutions, and to turn to organizations and experts dealing with violence issues for help. A significant number of women victims of violence come to the Cantonal public institution "Family Counseling Center" for help and support. Accordingly, this paper shows how the concepts of Transactional Analysis (TA) are used in the work of the counseling center in empowering women to get out of violent relationship. The transactional-analytical approach in working with partner and family violence includes empowering women to react and get out of the position of passivity, and get out of Victim identity in order to rebuild their damaged self-confidence and see themselves as adults capable of making independent decisions in their lives. Theoretical and methodological concepts of transactional analysis such as Psychological Games, Karpman's drama triangle and the Ego state model have been identified as useful tools for the empowerment and treatment of victims of domestic violence. The concept of degrees of the Games is used to illustrate the transactions characteristic of domestic violence. Teaching Game Theory to women who are in controlling and abusive relationships helps them recognize the danger signals of escalation and realize that the situation is not because of their inadequacy. Karpman's drama triangle helps explain how the roles of Persecutor, Rescuer, and Victim are activated in domestic violence. In counseling and therapeutic practice, we talk with women about their possibilities with the aim of recognizing their personal Adult capacities for decision making. The goal is to help women move on so that their experience of violence becomes part of their history, not their identity. The work tends to stimulate the thinking of the transactional analysis community and other therapeutic communities about the important topic of partner and family violence, and the contribution that transactional analysis can make in understanding, preventing and solving this major social problem.

Key words: transactional analysis, psychotherapy, violence, family

SUPERVIZIJA UŽIVO U PORODIČNO SISTEMSKOJ PSIHOTERAPIJI: PRIKAZ SLUČAJA

**Tatjana PRERADOVIĆ-SJENICA¹, Tanja RADOSAVAC²,
Tanja TANKOSIĆ GIRT³**

Od samih početaka razvoja porodične sistemske terapije, supervizija uživo je integralni dio procesa edukacije novih terapeuta kao i supervizije sertifikovanih terapeuta. Generalno, supervizija uživo se razlikuje od drugih oblika supervizije (indirektni izveštaji o slučajevima preko pisanih protokola, video ili audio snimci), po tome što supervizor prisustvuje tokom terapijske seanse kako bi izvršio neposredne supervizorske intervencije. Kao rezultat toga, supervizor je u mogućnosti da podrži supervizanta u uvođenju promjena tokom samog trajanja terapijske seanse prije nego što se supervizant suoči sa izazovima i zastojima u procesu. Sa izbijanjem globalne pandemije COVID-19, mnogi psihoterapeuti i supervizori bili su prinuđeni da premjeste svoj rad u virtuelni prostor. Cilj rada je predstaviti praktičan prikaz supervizije uživo koja se odvijala online korištenjem Zoom aplikacije. Ovaj pionirski poduhvat je u virtuelnom prostoru uživo okupio porodicu, edukanta porodične sistemske psihoterapije, supervizora, kosupervizora i reflektirajući tim koji su geografski raspoređeni na različitim lokacijama. U ovom radu izlažemo prikaz modela za sprovođenje supervizije uživo u online prostoru, dajemo skicu organizacije i prikaz procesa online supervizije uživo i raspravljamo o izazovima i prilikama koje ovaj proces nudi, dajući niz preliminarnih zaključaka i preporuka.

Ključne riječi: porodična sistemska psihoterapija, supervizija uživo, online supervizija

¹Savjetovalište Genogram,

²Centar za zaštitu mentalnog zdravlja Banja Luka,

³Agencija Promotim

ONLINE LIVE SUPERVISION IN FAMILY SYSTEMIC PSYCHOTHERAPY: CASE STUDY

**Tatjana PRERADOVIĆ-SJENICA¹, Tanja RADOSAVAC²,
Tanja TANKOSIĆ GIRT³**

From the early days of family systemic psychotherapy, live supervision has been an integral part of the process of education of new therapists as well as the supervision of certified therapists. In general, live supervision differs from other forms of supervision (indirect case reports through written protocols, video or audio recordings) in that the supervisor is present during the therapy session to make immediate supervisory interventions. As a result, the supervisor is able to support the supervisee in making changes during the therapy session, before the supervisee faces challenges and stuck in the process. With the outbreak of the COVID-19 global pandemic, many psychotherapists and supervisors were forced to move their work into the virtual space. The aim of the paper is to present a practical presentation of live supervision that took place online using Zoom application. This pioneering venture brought together the family, trainee of family systemic psychotherapy, the supervisor and co-supervisor and the reflecting team, who are geographically distributed in different locations, in a live virtual space. We outline a operational model for conducting live supervision in the online space, discuss our thoughts on the challenges and opportunities it poses and offer a number of preliminary conclusions and recommendations.

Keywords: family systems psychotherapy, live supervision, online supervision

¹Counselling Center Genogram,

²Community Mental Health Center Banja Luka,

³Agency Promotim

PREZENTACIJA PROGRAMA PSIHOSOCIJALNA PODRŠKA DJECI OBOLJELOJ OD MALIGNIH BOLESTI I NJIHOVIM PORODICAMA

Jasna VATREŠ

Djeca oboljela od malignih bolesti zbog dugotrajnog liječenja dio djetinjstva, minimalno godinu do dvije provode na intenzivnom bolničkom liječenju, koje je izuzetno zahtjevno, rizično i kompleksno. Zbog prirode bolesti i liječenja djeca i mladi vrijeme provode vezana uz bolesnički krevet socijalno izolovana od ostatka porodice i vršnjaka, uzsveprisutan strah od medicinskih intervencija. Sve navedeno ostavlja posljedice na njihovo psihofizičko i socijalno zdravlje. Udruženje Srce za djecu oboljelu od raka, vodeći se preporukama SIOPA, Evropskog udruženja pedijatrijskih onkologa, kreiralo je program psihosocijalne podrške koji je sastavni dio onkološkog liječenja djeteta i porodice tokom svih faza liječenja, ali i nakon liječenja u periodu rehabilitacije i resocijalizacije djeteta i porodice. Ovaj program obuhvatasavjetovanja i radionice za djecu i roditelje kao oblik grupnog psihološkog rada u kojem se kroz osmišljene aktivnosti stiče novo pozitivno iskustvo koje djeci i mladima koji su u stanjima krize, šoka, omogućava nove uvide. Cilj psihosocijalnog programa je osnaživanje i podsticaj kvalitetnog prevladavanja teškog životnog iskustva raka i liječenja od raka, što dovodi do prevazilaženja zastoja i regresije i podsticanja daljeg psihološkog razvoja. Cilj prezentacije je upoznati učesnike kongresa sa psihosocijalnom podrškom koja se realizira kroz gore pomenute aktivnosti. Psihoterapijska pomoć i podrška usmjerena na djecu i adolescente koji su oboljeli od raka je multidisciplinarna (sprovodi se u saradnji sa medicinskim timom), fleksibilna (prilagođava se potrebama djeteta ili adolescenta, individualizovana (prilagođava se prema svakom djetetu posebno i sveobuhvatna (uključuje sve socijalne sisteme iz dječjeg okruženja koji mogu da pomognu). Preporuke SIOP-a, a posebno radne grupe za psihosocijalne aspekte u pedijatrijskoj onkologiji, jesu da psihosocijalna podrška bude sastavni dio onkološkog liječenja djeteta i porodice tokom svih faza onkološkog liječenja i nakon liječenja u periodu rehabilitacije i resocijalizacije.

Ključne riječi: psihosocijalna podrška, dječije maligne bolesti, savjetovanje roditelja

PRESENTATION OF THE PSYCHOSOCIAL SUPPORT PROGRAM FOR CHILDREN SUFFERING FROM MALIGNANT DISEASES AND THEIR FAMILIES

Jasna VATREŠ

Children suffering from malignant diseases, due to long-term treatment during their childhood spend at least one to two years in intensive hospital treatment, which is extremely demanding, risky and complex. Due to the nature of the disease and treatment, children and young people spend time tied to their hospital bed, socially isolated from the rest of their family and peers, with a pervasive fear of medical interventions. All of the above has consequences for their psychophysical and social health. The Association “Hearth for children with cancer“, guided by the recommendations of SIOPE, the European Association of Pediatric Oncologists, created a psychosocial support program that is an integral part of the oncological treatment of the child and family during all stages of treatment, but also after treatment in the period of rehabilitation and resocialization of the child and family. This program includes counseling and workshops for children and parents as a form of group psychological work in which, through designed activities, a new positive experience is gained, which enables children and young people who are in a state of crisis and shock to gain new insights. The goal of the psychosocial program is to empower and encourage quality overcoming of the difficult life experience of cancer and cancer treatment, which leads to overcoming stagnation, regression and encouraging further psychological development. The goal of this presentation is to introduce the congress participants to psychosocial support, which is realized through the above-mentioned activities. Psychotherapeutic help and support aimed at children and adolescents with cancer is multidisciplinary (carried out in cooperation with the medical team), flexible (adapted to the needs of the child or adolescent), individualized (adapted to each child separately) and comprehensive (includes all social systems from the children's environment who can help). The recommendations of SIOPE, and especially the working group for psychosocial aspects in pediatric oncology, are that psychosocial support should be an integral part of oncological treatment of the child and family during all phases of oncological treatment and after treatment in the period of rehabilitation and resocialization.

Key words: psychosocial support, childhood malignant diseases, counseling of parents

REALITETNA PSIHOTERAPIJA U TRETMANU ANKSIOZNOSTI

Nermina VEHABOVIĆ-RUDEŽ

*Centar za mentalno zdravlje Visoko, Centar za savjetovanje "Vehabović-Rudež",
Visoko, Bosna i Hercegovina*

Anksiozna stanja sve su učestalija kod klijenata različitog životnog uzrasta. Anksioznost ili tjeskoba, je sveprisutna i nekada se javlja kao posljedica stresa, a nekada se iza anksioznosti kriju dublji i složeniji problemi. Pored psiholoških simptoma, tjeskobe u vidu zabrinutosti, nemira i nespokoja, prisutan je i složeni obrazac fizioloških promjena u vidu porasta arterijskog pritiska, ubrzanog disanja i mišićne tenzije. Anksioznost u pravilu ima sve simptome kao normalna, reaktivna anksioznost, ali nije proporcionalna prijatni u vanjskoj okolini i u pravilu je prolongiranog trajanja. Kod ovakve anksioznosti često je pažnja usmjerena na tjelesne simptome (zabrinutost za fiziološke manifestacije) što dodatno produbljuje tjeskobu, dovodi do pojačanja simptoma i time stvara začarani krug anksioznosti. Zbog vrlo neugodnih tjelesnih simptoma osobe su vrlo često na psihoterapijskom tretmanu, jer tjelesni simptomi koji su neugodni kao i strah, „tjera“ ih da ih se oslobode. Mnogi klijenti prvo posjete ljekare, sveštena lica, bioenergetičare kako bi dobili objašnjenje svog stanja i sa željom da ga što prije riješe, a na psihoterapiju uglavnom dolaze kada su sve druge opcije liječenja i tretmana isprobali. Realitetna psihoterapija kao terapija zasnovana na Teoriji izbora Williama Glassera sve psihičke smetnje i bolesti ne gleda kao dijagnoze već načine na koji osoba pokušava razriješiti svoje frustracije iz odnosa sa njoj bitnim ljudima, te se uskladiti sa svojom okolinom. Realitetni terapeut svako ljudsko ponašanje tumači kao cjelokupno koje uključuje mišljenje, akciju (djelovanje), osjećanja i fiziologiju i kroz tu prizmu posmatra klijenta i njegove poteškoće nastale iz odnosa sa drugima. U ovom grupnom radu će biti predstavljeno osnovna tumačenja anksionosti kroz prizmu realitetne psihoterapije terapije, te demonstracija rada sa anksioznim klijentom.

Ključne riječi: anksioznost, realitetna psihoterapija, odnosi, cjelokupno ponašanje, tretman.

REALITY PSYCHOTHERAPY IN THE TREATMENT OF ANXIETY

Nermina VEHABOVIĆ-RUDEŽ

*Center for mental health Visoko, Counselling center "Vehabović-Rudež"
Visoko, Bosnia and Herzegovina*

Anxiety states are more and more common among the clients of different ages. Anxiety or worry, omnipresent and sometimes occurs as a result of the stress, and sometimes deeper and more complex problems are hidden behind anxiety. In addition to the psychological symptoms of anxiety in the form of worry, restlessness and unrest, there is also a complex pattern of the physiological changes in the form of an increase in an arterial pressure, a rapid breathing and a muscle tension. As a rule, anxiety has all the symptoms of normal, reactive anxiety, but it is not proportional to the threat in the external environment and is usually prolonged. With this kind of anxiety, the attention is often focused on the physical symptoms (concern about the physiological manifestations), which further more deepens the anxiety, leads to an increase in symptoms and thus creates a vicious circle of anxiety. Because of very unpleasant physical symptoms, they are very often on the psychotherapy because physical symptoms that are unpleasant like a fear which "force" them to release themselves. Many clients first visit doctors, priests, and bioenergetics in order to get an explanation of their condition and with the desire to solve it as soon as possible, and they usually come to the psychotherapy when they have tried all other treatment options. Reality psychotherapy, as a therapy based on William Glasser's Choice Theory, does not view all mental disorders and illnesses as diagnoses, but as ways in which a person tries to resolve his frustrations from relationships with important people, and harmonize with his environment. A reality therapist interprets every human behavior as a whole that includes thinking, action, feelings and physiology and through this prism observes the client and his difficulties arising from relationships with others. In this group work, basic interpretations of anxiety will be presented through the prism of reality therapy, and demonstrations of working with an anxious client.

Keywords: anxiety, reality psychotherapy, relationships, total behavior, treatment

PRIMJENA PROTOKOLA ZA NEDAVNE TRAUME EMDR TERAPIJE U PREVENCIJI POSTTRAUMATSKIH POSLJEDICA KOD DJECE NAKON VELIKIH T- TRAUMA

Tea VUČINA

*Dom zdravlja Mostar,
Mostar, Bosna i Hercegovina*

EMDR terapija nudi poseban protokol za tretiranje simptoma prouzročenih nedavnom traumom a koji može poslužiti u prevenciji posttraumatskih posljedica. Cilj studija slučaja je provjeriti efikasnost EMDR protokola za nedavne traume na djeci sa velikom T-traumom. Ispitanici su bili: a) dječak (10 godina)-svjedočio ozljedi djeda (nogu odrezala freza) pri čemu je djed preminuo i b) djevojčica (15 godina)-kao pješakinje nju i sestru udarilo auto, svjedočila ozbiljnoj ozljedi sestre koja je poslije i umrla. U fazi pripreme instalirani su sretni trenutak i unutrašnje sigurno mjesto. Kod dječaka su utvrđeni flashbackovi, tužno raspoloženje, poteškoće s koncentracijom, strah za bližnje, glavobolja i simptomi anksioznosti (drhtanje, pritisak u prsima). Dječak je na Skali subjektivnog uznemirenja za najstrašnju sliku dao ocjenu SUD=10. Izdvojio je još 5 uznemirujućih točki. Na kraju faze desenzitizacije i reprocessiranja vrijednost uznemirenja je pala na SUD=2,5. Uznemirenje za 5 preostalih točaka je palo ispod 2. Djevojčica je imala probleme sa spavanjem u obliku noćnih mora, buđenja noću, trzanja, opipavanja glave, skakanja iz kreveta te flashbackove, poteškoće s koncentracijom, glavobolju i tužno raspoloženje. Na Skali subjektivnog uznemirenja je za najstrašnju sliku dala ocjenu SUD=8. Navela je još jednu uznemirujuću točku. Na kraju procesiranja je uznemirenje bilo za obje točke SUD=2. Oba ispitanika su dosegla maksimalnu vrijednost VOC=7 na Skali vjerovanja u pozitivnu kogniciju te je ona instalirana. Nakon provedbe EMDR protokola za nedavne traume kod oba ispitanika je došlo do povlačenja svih simptoma, osim blaže tuge koja je primjerena u procesu tugovanja. Primijenjena je Ljestvica simptoma traume za djecu. Za oba slučaja sve skale su bile u normalnom rasponu. Psihološkim praćenjem je utvrđeno kako su se efekti tretmana zadržali 3 mjeseca nakon završetka tretmana. EMDR protokol za nedavne traume se pokazao efikasnim u tretiranju djece sa simptomima uzrokovanim doživljenim velikim T-traumama.

Ključne riječi: nedavna trauma, EMDR terapija, djeca

IMPLEMENTATION OF RECENT TRAUMA PROTOCOL OF EMDR THERAPY IN PREVENTION OF PTSD SYMPTOMS IN CHILDREN AFTER BIG T-TRAUMAS

Tea VUČINA

*Health Center Mostar,
Mostar, Bosnia i Hercegovina*

EMDR therapy has a specific protocol for treatment of symptoms caused by a recent trauma and this protocol can serve in prevention of PTSD symptoms. Aim of these case studies is to examine the efficiency of EMDR protocol for recent trauma on children with big T-trauma. Participants were: a) boy (10 years old)- witnessed injury of his grandfather (rotary cultivator cut off his leg) and grandfather died and b) girl (15 years old)- she and her sister were hit by a car as pedestrians, she witnessed serious injury of her sister who died afterwards. A happy moment and an internal safe space were installed in the preparation phase. The boy had: flashbacks, sadness, difficulty with a concentration, fear for wellbeing of his closest people, headache and anxiety symptoms (trembling, chest pressure). The boy rated the most disturbing picture with SUD=10 on The Scale of Subjective Disturbance. He pointed out 5 disturbing moments additionally. The level of disturbance dropped on to SUD=2,5 at the end of desensitization and reprocessing phase. The level of disturbance dropped below 2 for remaining 5 moments. The girl had: sleeping problems like nightmares, night awakenings, twitching, palpation of the head, jumping from a bed and flashbacks, difficulties with concentration, headache and sadness. She rated the most disturbing picture with SUD=8 on the Scale of Subjective Disturbance. She pointed out one additional disturbing moment. The disturbance was SUD=2 at the end of processing. Both participants reached the maximum value VOC=7 on The Scale of Belief in Positive Cognition and the positive cognition was installed. Implementation of EMDR protocol for recent trauma resulted in withdrawing of all symptoms in both cases, except of mild sadness which is adequate in the process of grieving. Trauma Symptom Checklist for Children was applied. Results on all subscales were in the normal range for both cases. Psychological follow-up showed that the effects of treatment remained after 3 months after the therapy ended. EMDR protocol for recent trauma showed its efficiency for treating symptoms caused by big T-traumas in children.

Keywords: recent trauma, EMDR therapy, children

RAZVOJ PRVE ONLINE PLATFOME ZA PSIHOTERAPIJU U BOSNI I HERCEGOVINI

Sandra ZAIMOVIĆ

Agencije za savjetovanje Psihotron

Na osnovu dosadašnjih istraživanja, online psihoterapija je jednako dobra kao i psihoterapija “licem u lice” a na nju se gleda kao na praktični način pružanja usluga psihoterapije. Potreba za ovakvom platformom na području Bosne i Hercegovine se ukazala u vrijeme pandemije i preventivnih mjera koje su nam ograničile kretanje i unijele u život naših građana kako dominantan osjećaj neizvjesnosti tako i mnoge druge neugodne i neprijatne emocije. U tom globalno teškom periodu, psihoterapija u Bosni i Hercegovini je dobila priliku da se razvija na više aspekata. Platforma Psihotron.ba je jedinstveno mjesto koje okupila veći broj diplomiranih psihoterapeuta različitih pravaca na kojem klijenti, nakon što pregledaju fotografije, iščitaju biografije i oslone na svoj lični osjećaj, s lakoćom mogu samostalno izabrati svog psihoterapeuta. Ovaj način pristupa psihoterapiji našim klijentima štedi vrijeme za prijevoz i parking, ali i novac. Na ovaj način klijenti su pošteđeni moguće anksioznosti koju donosi odlazak u savjetovanište. Ovakav vid psihoterapije je dostupan klijentima širom BiH ali i regiji i drugim zemljama. Kao prva ovakva platforma u Bosni i Hercegovini je osigurala vrlo jednostavan pristup psihoterapiji za naše sugrađane, a diplomiranim psihoterapeutima priliku za promociju i izlaganje javnosti putem svog profila. Platforma je mjesto koje psihoterapeutima osigurava promociju i izloženost u medijima putem kojeg mogu objavljivati svoje tekstove, gostovanja i video snimke na teme iz oblasti mentalnog zdravlja. Okupljanjem stručnjaka iz oblasti psihoterapije na jednom mjestu i olakšavanjem dostupnosti usluge psihoterapije građanima, zasigurno platforma daje doprinos nekom boljem i zdravijem društvu. Cilj izlaganja ove tematske prezentacije je upoznati kolegice i kolege sa online načinom rada u psihoterapiji, razvojem prve platforme za psihoterapiju u BiH, predstaviti dosadašnje rezultate rada i prepoznavanje značaja okupljanja stručnjaka na ovakvoj platformi od strane javnosti ali i promovirati značaja okupljanja na jednoj ovakvoj platformi samim stručnjacima.

Ključne riječi: online psihoterapija, platforma za online psihoterapiju

DEVELOPMENT OF THE FIRST ONLINE PLATFORM FOR PSYCHOTHERAPY IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Sandra ZAIMOVIĆ

Psihotron Counselling Agency

Findings and studies show online psychotherapy is in a class with "face-to-face" psychotherapy and is considered a practical way of providing psychotherapy services. The need for such a platform in Bosnia and Herzegovina came to light during the pandemic when the preventive and control measures limiting our movement brought into our lives both a prevailing feeling of uncertainty and many other inconvenient circumstances and unpleasant emotions. In that globally difficult period, psychotherapy in Bosnia and Herzegovina was given the opportunity to develop in several aspects. The Psihotron.ba platform is a unique place that has brought together a large number of professional psychotherapists specialized in different disciplines and clients who after checking photos, reading biographies, and relying on their intuition can easily choose their own psychotherapist. This approach to psychotherapy saves our clients' time spent reaching their destination and parking their vehicle, and it also saves their money. With online psychotherapy, clients are not subjected to the anxiety that sometimes occurs when visiting a counseling center. This type of psychotherapy is available to clients throughout Bosnia and Herzegovina, in the region, and in other countries. It is the first such platform in Bosnia and Herzegovina – it provides incredibly simple access to psychotherapy for our fellow citizens, and also gives an opportunity to professional psychotherapists to promote themselves to the public through their profile. The platform furthermore gives an opportunity to psychotherapists to promote and publish their work, their guest performances, and videos about mental health to the media. By gathering experts in the field of psychotherapy in one place and making psychotherapy services more available to people, the platform undoubtedly contributes to a better and healthier society. The aim of this presentation is to inform colleagues about ways of working online in psychotherapy and the development of the first platform for psychotherapy in Bosnia and Herzegovina, to present the results and the public's recognition of the importance of gathering experts on such a platform achieved so far, and to promote the importance of the platform to fellow experts.

Keywords: online psychotherapy, a platform for online psychotherapy

RADIONICE (abecedni redoslijed)
WORKSHOPS (Alphabetical order)

**LOGOTERAPIJA I EGZISTENCIJALNA ANALIZA –
PSIHOTERAPIJSKI PRAVAC UTEMELJITELJA VIKTORA E.
FRANKLA**

Mirjana ANĐIĆ, Marina IVANDA

Logos – Hrvatska udruga za logoterapiju

U prvom dijelu sudionicima će biti predstavljena logoterapija i egzistencijalna analiza kroz trodimenzionalnu sliku čovjeka koji unatoč raznim determiniranostima, ipak zadržava područje slobode koje mu omogućava zauzimanje najsmislenijeg stajališta prema nepromjenjivim životnim okolnostima. Logoterapija i egzistencijalna analiza tvrdi da »ništa nije tako korisno za zdravlje i duhovni razvoj osobe kao smislena zadaća koju ispunjava« te da unatoč svim životnim okolnostima, čovjek može životu reći »da«. Kao psihoterapijski pravac LTEA unosi u psihoterapiju nešto novo, jedinstveno, a to je spoznaja da čovjek osim somatske dimenzije koju je naslijedio od svojih roditelja i psihičke dimenzije koja je dijelom naslijeđena, a dijelom usvojena, ima i duhovnu dimenziju. Polazeći od duhovne dimenzije čovjeka, odgovara na osnovna egzistencijalna pitanja, važna kako za duševno zdravog, tako i za duševno bolesnog čovjeka. Izbrušena slika čovjeka koja je u temelju egzistencijalne analize Viktora Frankla jest imago hominis koja je prihvatljiva svim ljudima bez obzira na njihove kulturne, vjerske, etničke, svjetonazorske i druge pripadnosti. Cilj logoterapije je osvijestiti osobi njegovu jedinstvenost, neponovljivost, te mu pomoći da otkrije svoj vlastiti smisao te da svjesno, slobodno i odgovorno, na najsmisleniji način odgovara na životne zadaće koje su samo njemu zadane. U drugom dijelu sudionicima će biti postavljen jedan kratki upitnik.

Ključne riječi: Viktor. E. Frankl, LTEA, Logoterapija i egzistencijalna analiza, smisao, imago hominis, duhovna dimenzija, smislena životna zadaća.

LOGOTHERAPY AND EXISTENTIAL ANALYSIS (LTEA) – A PSYCHOTHERAPEUTIC METHOD DEVELOPED BY VIKTOR E. FRANKL

Mirjana ANĐIĆ, Marina IVANDA

Logos – Croatian Association for Logotherapy

In the first part, Logotherapy and Existential Analysis will be presented to the participants through a three-dimensional image of a man who, despite numerous determinations, retains ultimate freedom - to choose his attitude in any given set of circumstances, even the most miserable ones. LTEA claims that "nothing is so beneficial for mental health and well-being of a man than a meaningful task that he fulfills" and despite all of his sufferings, man can say "yes" to life. LTEA brings something new and unique to psychotherapy and that is the cognition that a person has a spiritual (noetic) dimension, in addition to the somatic dimension that he inherited from his parents and the psychological dimension that is partly inherited and partly adopted. The noetic dimension contains various inner resources such as love, hope, purpose in life, dignity, creativity, and the capacity for choice. It is the spiritual dimension that helps him resolve basic existential questions, that are important both to healthy and mentally ill persons. Imago Hominis – a picture of a complete man is the basis of Viktor Frankl's existential analysis, which is acceptable to all people regardless of their cultural, religious, ethnic, and any other affiliations and worldview. The major therapeutic goal of Logotherapy is to make a person aware of his uniqueness and unrepeatability. It also helps him to discover his own meaning in life, and freely and responsibly fill his unique space in the world. In the second part, there will be a short questionnaire for the participants.

Keywords: Viktor E. Frankl, Logotherapy and Existential Analysis (LTEA), Meaning, Imago Hominis, Spiritual dimension, Meaningful task

IMAGO TERAPIJA ODNOSA

Ljiljana BASTAIĆ

Imago klinički trener

Brak je kao bazični intimni model organiziranja i suživota, danas podvrgnut temeljitom preispitivanju. Način života, vrijednosti, slike o sebi i u odnosu, kod novih se generacija drastično mijenjaju, a stereotipna očekivanja i modeli međusobnog komuniciranja većinom su ostali isti. Kao rezultat potrage za drugačijim tumačenjem i nastojanjem da se unesu novine u sam doživljaj i funkcioniranje odnosa, izronila je sredinom osamdesetih Imago terapija odnosa. Radi se o terapijskom modalitetu usmjerenom na odnos dvoje ljudi kroz metaforički fokus na „prostor između“, koji partneri ispunjavaju sa svojim osobnim povijestima, povredama, nadama i očekivanjima. Imago teorija se bavi istraživanjem kako se formativne karakteristike djeteta manifestiraju u odrasloj dobi i odigravaju u ljubavnom partnerskom odnosu. Bliski ljubavni odnos u odrasloj dobi sadrži u sebi potencijal za iscjeljenje povreda koje su nastale u bliskom, ovisnom odnosu u djetinjstvu. Na radionici će se učesnike upoznati bazičnom teorijom Imaga kako ju je postavio utemeljitelj Harville Hendrix. Osim teorije učesnike će se upoznati sa specifičnim komunikacijskim vještinama koje će imati prilike međusobno isprobati u iskustvenom dijelu radionice. Trening iz Imago terapije odnosa uključuje iskustvo rada na vlastitom partnerstvu i svladavanje vještina vođenja para kroz dijalošku strukturu i procese uz istovremeno osiguranje atmosfere sigurnosti i uvažavanja. Dijalog pomaže da omekšamo naše stavove i prihvatimo da postoje svjetovi različiti od našeg, koji imaju podjednaku vrijednost i pravo na postojanje. Dijaloški odnos je odnos u kojem je vrednovanje drugačijeg iskustva temelj međusobnog uvažavanja. Tolerancija na napetost koja iz toga izrasta, je preduvjet za rast i razvoj istinskog SELFA.

Ključne riječi: Odnosi, dijalog, prostor između, iscjeljenje

IMAGO RELATIONSHIP THERAPY

Ljiljana BASTAIĆ

Imago Clinical Trainer

Marriage as a basic intimate model of organization and living together is under scrutiny today. Way of life, values, perception of oneself and relationship undergo serious changes in new generations while at the same time stereotypical expectations and models of mutual communications remain unchanged. In search of a different understanding and interpretation of a human relationship, Imago Relationship Therapy appeared during the 1980s. It is a psychotherapeutic modality which deals with a relation between two people, and is focused on a “space between” which is filled by both partners’ personal histories, wounds, hopes and expectations. Imago theory explores how formative characteristics of childhood are shown in adulthood and are played out in adult love relationships. Love relationship in adulthood has a potential to heal the wounds inflicted upon a child in a close, dependent relationship with parents or caretakers. At the workshop participants will be informed about basic principles of Imago theory, as it was introduced by its founder Harville Hendrix. Besides theory, participants will become familiar with specific communicational skills which they will then have the opportunity to practice during the experiential part of the workshop. Imago therapy training includes experiential part of working on a person’s own relationship with the partner. It also includes mastering the skills for guiding a couple through a dialogical structure and processes in a safe and respectful environment. Dialogue helps us to soften our attitudes and opinions, and helps us to accept that there are worlds different from ours, but of the same value and the right to exist. Dialogical relation values different experiences and in this way lays the foundation for mutual respect which in turn ensures tolerance of tension that appears as a byproduct. All of this and more is a prerequisite for growth and development of a true SELF.

Key words: Relationship, dialogue, space between, healing

MOJA STAKLENKA ZA BRIGE

Esmin BRODLIJA

geštalt psihoterapeut

Geštalt terapija je jedan od široko prihvaćenih pravaca u psihoterapiji. Jedan od osnovnih ciljeva Gestalta jeste da se osobi pomogne da postigne što puniju integrisanost, cjelovitost. Jedan od važnih ciljeva je postizanje svjesnosti u „ovdje“ i „sada“. Prema Yontefu „Svjesnost je oblik iskustva kojeg možemo površno definirati kao stanje u kojem smo u dodiru sa vlastitim postojanjem, i onim što jeste osoba koja je svjesna zna šta radi, kako to radi, te da ima mogućnosti da bira da bude ono što jeste“. Svjesnost podrazumijeva znanje o onome šta se događa ovdje i sada. To je u osnovi pozitivan, bitan kvalitet zdravog življenja. Podizanje ili proširenje svjesnosti je uvijek prvi zadatak u geštalt savjetovanju i terapiji. Kroz iskustvo u radu sa klijentima pokazalo mi se da upravo povećavanje svjesnosti može biti veoma ljekovito u terapijskom odnosu. Iz geštalt perspektive podrška je neophodna osnova zdravog funkcionisanja i temelj koji omogućava zadovoljavajući kontakt. U toku terapijskog rada neophodno je ispitati i istražiti različite aspekte podrške u klijentovom životu kako bi se otkrilo šta nedostaje, šta se malo, a šta previše koristi. Kako bi radili na proširivanju svjesnosti, osnaživanju samopodrške, izricanju neizrečenog, priznavanju nepriznatog, možemo klijentu predložiti „eksperiment“. Upravo ćemo se kroz radionicu „Moja staklenka za brige“ upoznati sa jednim kreativnim načinom proširivanja svjesnosti, osvještavanja unutrašnjih i vanjskih sistema podrške i priznavanja vlastitih briga. U uvodu radionice bit će korištena kreativna tehnika međusobnog upoznavanja nakon čega će se u centralnom dijelu radionice kroz eksperiment raditi na podizanju svjesnosti učesnika na temu sistema podrške i anksioznosti. U završnom dijelu radionice učesnici će raditi evaluaciju i imati priliku da zatvore radionicu kroz usvajanja pozitivnih misli.

Ključne riječi: geštalt, svjesnost, eksperiment, briga, podrška

MY WORRY JAR

Esmin BRODLIJA

gestalt psychotherapist

Gestalt therapy is one of the widely accepted psychotherapy. One of the main goals of Gestalt is to help a person achieve the fullest possible integration, wholeness. One of the important goals is to achieve awareness in the "here" and "now". According to Yontef: "Awareness is a form of experience that we can superficially define as a state in which we are in touch with our own existence, and what we are ... A person who is aware knows what he is doing, how he is doing it, and that he has the ability to choose to be what he is". Awareness means knowing what is happening here and now. It is basically a positive, essential quality of healthy living. Raising or expanding awareness is always the first task in Gestalt counseling and therapy. My experience with clients shows me that increasing awareness can be very healing in a therapeutic relationship. From a gestalt perspective, support is a necessary for healthy functioning and a foundation that enables satisfactory contact. In the course of therapeutic work, it is necessary to examine and explore various aspects of support in the client's life in order to discover what is missing, what is used too little, and what is used too much. In order to work on expanding awareness, strengthening self-support, unexpressed, unacknowledged, we can propose an "experiment" to the client. We are about to learn about a creative way of expanding awareness, raising awareness of internal and external support systems, and acknowledging own worries through the workshop "My Worry Jar". In the introduction of the workshop we will use a creative technique of getting to know each other, after which, in the central part of the workshop, we are going to use an experiment to raise the awareness of the participants on the topic of support systems and anxiety. In the final part of the workshop, participants will do an evaluation and have the opportunity to close the workshop by adopting positive thoughts.

Key words: gestalt, awareness, experiment, worry, support

RADIONICA: „ODLAZAK“

Sabina DUMAN, Aldina SELIMAGIĆ – ŠLJIVO

Udruženja „Srce za djecu oboljelu od raka“

Gubici su univerzalna pojava. Ne postoji čovjek koji nije nekoga ili nešto izgubio. Po tom obilježju smo svi isti i zbog toga imamo osjećaj da su nam gubici bliski, te da o njima sve znamo, ali kad se nađemo kraj nekoga ko je doživio gubitak ili ga lično doživimo, tada ipak uviđamo koliko zapravo malo znamo o tome. Važno je naglasiti da gubitak nije samo smrt. Razlika je jedino što kod gubitka uzrokovanog smrću je karakterističan osjećaj trajnosti, nepovratnosti i konačnosti. Nije jednostavno kategorizirati gubitke, ali možemo gledati u to koga ili šta smo izgubili. S druge strane može se posmatrati i kroz to da li je gubitak izazvan prirodno ili ljudskim faktorom. Važno je da li se gubitak dogodio neočekivano ili očekivano. U životu postoje gubici kojima je izložena većina ljudi i događaju se pri prijelazu iz jedne razvojne faze u drugu. Prirodni proces odrastanja, sazrijevanja i starenja uključuje stalnu promjenu pa time i neophodne gubitke. Prvi životni događaj rađanje predstavlja neku vrstu gubitka sigurnosti majčinog trbuha, a tokom života susrećemo se sa gubicima osoba, mjesta i stvari. Ono što je specifično i neizbježno – gubici su teški, i drugačiji ne mogu biti. Cilj: anticipatorno vođenje za gubitak, pomoć u prevladavanju skorašnjeg gubitka, pomoć za sopstveno bolje razumijevanje i prevladavanje smrti. Glavni dio: Radionica je oblikovana prema modelu iskustvenog učenja koji je usmjeren na proces i lično sticanje vještina. Tokom glavnog i završnog dijela učesnici će imati priliku da rade u paru, ali i iznesu svoja promišljanja na temu gubitka, kao i feedback na radionicu.

Ključne riječi: radionica, gubitak, načini nošenja sa gubicima.

WORKSHOP: “DEPARTURE”

Sabina DUMAN, Aldina SELIMAGIĆ – ŠLJIVO

"Heart for the Kids with Cancer" Association

Losses are a universal phenomenon. There is no man who has not lost someone or something. By that feature, we are all the same and because of this we feel that losses are close to us and that we know everything about them. But when we find ourselves next to someone who has experienced a loss or we experience it personally then we realize how little we actually know about it. It is important to emphasize that is not a death only. The solely difference is that the loss caused by death is characterized by a sense of permanence, irreversibility and finality. It is not easy to categorize losses but we can consider it as who or what we lost. On the other hand, it can also be observed through whether the loss was caused by natural or human factors. It is important whether the loss occurred unexpectedly or expectedly. In life, there are losses to which most people are exposed to and they occur during the transition from one developmental stage to another. The natural process of growing up, maturing and aging includes constant change and thus necessary losses. The first event in life, a birth, represents a kind of loss of the safety of the mother's womb while during a lifetime we encounter losses of people, places and things. What is specific and inevitable - losses are hard, not otherwise. Goal: anticipatory guidance for loss, help in overcoming the imminent loss, help for one's own better understanding and overcoming of death. Main part: The workshop is designed according to the experiential learning model which focuses on the process and personal acquisition of skills. During the main and final part, participants will have the opportunity to work in pairs, but also to present their reflections on the topic of loss, as well as to express their feedback on the workshop.

Key words: workshop, loss, ways of dealing with losses.

POGLED NA TRAUMA IZ UGLA REALITETNE PSIHOTERAPIJE / PREDSTAVLJANJE I PSIHOTERAPIJSKI KONTEKST REALITETNE TERAPIJE U RADU SA KLIJENTIMA

Aida GANOVIĆ¹, Nermina VEHAHOVIĆ RUDEŽ²

Trauma i traumatski događaji nisu specifični po svom dešavanju nego su neobičajeni jer dovode u disbalans uobičajeno integrirane procese kod osobe kao što su aktivnost, mišljenje, osjećanja i fiziologija. Takav disbalans procesa koji uobičajeno funkcionišu integrisano dovode do razvoja različitih ponašanja kod osobe koja je doživjela traumatski događaj kako bi se osoba što prije vratila u ravnotežu i na takav način ponovo uspostavila kontrolu u svom životu. Realitetna psihoterapija, tačnije psihoterapijski kontekst u kojem se radi sa osobom koja je preživjela traumatski događaj je povezivanje sa klijentom, rad na njegovim uvjerenjima i ponudi razumjevanja kako povezati i kako integrisati preživljeno traumatsko iskustvo tačnije okolnosti kojima ne upravljamo u vlastiti život, u ovdje i sada. Cilj radionice je predstaviti irealitetnu psihoterapiju, aksiome realitetne terapije, razumjevanje čovjeka kao zatvorenog sistema koji se uvijek usklađuje sa okolnostima u kojima živi, genetskim uputama, specifičnim uputama (kako ih razvija te kako na osnovu njih formira vlastita očekivanja i pogled na svijet oko sebe) i značaj cjelokupnog ponašanja (akcija, misli, osjećanja i fiziologija). Tokom radionice učesnicima će biti ponuđena igra uloga kroz ulogu psihoterapeuta i klijenta. Cilj je učesnicima približiti psihoterapijski kontekst i principe realitetne psihoterapije u radu sa traumatiziranim klijentima. Tokom igre uloga učesnici će biti posmatrači i njihova je uloga da kao posmatrači zapisuju ključne moment iz razgovora psihoterapeut-klijent. Nakon igre uloga se planira uraditi refleksija na igru uloga sa posmatračima na osnovu njihovih zapažanja koje su zapisali kao i mogućih pitanja koja imaju.

Ključne riječi: trauma, traumatski događaj, realitetna psihoterapija

¹SOS Kinderdorf International,

²Centar za mentalno zdravlje Visoko, Centar za savjetovanje "Vehabović-Rudež", Visoko, Bosna i Hercegovina

UNDERSTANDING OF TRAUMA FROM LONG-TERM EXPERIENCE/PRESENTATION AND PSYCHOTHERAPEUTIC CONTEXT OF REALITY THERAPY IN WORKING WITH CLIENTS

Aida GANOVIĆ¹, Nermina VEHAHOVIĆ RUDEŽ²

Trauma and traumatic experiences are not specific in their occurrence, it is unusual experience because traumatic experience bring into imbalance the normally integrated processes: action, thinking, feelings and physiology. Such an imbalance of processes that normally function in an integrated way leads to the development of different behaviours in life of a person who has experienced a traumatic event (those behaviours can be burdensome for the person as well as for their environment). Development of different behaviours is purposeful to the person to gain the balance as soon as possible and in this way to establish control in her/his life. Reality psychotherapy, more precisely the psychotherapeutic context of work with client who has traumatic experience is: connecting with the client (creating a relationship of trust, support, listening, acceptance), working on his internal beliefs, offering different view on how to perceive traumatic event and how to integrate the lived traumatic experience/the circumstances which we cannot control in our own life. In the introduction, plan is to present Reality Psychotherapy, ten axioms of reality therapy, understanding that every person is a closed system always harmonizing itself with the circumstances in which he/she lives, to present genetic instructions and specific instructions (how specific instructions are developed and based on them every person forms his own expectations and personal perception) and the importance of total behaviour (action, thoughts, feelings and physiology). During the workshop the role play psychotherapist- client will be presented to participants. The objective is to introduce psychotherapeutic context and the principles of reality psychotherapy in working with traumatized clients. During the role play participants will be observers and their role is to monitor and capture key moments from psychotherapy conversation. After the role play plan is to organise reflection discussion, to collect and discuss reflection from participants and to respond on possible questions.

Key words: trauma, traumatic experience, reality psychotherapy

¹SOS Kinderdorf International,

²Center for mental health Visoko, Counselling center "Vehabović-Rudež"

UPOZNAVANJE SA DRUŠTVENIM KONTEKSTOM ŽIVOTA LGBTIQ OSOBA I PSIHOTERAPIJSKI RAD SA LGBTIQ KLIJENTIMA/CAMA

Lejla HUREMOVIĆ

Geštalt psihoterapeutkinja u edukaciji

Baveći se LGBTIQ aktivizmom zadnjih 15 godina, imala sam priliku upoznati mnoge psihoterapeute/kinje i psihologe/inje. Mnogi od njih su mi uvijek govorili da veoma malo znaju o LGBTIQ osobama, seksualnosti i identitetima, te da bi im to znanje uveliko pomoglo prilikom rada sa LGBTIQ klijentima/kinjama. I sada kada sam na petoj godini edukacije iz geštalt psihoterapije, uviđam da dosta mojih kolega/ica, budućih psihoterapeuta/kinja, ali i psihoterapeuta/kinja koji su već uveliko u praksi, ne znaju mnogo o LGBTIQ osobama i identitetima. Zbog toga smatram da ovaj kongres, koji je zasigurno veoma važan za psihoterapijsku zajednicu u BiH i šire, zaslužuje da u svom programu prepozna važnost ove teme, te da joj posveti prostor. S tim u vezi, želim prijaviti prezentacijsko izlaganje na temu Upoznavanje sa društvenim kontekstom života LGBTIQ osoba i psihoterapijski rad sa LGBTIQ klijentima/cama. Cilj ove radionice jeste ponuditi kolegama i kolegicama psihoterapeutima/kinjama više informacija o LGBTIQ osobama, društvenim utjecajima, stigmatizaciji, homofobiji, heteroseksizmu i manjinskom stresu. Također bi se osvrnula i na psihološke modele razvoja LGBTIQ+ identiteta, te coming out. Zadnjih 15 godina se bavim edukacijom različitih grupa o pravima i životima LGBTIQ osoba, među kojima su i psiholozi/ginje, psihoterapeuti/kinje, ali i LGBTIQ osobe kroz radionice osnaživanja.

Ključne riječi: LGBTIQ osobe, psihoterapija, geštalt

INTRODUCTION TO THE SOCIAL CONTEXT OF THE LIFE OF LGBTIQ PERSONS AND PSYCHOTHERAPY WITH LGBTIQ CLIENTS

Lejla HUREMOVIĆ

Gestalt psychotherapist in education

Dealing with LGBTIQ activism for the past 15 years, I had the opportunity to meet many psychotherapists and psychologists. Many of them have always told me that they know very little about LGBTIQ people, sexuality, and identities and that this knowledge would greatly help them when working with LGBTIQ clients. And now that I am in my fifth year of education in Gestalt psychotherapy, I see that many of my colleagues, future psychotherapists, as well as psychotherapists who are already well into practice, do not know much about LGBTIQ people and identities. That is why I believe that this congress, which is certainly very important for the psychotherapy community in Bosnia and Herzegovina and beyond, deserves to recognize the importance of this topic in its program and devote space to it. In this regard, I would like to report a presentation on the topic of Introduction to the social context of the life of LGBTIQ persons and psychotherapy with LGBTIQ clients. This presentation aims to offer fellow psychotherapists more information about LGBTIQ people, social influences, stigmatization, homophobia, heterosexism, and minority stress. I would also refer to psychological models of LGBTIQ+ identity development and coming out. For the last 15 years, through empowerment workshops, I have been educating various groups on the rights and lives of LGBTIQ people, including psychologists, psychotherapists, and LGBTIQ people.

Keywords: LGBTIQ persons, psychotherapy, gestalt

JE LI U OSNOVI SVAKE DIJAGNOZE NEZADOVOLJAVAJUĆI ODNOS? RAZUMIJEVANJE I UNAPRIJEĐENJE ODNOSA U RELITETNOJ TERAPIJI

Silvija JURČEVIĆ¹, Ljubica KRIŠTO²

Jedan od 10 aksioma teorije izbora kaže da sve dugotrajne duševne teškoće izviru iz nezadovoljavajućih odnosa s drugim ljudima. U skladu s tim, u procesu psihoterapije smatramo presudnim učenje o odnosima i načinima njihova unaprijeđenja, u svrhu postizanja životnog balansa. Odnos se u jeziku definira kao interakcija između dvoje ili više ljudi. Prema teoriji izbora, gledajući na odnos kao interakciju značilo bi da u jednoj mjeri naša sreća ovisi o onome što drugi (ne) čini u tom odnosu, što je pak suprotno osnovnom postulatu teorije izbora – svaki je čovjek kovač svoje sreće i uvijek može napraviti nešto za sebe, neovisno o tome što drugi čini. Za nas, odnos je uvijek moje ponašanje kojim ja, uz drugoga, zadovoljavam svoje potrebe. Kada govorimo o nekom odnosu, zapravo govorimo o sebi – o svojim potrebama, očekivanjima, zamjedbama i postupcima. Kada govorimo o drugome, to je naša zamjedba njegova ponašanja. Drugoga ne možemo usrećiti ili unesrećiti, no to ne znači da ne brinemo o njegovim potrebama. Baš suprotno, upoznajemo ga jer se uz njega realiziramo u svojim ulogama, uz sretnu osobu uza se, lakše se i sami usrećujemo. Kroz ovu interaktivnu radionicu sudionicima ćemo pokušati približiti odnos kako ga razumijemo u realitetnoj terapiji, te im ponuditi iskustveni doživljaj takvog odnosa kroz praktične vježbe.

Ključne riječi: odnos, teorija izbora, sopstvene potrebe i očekivanja

¹psihoterapeutkinja realitetne terapije

²savjetovatelj realitetne terapije, OLI psihološki savjetovatelj

IS THE BASIS OF EVERY DIAGNOSIS AN UNSATISFACTORY RELATIONSHIP?

UNDERSTANDING AND IMPROVING RELATIONSHIPS IN RELATIONSHIP THERAPY

Silvija JURČEVIĆ¹, Ljubica KRIŠTO²

One of the 10 axioms of choice theory states that all long-term mental difficulties stem from unsatisfactory relationships with other people. Accordingly, in the process of psychotherapy, we consider it crucial to learn about relationships and ways to improve them, in order to achieve life balance. A relationship is defined in the language as an interaction between two or more people. According to the theory of choice, looking at the relationship as an interaction would mean that to a certain extent our happiness depends on what the other does (not) in that relationship, which is contrary to the basic postulate of the theory of choice - every person is the smith of his own happiness and can always do something for himself, regardless of what others do. For us, the relationship is always my behavior by which I, together with the other, satisfy my needs. When we talk about a relationship, we are actually talking about ourselves - about our needs, expectations, complaints and actions. When we talk about another, it is our criticism of his behavior. We cannot make others happy or unhappy, but that does not mean that we do not care about their needs. Quite the opposite, we get to know him because we realize ourselves in our roles with him, with a happy person by our side, it is easier to make ourselves happy. Through this interactive workshop, we will try to bring the relationship closer to the participants as we understand it in reality therapy, and offer them an experiential experience of such a relationship through practical exercises.

Keywords: relationship, choice theory, own needs and expectations

¹reality therapy psychotherapist

²reality therapy consultant, OLI psychological consultant

RADIONICA: „KONCEPTUALIZACIJA SLUČAJEVA U TERAPIJI PRIHVATANJEM I POSVEĆENOŠĆU (ENG. ACCEPTANCE AND COMMITMENT THERAPY – ACT) – PRIMJENA “ACT MATRICE”

Dario LIPOVAC

kognitivno-bihevioralni terapeut

Ciljevi radionice:

- 1) Učesnici radionice će steći osnovna znanja o Terapiji prihvatanjem i posvećenošću (ACT)
- 2) Učesnici će steći osnovna znanja i praktične vještine o tzv. “ACT matrici” kao alatom za konceptualizaciju slučajeva u Terapiji prihvatanjem i posvećenošću (ACT), kroz demonstraciju rada pred velikom grupom i rad u parovima
- 3) Učesnici će dobiti osnovne resurse i smjernice za dalje istraživanje i usavršavanje iz Terapije prihvatanjem i posvećenošću (ACT)

Radionica će učesnicima ponuditi teorijski uvod o Terapiji prihvatanjem i posvećenošću (ACT) kao jednom od psihoterapijskih modaliteta “trećeg talasa” Kognitivno-bihevioralne terapije (KBT) i trenutno jednim od najpopularnijih psihoterapijskih modaliteta u svijetu. Učesnici će se upoznati sa osnovnim modelom pristupa ljudskoj patnji iz ugla ACT-a i transdijagnostičkim pristupom u konceptualizaciji slučajeva i psihoterapijskom radu, kao i osnovnim ACT procesima terapijske promjene. Nakon toga, učesnici će imati priliku da se upoznaju sa tzv. “ACT matricom” kao jednim od najpopularnijih alata za konceptualizaciju slučajeva u ACT-u i kroz demonstraciju rada pred velikom grupom (voditelj radionice i učesnik/ca dobrovoljac/kinja) posmatrati primjenu “ACT matrice”. Potom će učesnici dobiti priliku da kroz rad u parovima iskustveno vježbaju primjenu “ACT matrice” na jednostavnim ličnim primjerima/iskustvima. Radionica će biti završena finalnom refleksijom, diskusijom i dijeljenjem osnovnih resursa i smjernica za dalje istraživanje i usavršavanje iz ACT-a.

Ključne riječi: Terapija prihvatanjem i posvećenošću, konceptualizacija slučaja, transdijagnostički pristupi

WORKSHOP: CASE CONCEPTUALIZATION IN ACCEPTANCE AND COMMITMENT THERAPY THROUGH ACT MATRIX

Dario LIPOVAC

Cognitive-Behavioral Therapist

Workshop learning objectives:

- 1) Participants will gain basic knowledge about Acceptance and Commitment Therapy (ACT)
- 2) Participants will gain basic knowledge and skills about “ACT matrix” as a tool for case conceptualization in ACT, via demonstration in front of audience/participants and practice in pairs
- 3) Participants will be provided with basic resources and guidelines for further exploring and training in ACT

Participants will be introduced with the Acceptance and Commitment Therapy (ACT) as one of the “third wave” therapy modalities of the Cognitive-Behavioral Therapy (CBT) and currently one of the most popular therapy modalities worldwide. Participants will be introduced with transdiagnostic approach in ACT and how a human suffering is conceptualized through ACT, as well as with core ACT processes in therapeutic work. Next, participants will get familiar with “ACT matrix” as one of the most popular case conceptualizations tools in ACT. Participants will observe how “ACT matrix” is applied in real-time demonstration work between facilitator and one of the participants volunteers, in front of the big group. After demonstration, participants will practice using of the “ACT matrix” in pairs, with their personal appropriate experiences (experiential learning). Last part of the workshop will focus on reflections and discussion with participants, as well as sharing resources and guidelines for further exploring and education in ACT.

Key words: Acceptance and Commitment Therapy (ACT), case conceptualization, transdiagnostic approach

LJUBAV (NI)JE DOVOLJNA

Olica MARINKOVIĆ-ŠUŠIĆ, Vedrana MARINKOVIĆ

*Klinika za psihijatriju Univerzitetski klinički centar Tuzla,
Tuzla, Bosna i Hercegovina*

Svakodnevno smo svjedoci porasta razvoda, čestih preljuba, partnerskog i/ili porodičnog nasilja uzrokovanog ljubomorom, te pojave mentalnih tegoba kod jednog ili oba partnera, proistaklih iz neispunjenja očekivanja sa kojim su ušli u vezu. Kako će izgledati partnerski odnos i u kojem će pravcu krenuti njihova veza/brak, zavisi od mnogo različitih faktora. Pistolova (Pistole, 1994) pretpostavlja da veza koja se razvija među partnerima može biti oblikovana njihovim stilovima emocionalne povezanosti, ali se ne može jednostavno predvidjeti na osnovu njih. Kako naša rana iskustva oblikuju „radni model“, uvjerenja, razmišljanja, percepciju sebe i partnera, a time i gradnju odnosa povjerenja, bliskosti, zadovoljenja emocionalnih potreba? Obično je u odgovoru na to pitanje sadržano i očekivanje od drugih, koje dalje oblikuje naše suštinske priče (narrative). Tako se dešava da dinamika u partnerskim relacijama može da pogoršava karakterističan stil emocionalne povezanosti partnera, ali nekada i proizvede promjenu. Vodeći se pitanjem „kako je nastao problem?“, sistemska porodična terapija, dotiče se i stilova emocionalne povezanosti, što partnerima u terapijskom procesu, između ostalog, pruža priliku i za lični rast i rad na sebi. Kroz kratku vinjetu iz naše prakse, putem radionice, približićemo učesnicima teoriju emocionalne povezanosti isistemsku teoriju, s ciljem da kroz bolje razumjevanje sebe i svojih emocionalnih veza, razmišljaju o partnerskoj funkcionalnosti, ali i o emocionalnim potrebama partnera, djece i stabilnosti porodice, kao osnovne jedinice društva.

Ključne riječi: emocionalna povezanost, partnerski odnos, sistemska porodična terapija

LOVE IS (NOT) ENOUGH

Olica MARINKOVIĆ-ŠUŠIĆ, Vedrana MARINKOVIĆ

*Clinic for Psychiatry University Clinical Center of Tuzla,
Tuzla, Bosnia and Herzegovina*

Every day we witness an increase in divorces, frequent adulteries, partner and/or family violence caused by jealousy, and the appearance of mental problems in one or both partners, resulting from the failure to fulfill the expectations with which they entered the relationship. How a partnership will look like and in which direction their relationship /marriage will go depends on many different factors. Pistole (Pistole, 1994) assumes that the relationship that develops between partners can be shaped by their affective attachment styles, but cannot simply be predicted based on them. How do our early experiences shape the "working model", beliefs, thoughts, perception of ourselves and partners, and thus the building of relationships of trust, closeness, satisfaction of emotional needs? Usually, the answer to that question also contains an expectation from others, which further shapes our essential stories (narratives). This is how it happens that the dynamics in partner relations can worsen the characteristic attachment style of the partner, but sometimes also produce a change. Guided by the question "how did the problem arise?", systemic family therapy also touches on the styles of affective bonding, which provides partners in the therapeutic process, among other things, the opportunity for personal growth and work on themselves. Through a short vignette from our practice, through the workshop, we will introduce attachment theory and system theory to the participants, with the aim that through a better understanding of themselves and their emotional connections, they will think about partner functionality, but also about the emotional needs of partners, children and family stability, as basic units of society.

Key words: emotional connection, partner relationship, systemic family therapy

HEART - ISCJELJENJE I OBRAZOVANJE KROZ UMJETNOST RADIONICA “DRVO ŽIVOTA”

Miroslava MARJANOVIĆ¹, Šejla BJELOPOLJAK²

HEART program organizacije Save the Children, predstavlja pristup koji se temelji na umjetnosti, a koji ima za cilj pružiti psihosocijalnu podršku djeci koja su izložena ozbiljnom ili hroničnom stresu. HEART program koristi umjetnost da pomogne djeci da procesuiraju i izraze osjećanja vezana za svoja iskustva. Proces iscjeljenja počinje kada dijete podijeli svoja sjećanja i osjećanja, bilo verbalno ili izrjavajući se kroz umjetnost, u prisustvu odrasle osobe u koju ima povjerenja, a koja će pokazati djetetu suosjećanje i slušati ga bez bilo kakvog osuđivanja. Krajnji rezultat toga je manje izolovano dijete, koje je više povezano sa svojim vršnjacima i sigurno u okruženju odraslih osoba u svom životu kojima vjeruje, te šire zajednice. Grupni rezultati evaluacije HEART programa iz 8 zemalja su pokazale napredak djece u sljedećim oblastima:

- Samoizražavanje
- Komunikacija
- Emocionalna regulacija (ponašanje)
- Koncentracija
- Orijentacija ka budućnosti
- Rješavanje problema
- Interesovanje/angažman u učenju
- Povećano pohađanje škole (20 – 33% u Malaviju)

Nastavnici/facilitatori izvještavaju o sljedećim promjenama kod sebe:

- Mogu bolje da se opuste i procesuiraju sopstveni stres
- Kreativniji su u korištenju umjetnosti za uključivanje djece u učionici ili kutku za djecu
- Imaju više resursa za pružanje emocionalne podrške djeci

¹Save the Children – kancelarija za sjeverozapadni Balkan

²Pedagoški Fakultet Univerziteta u Bihaću, Bihać, Bosna i Hercegovina

Cilj radionice “Drvo života” jeste pomoći učesnicima da razmisle o svom životu, uključujući prošlost, sadašnjost i nade za budućnost, da sagledaju svoja postignuća, stvari na koje su ponosni i osobe koje su im najznačajnije u životu. Metode: Interaktivni radioničarski rad

HEART - HEALING AND EDUCATION THROUGH THE ARTS "THE TREE OF LIFE" WORKSHOP

Miroslava MARJANOVIĆ¹, Šejla BJELOPOLJAK²

HEART program, developed by Save the Children organization, is an arts-based approach to providing psychosocial support for children affected by serious or chronic stress. It uses the arts to help children process and communicate feelings related to their experiences. The healing process begins when a child shares his or her memories and feelings, either verbally or through artistic expression, with a trusted adult who shows the child compassion and listens in a supportive way. The end result is a child who feels less isolated, more connected to their peers, and safe amidst the trusted adults in their lives, and the larger community. Group evaluation results of the HEART program from 8 countries showed children's progress in the following areas:

- Self-Expression
- Communication
- Emotional Regulation (behavior)
- Concentration
- Future Orientation
- Problem Solving
- Interest/engagement in learning
- School attendance (20 – 33% in Malawi)

Teachers/facilitators report the following changes in themselves:

¹Save the Children in North-West Balkans

²Pedagogical Faculty – University of Bihać, Bihać, Bosnia and Herzegovina

- Better able to relax and process their own stress
- More creative in using the arts to engage children in the classroom/CFS
- Have more resources to provide emotional support to children

The goal of the "Tree of Life" workshop is to help participants think about their lives, including the past, present and hopes for the future, to look at their achievements, the things they are proud of and the people who are most important in their lives. Methods: Interactive workshop work.

RADIONICA SISTEMSKE SUPERVIZIJE: SOCIAL G.R.A.C.E.S.

Dželila MULIĆ ČORBO¹, Tanja TANKOSIĆ GIRT²

Akronimi koncept Social GRACES je 1993. osmislio britanski porodično sistemski psihoterapeut i supervizor John Burnham. Social GRACES (Socijalne GRACES) objašnjavaju i predstavljaju vidljive i nevidljive djelove naših ličnih i socijalnih identiteta. Od prvobitne liste identiteta posebno značajnih za razumijevanje cjelokupnog konteksta u kojem pojedinci i porodice žive, sadašnja lista uključuje mnogo širi raspon: rod, geografsko određenje, rasa, religija, starost, sposobnost, izgled, kultura, klasa/kasta, obrazovanje, zaposlenje, etnicitet, spiritualnost, seksualnost i seksualna orijentacija (**G**ender, **G**eography, **R**ace, **R**eligion, **A**ge, **A**bility, **A**ppearance, **C**ulture, **C**lass/caste, **E**ducation, **E**mployment, **E**thnicity, **S**pirituality, **S**exuality, **S**exual orientation). Cilj radionice je ponuditi psihoterapeutima svih pravaca koristan alat i tehniku za razumijevanje cjelokupnog sklopa konteksta klijenata. Također, tehnika i concept socijalnih **GRACES** omogućava terapeutima i supervizorima da u svom radu sa klijentima i/ili supervizantima osvještavaju pozicija moći i privilegiju koje dolaze iz različitih identiteta. Radionica je iskustvenog karaktera i sastoji se iz tri dijela; u prvom dijelu će ukratko biti predstavljen koncept socijalnih GRACES, drugi dio je samorefleksivna vježba i treći dio je epistemološka refleksija na vježbu. Prvi dio radionice će učesnicima približiti teoretski koncept kao i kontekst u kojem je koncept osmišljen, širinu primjene u različitim kontekstima i povezivanje sa svakodnevnom savjetodavnom i psihoterapijskom praksom. Drugi dio će biti iskustvena spoznaja čiji bi željeni ishod trebao biti razvijanje radoznalosti terapeuta i supervizora spram ličnih, porodičnih i društvenih iskustava i identiteta klijenata/supevizanata, a koje značajno mogu uticati na terapijski i/ili supevizijski odnos. Također, kroz iskustveni dio radionice učesnici će imati priliku promišljati o vlasitim aspektima ličnih i socijalnih identiteta posebno kroz prizmu pozicija privilegija i moći unutar psihoterapijske prakse. Završni dio radionice će omogućiti učesnicima refleksiju na specifično supervizijsko iskustvo kao i epistemološku refleksivnost na predstavljeni koncept.

Ključne riječi: Socijalne GRACES, sistemska supervizija, iskustvena radionica, vidljivi i nevidljivi aspekti socijalnih identiteta, privilegija i moć u terapijskom odnosu

¹porodično sistemska psihoterapeutkinja i supervizorka

²porodično sistemska psihoterapeutkinja, supervizorka i edukatorka

SYSTEMIC SUPERVISION WORKSHOP: SOCIAL G.R.A.C.E.S.

Dželila MULIĆ ČORBO¹, Tanja TANKOSIĆ GIRT²

The acronym and concept of Social GRACES was created in 1993 by the British Family Systemic Psychotherapist and Supervisor John Burnham. Social GRACES explain and represent the visible and invisible parts of our personal and social identities. From the original list of identities particularly important for understanding the overall context in which individuals and families live, the current list includes a much wider range: Gender, Geography, Race, Religion, Age, Ability, Appearance, Culture, Class/caste, Education, Employment, Ethnicity, Spirituality, Sexuality, Sexual orientation. The aim of the workshop is to offer psychotherapists of all disciplines a useful tool and technique for understanding the entire context of clients. Also, the technique and concept of social GRACES enables therapists and supervisors to become aware of positions of power and privileges that come from different identities in their work with clients and/or supervisees. The workshop is of an experiential nature and consists of three parts; the first part will briefly present the concept of social GRACES, the second part is a self-reflective exercise and the third part is an epistemological reflection on the exercise. The first part of the workshop will introduce the participants to the theoretical concept as well as the context in which the concept was designed, the breadth of application in different contexts and the connection with everyday counseling and psychotherapy practice. The second part will be experiential knowledge, the desired outcome of which should be the development of therapists' and supervisors' curiosity about the personal, family and social experiences and identities of clients/supervisees, which can significantly influence the therapeutic and/or co-supervisory relationship. Also, through the experiential part of the workshop, participants will have the opportunity to reflect on their own aspects of personal and social identities, especially through the prism of positions of privilege and power within psychotherapy practice. The final part of the workshop will enable the participants to reflect on the specific supervisory experience as well as epistemological reflexivity on the presented concept.

Keywords: Social GRACES, systemic supervision, experiential workshop, visible and invisible aspects of social identities, privilege and power in the therapeutic relationship

¹Systemic Family Psychotherapist and Supervisor

²Systemic Family Psychotherapist, Supervisor and Educator

TERAPEUTOVO BIVANJE U PROCESU ISCJELJENJA - OD BOLA DO LJEPOTE

Slaviša SAVIĆ, Zvezdana SAVIĆ

Centar za gestalt psihoterapiju i edukaciju "Um i Tijelo"

Geštalt psihoterapija je forma humanističke psihoterapije koja daje podjednaki značaj ulozi terapeuta, kao i ulozi klijenta. Terapeut je u toku procesa, tj. psihoterapijskih seansi prisutan, instrument i umjetnik u klijentovoj životnoj priči. Geštalt psihoterapija je relacionala, a sam kontakt između terapeuta i klijenta je ljekovit. Neki od osnovnih koncepata geštalt psihoterapije su: kontakt, figura i pozadina, svjesnost, sada i ovdje, socijalni i lični kontekst itd. Osnivač ovog psihoterapijskog pravca Fritz Perls je govorio "Ništa nema smisla bez svog konteksta. Znači ne postoji." Nekad je psihoterapijski rad bio usmjeren na jačanje ličnih potencijala i na individualnost. U današnje vrijeme sve više nedostaje toplog ljudskog kontakta i povezanosti, tako da je danas akcenat na odnosu, na relaciji. Odnosi (usamljenost u njima) nas bole, a isto tako samo nas oni mogu liječiti. Ova radionica će pokazati učesnicima koje dobrobiti mogu imati od prisustva terapeuta ili značajnog drugog. Kroz kreativne eksperimente učesnici će imati priliku da prođu "kroz svoj bol" ovaj put zajedno sa drugim (terapeutom). Nakon toga imaju priliku da dožive olakšanje i ljepotu novog i uzbudljivog, gdje više nisu sami. Uz malo teorije i puno prakse ova radionica ima za cilj da otvori novu percepciju za buduću dobrobit svih učesnika.

Ključne riječi: terapeut, iscjeljenje, kontakt, kontekst, bol, ljepota

EXISTENCE OF A THERAPIST THROUGH THE HEALING PROCESS - FROM PAIN TO BEAUTY

Slaviša SAVIĆ, Zvezdana SAVIĆ

Center for Gestalt Psychotherapy and Education "Mind and Body"

Gestalt psychotherapy is a form of humanistic psychotherapy that gives equal importance to the role of the therapist, as well as the role of the client. The therapist is very present during psychotherapy sessions, an instrument, and an artist in the client's life story. Gestalt psychotherapy is relational, and the contact between therapist and client is very important for the client's healing process. Some of the basic concepts of Gestalt psychotherapy are Human contact, the concept of figure-ground, awareness, the here-and-now concept, social and personal context, etc. The founder of this psychotherapy, Fritz Perls, used to say, "Nothing makes sense without its context. So it doesn't exist." In the past, psychotherapy was focused on strengthening personal potential and individuality. Nowadays, there is an increasing lack of warm human contact and connection, so today the emphasis is on the relationship. Relationships (loneliness in them) hurt us, and also only fruitful relationships can heal us. This workshop will show participants the benefits of having a therapist or significant other presents. Through creative experiments, participants will have the opportunity to "pass through their pain" this time together with another person (therapist). After that, they have the opportunity to experience the relief and beauty of the new and exciting, where they are no longer alone. With a little theory and a lot of practice, this workshop aims to open a new perception for the future well-being of all participants.

Key words: therapist, healing, contact, context, pain, beauty

OKRUGLI STOLOVI

ROUND TABLES

SISTEMSKA PORODIČNA SUPERVIZIJA U BOSNI I HERCEGOVINI - ŠIRI POGLEDI NA SISTEM

**Armina ČERKIĆ, Olica MARINKOVIĆ-ŠUŠIĆ, Vedrana
MARINKOVIĆ, Meliha FEJZIĆ, Vedrana RAKIĆ, Tatjana
PRERADOVIĆ SJENICA, Tanja RADOSAVAC**

*Institut Mentis,
Sarajevo, Bosna i Hercegovina*

U domenu sistemske porodične psihoterapije prihvaćanje potrebe za supervizijom je davno utvrđeno iako se razlikuju pravci i modaliteti u samoj primjeni supervizije. Potreba za većom odgovornosti lične psihoterapijske prakse, standardima rada i procesima promjene je dovela do potrebe za više formaliziranim strukturama koje bi ova pitanja reflektirala. Tokom simpozija ćemo pokušati prezentirati dva modela supervizije 1) Supervizija kao učenje; 2) Supervizija kao refleksija na vlastitu praksu. Prezentirati ćemo koje je razlika između dvije supervizije u primijenjenom radu, i na koji način se ova dva različita modela supervizije organiziraju oko različitih tački opservacije, deskripcije ili analize. Pri čemu se prvi model bavi nivoima individualnog konstrukcionizma koji je uključen u terapijski proces, dok drugi je povezan sa nivoom ko-konstrukcije. Simpozij će pokušati potaknuti razmjenu interaktivnu razmjenu ideja oko koncepta „Supervizija kao refleksivna praksa“ koja se ne bavi idejama, stavovima, filozofskim ili ideološkim vrijednostima, ponašanjima, osjećajima već radije se bavi shemama i procesima interakcija.

Ključne riječi: sistemska porodična psihoterapija, sistemska supervizija, refleksivna praksa, porodična psihoterapija.

SYSTEMIC FAMILY SUPERVISION IN BOSNIA AND HERZEGOVINA -WIDER PERSPECTIVES ON THE SYSTEM

Armina ČERKIĆ, Olica MARINKOVIĆ-ŠUŠIĆ, Vedrana MARINKOVIĆ, Meliha FEJZIĆ, Vedrana RAKIĆ, Tatjana PRERADOVIĆ SJENICA, Tanja RADOSAVAC

Institute Mentis,

Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

In the field of systemic family therapy exerting the need for supervision has been long accepted, even if there is a difference in modalities and types of applied supervision. Need for greater responsibility of personal psychotherapy, working standards and change processes lead to a need for more formalized structures that could reflect some of these questions. During symposium we will try to present two models of supervision 1) Supervision as learning process; 2) Supervision as reflection to personal practice. We will present difference between the two types of supervision in the applied work and how these two models of supervision are organizing around two different points of observation, description, and analyses. While first model is looking at the personal and individual constructionism included in the therapy process and other relates to co-construction.

Symposium will try to encourage interactive exchange of ideas around these concepts "Supervision as reflexive practice" not focused on the ideas, attitudes of philosophical and ideological values, behaviours and feelings but rather schemas and processes of interactions.

Key words: Systemic family therapy, systemic supervision, reflexive practice, family psychotherapy.

MIGRACIJE I MENTALNO ZDRAVLJE

Međunarodna organizacija za migracije u Bosni i Hecegovini - IOM BiH

Moderator: Elma SELMAN

Uvod: IOM je prisutan u Bosni i Hercegovini (BiH) od 1992. godine, pružajući pomoć pri spašavanju života i medicinskim evakuacijama za ratom pogođeno stanovništvo tokom rata u bivšoj Jugoslaviji. Nakon okončanja sukoba, IOM je proširio svoje aktivnosti na povratak izbjeglica iz inostranstva i pružanje pomoći državljanima BiH da se presele u treće zemlje. Zajedno sa međunarodnom zajednicom, IOM nastavlja pomagati stanovništvu u BiH u obnavljanju svojih života i radu za bolju budućnost. Kako vlasti BiH slijede svoj cilj pristupanja Evropskoj uniji (EU), državni akteri, međunarodna zajednica, civilno društvo i mediji posvećuju sve veću pažnju ključnim pitanjima migracija. Danas, sa fokusom na izgradnju kapaciteta vlasti da upravljaju migracijama, IOM radi sa širokim spektrom vladinih i nevladinih partnera u oblasti upravljanja migracijama. Shvatajući fenomen migracije kao sastavnog dijela savremenog svijeta, IOM razmatra mogući uticaj migracija na mentalno zdravlje – promjene na društvenom, interpersonalnom i ličnom nivou.

Cilj : Okrugli sto o migracijama i mentalnom zdravlju fokusira se na korelaciju kretanja ljudi i uticaj na mentalno zdravlje pojedinaca, porodica, zajednica i društva uopšte. Kako bosanskohercegovačko društvo proteklih decenija doživljava migracije – migracije tokom 90-ih, migracije u smislu tzv. Brain Drain, te postajanje zemlje domaćina za migrante iz Azije, Bliskog istoka, podsaharske Afrike i drugih dijelova svijeta na Zapadno-Balkanskoj ruti, panel diskusija ima za cilj proširenje razumijevanja migracije kroz razmatranje veze sa mentalnim zdravljem – implikacije, razvoj sistema podrške uključivanjem cijelog društva.

Metodologija: Okrugli sto; Učesnici: akteri uključeni u pružanje podrške mentalnom zdravlju u kontekstu mješovitih migracija

Ključne riječi: migracije, mentalno zdravlje

MIGRATIONS AND MENTAL HEALTH

The International Organization for Migration in Bosnia and Herzegovina - IOM BiH

Moderator: Elma SELMAN

Introduction: IOM has been present in Bosnia and Herzegovina (BiH) since 1992, providing life-saving assistance and medical evacuations for war-affected populations during the war in former Yugoslavia. Following the end of the conflict, IOM expanded its activities to the return of refugees from abroad and to assist BiH nationals resettling in third countries. Together with the international community, IOM continues to assist the population in BiH in rebuilding their lives and working for a better future. As the BiH authorities pursue their aim of accession to the European Union (EU), increasing attention has been given to key migration issues by state actors, the international community, civil society, and the media. Today, with a focus on building the capacity of the authorities to govern migration, IOM is working with a wide range of governmental and non-governmental partners within the area of migration governance. Understanding the phenomenon of migration as an integral part of contemporary world, IOM looks into possible influence of migration on mental health (MH) – changes on social, interpersonal and personal levels.

Goal: Round table discussion on *Migration and Mental Health* focuses on the correlation of movements of people and an effect on mental health of individuals, families, communities, and society in general. As BiH society has been experiencing migrations in the past decades – migrations during the 90s, migrations in terms of a so-called *Brain Drain*, and becoming the host country for migrants from Asia, Middle East, Sub-Saharan Africa and other parts of the world on the Western Balkan Route, panel discussion has a goal of widening the understanding of migration by looking into its relation to the MH – implications, development of support systems on a whole-of-society approach.

Methodology: Round table discussion; Participants: actors involved in provision of mental health support in the mix-migration context.

Keywords: migration, mental health

ULOGA PRISTUPA PSIHOSOCIALNE PODRŠKE DJECI ZASNOVANIH NA UMJETNOSTI – PRIMJERI IZ BOSNE I HERCEGOVINE I SVIJETA

Dario LIPOVAC¹, Miroslava MARJANOVIĆ², Šejla BJELOPOLJAK³

Moderator: Dario LIPOVAC

Najveća svjetska nevladina organizacija za djecu, Save the Children, je razvila program skraćenog naziva „HEART“, oslanjajući se na decenije istraživanja i dokaza o efikasnosti psihoterapija baziranih na umjetnosti za unaprijeđenje mentalnog zdravlja djece i odraslih. „HEART“ je u posljednjih 10 godina implementiran u preko 30 zemalja svijeta u programima Save the Children-a, a obuhvatio je preko milion djece do sada. „HEART“ je akronim na engleskom jeziku, a pun naziv bi bio „Iscjeljenje i učenje kroz umjetnost“ (eng. Healing and Education Through the Arts). „HEART“ je pristup koji nije klinički, baziran je na grupnom radu i umjetnosti putem kojih se djeci koja žive u visoko i hronično stresnim okolnostima obezbjeđuje psihosocialna podrška. Uloga umjetnosti je da pomogne djeci u procesiranju i izražavanju emocija vezanih za njihova iskustva, a sve to uz podršku obučanih i saosjećajnih odraslih facilitatora. Razne forme umjetnosti su forme igre, koja je dječiji prirodni jezik. „HEART“ program se implementira u Bosni i Hercegovini od 2014. godine i fokusira se na Unsko-sanski kanton u Federaciji Bosne i Hercegovine, gdje je integrisan u osnovne škole širom ovog kantona.

Ovaj okrugli sto bi se fokusirao na temu kako možemo dokaze o efikasnosti kliničkih pristupa u mentalnom zdravlju baziranih na umjetnosti (npr. Art terapije) koristiti da razvijemo klinički-informisane pristupe bazirane na umjetnosti koji bi unaprijeđivali mentalno zdravlje djece i koji bi bili dostupniji djeci. Tokom diskusije, teme prevencije i veće dostupnosti i pristupa u oblasti mentalnog zdravlja djece bi bile adresirane. Kako bi se pružili konkretni primjeri iz prakse, govornici bi predstavili iskustva „HEART“ programa iz Bosne i Hercegovine i drugih zemalja svijeta (Malavi, Meksiko, Uganda). Nakon prezentacija, govornici bi otvorili diskusiju sa publikom oko teme

¹Kognitivno-bihejvioralni terapeut, međunarodni stručnjak za mentalno zdravlje i psihosocialnu podršku organizacije Save the Children

²Dječija i adolescentna psihoterapeutkinja specijalizantkinja pod mentorstvom i supervizijom

³Edukant porodične psihoterapije pod supervizijom, Pedagoški Fakultet Univerziteta u Bihaću

i kako bi što više profesionalaca iz oblasti mentalnog zdravlja u Bosni i Hercegovini mogli imati koristi od razvijanja sličnih pristupa u budućnosti.

Ključne riječi: HEART, psihosocijalna podrška, klinički informisan pristup, terapija umjetnošću

THE ROLE OF ARTS-BASED PSYCHOSOCIAL SUPPORT APPROACHES FOR CHILDREN – EXPERIENCES FROM BOSNIA AND HERZEGOVINA AND COUNTRIES AROUND THE WORLD

Dario LIPOVAC¹, Miroslava MARJANOVIĆ², Šejla BJELOPOLJAK³

Moderator: Dario Lipovac

Building on decades of research and evidence which supports effectiveness of creative art therapies for improving mental health and psychosocial well-being of children and adults, world's largest international NGO for children, Save the Children, developed its signature HEART program. HEART has been implemented over the last 10 years in more than 30 countries around the world where Save the Children's programs, and reached more than 1 million children so far. HEART, which stands for Healing and Education Through the Arts, is non-specialized, non-clinical, group-based and arts-based approach to providing psychosocial support for children affected by serious or chronic stress. It uses the arts to help children process and communicate feelings related to their experiences, guided by trained and compassionate adult facilitators. The various art forms are forms of "play", children's natural language. HEART program has been implemented in Bosnia and Herzegovina, from 2014. The program focuses on Una-Sana Canton in Federation of Bosnia and Herzegovina, where the program has been integrated in primary schools across the whole Canton. This round table will focus on how we could use evidence from specialized clinical mental health creative arts approaches to develop non-specialized, clinically informed arts-based psychosocial support approaches, which might be available to larger groups of children. Importance

¹Cognitive-Behavioral Therapist, global Senior Advisor for MHPSS at Save the Children

²Child and Adolescent Therapist/Specialist under mentorship and supervision,

³Pedagogical Faculty – University of Bihać, Bosnia and Herzegovina

of prevention in mental health and importance of more accessible approaches for improving children's mental health would be highlighted during the discussion. To demonstrate this, speakers would present experiences from using HEART in Bosnia and Herzegovina, and other countries around the world (Malawi, Mexico, Uganda). After the presentations, speakers would open the discussion with audience to discuss the topic and how larger group of mental health professionals in Bosnia and Herzegovina might benefit from developing similar approaches in the future.

Key words: HEART, psychosocial support, clinically informed approach, art therapy

PSIHOLOŠKO SAVJETOVALIŠTE ZA STUDENTE UNIVERZITETA U BANJOJ LUCI – MOTIVACIJA ZA OSNIVANJE, ORGANIZACIJA RADA I REZULTATI NAŠIH PRVIH ŠEST MJESECI RADA

Aleksandra HADŽIĆ^{1,3}, Tatjana PRERADOVIĆ-SJENICA^{2,3}, Gordana RUŽIĆ MILUNIĆ³, Ana RISOVIĆ³, Iva PATRICIA DAVIDOVSKI³

Moderator: Aleksandra HADŽIĆ

Uvod: Brojna istraživanja, kako inostrana, tako i naša, pokazuju da student ispoljavaju značajno više problema u psihološkom funkcionisanju, a povećanom broju problema doprinjelo je i življenje u pandemiji COVID-19 virusa. Studenti pokazuju i veću spremnost da potraže pomoć, nego što je to bilo u ranijim godinama. Psihološko savjetovalište za studente UNIBL osnovano je u junu 2022. na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Banjoj Luci, a od septembra 2022. započelo je sa direktnim radom sa studentima.

Cilj: Cilj Okruglog stola je predstaviti istraživanja koja su poslužila kao osnova za osnivanje Psihološkog savjetovališta za studente Univerziteta u Banjoj Luci (PSZS UNIBL), organizaciju rada koja uključuje 11 volontera psihoterapeuta u edukaciji različitih psihoterapijskih modaliteta koji pružaju besplatne savjetodavne i psihoterapijske usluge studentima UNIBL, 3 supervizora iz tri različita psihoterapijska modaliteta koji pružaju podršku volonterima u okviru individualnih, malih grupnih i velikih grupnih supervizija, dva administratora koji učestvuju u organizaciji rada, zakazivanju termina, objavama na stranicama društvenih mreža, kreiranju prepoznatljivih loga savjetovališta, plakata i flajera kojim se student informišu o PSZS UNIBL i koordinatora svih aktivnosti, te postignute rezultate nakon šest mjeseci postojanja.

Sažetak: Okrugli sto će se sastojati od šest povezanih cjelina: 1. Prikaz naših istraživanja koja predstavljaju osnovu i motivaciju za osnivanje PSZS UNIBL; 2. Organizacija rada PSZS UNIBL; 3. Uloga volontera psihoterapeuta u edukaciji koji pružaju besplatne savjetodavne i psihoterapijske usluge studentima UNIBL, njihove motivacije u vidu ličnog i superviziranog rada potrebnog za njihove psihoterapijske edukacije, te važnosti činjenice da

¹Filozofski fakultet, Univerzitet u Banjoj Luci

²Savjetovalište "Genogram"

³Psihološko savjetovalište za studente Univerziteta u Banjoj Luci (PSZS UNIBL)

pripadaju različitim psihoterapijskim modalitetima; 4. Uloga administratora, studenata Master studija psihologije, koji pored neposredne organizacije rada ispituju interesovanja studenata stvarajući prostor da svi informativni materijali budu studentima prepoznatljivi, kao i da se PSZS UNIBL doživi prostorom korisnim za studente i njihove potrebe; 5. Uloga supervizora kao podrške volonterima psihoterapeutima u edukaciji 6. Postignuti rezultati i pitanje potrebe za osnivanjem psiholoških savjetovališta za studente na niverzitetima u BiH.

Ključne riječi: Psihološko savjetovalište za studente Univerziteta u Banjoj Luci, potrebe studenata za savjetodavnim i psihoterapijskim radom, organizacija rada i vidljivost na društvenim mrežama

PSYCHOLOGICAL COUNSELING CENTER FOR STUDENTS OF THE UNIVERSITY OF BANJA LUKA – MOTIVATION FOR ESTABLISHMENT, WORK ORGANIZATION AND RESULTS OF OUR FIRST SIX MONTHS OF WORK

**Aleksandra HADŽIĆ^{1,3}, Tatjana PRERADOVIĆ-SJENICA^{2,3}, Gordana
RUŽIĆ MILUNIĆ³, Ana RISOVIĆ³, Iva PATRICIA DAVIDOVSKI³**

Moderator: Aleksandra HADŽIĆ

Introduction: Numerous researches, both foreign and ours, show that students exhibit significantly more problems in psychological functioning, and living in the pandemic of the COVID-19 virus contributed to the increased number of problems. Students also show a greater willingness to seek help than in previous years. The Psychological Counseling Center for UNIBL students was established in June 2022 at the Faculty of Philosophy of the University of Banja Luka, and from September 2022 it started working directly with students.

Objective: The objective of the round table is to present the research that served as the basis for the establishment of the Psychological Counseling Center for Students of the University of Banja Luka (PSZS UNIBL), a organization of

¹Faculty of Philosophy, University of Banja Luka

²Counselling Center "Genogram"

³Psychological Counseling Center for Students of the University of Banja Luka (PSZS UNIBL)

work (which includes 11 volunteer psychotherapists in the education of various psychotherapy modalities who provide free counseling and psychotherapy services to UNIBL students, 3 supervisors from three different psychotherapy modalities who provide support to volunteers in the framework of individual, small group and large group supervision, two administrators who participate in the organization of work, scheduling appointments, postings on social media pages, creating recognizable logos of the counseling center, posters and flyers with which students inform about PSZS UNIBL and the coordinator of all activities), and the results achieved after six months of existence.

Summary: The round table will consist of six connected parts: 1. Presentation of our research, which represents the basis and motivation for the establishment of PSZS UNIBL; 2. Organization of the work of PSZS UNIBL; 3. The role of volunteer psychotherapists in education who provide free counseling and psychotherapy services to UNIBL students, their motivation in the form of personal and supervised work required for their psychotherapy education, and the importance of the fact that they belong to different psychotherapy modalities; 4. The role of administrators, students of the Master study of psychology, who, in addition to the immediate organization of work, examine the interests of students, creating a space for all informative materials to be recognizable to students, as well as for PSZS UNIBL to be experienced as a space useful for students and their needs; 5. The role of supervisors as support for volunteer psychotherapists in education and 6. Achieved results and the question of the need to establish psychological counseling centers for students at universities in Bosnia and Herzegovina.

Keywords: Psychological counseling center for students of the University of Banja Luka, students' needs for counseling and psychotherapy, organization of work and visibility on social networks

INTEGRATIVNI PSIHOTERAPIJSKI PRISTUP I INTERVENCIJE U RADU SA ČLANOVIMA PORODICA NESTALIH OSOBA I UPOSLENICIMA INSTITUTA ZA NESTALE OSOBE BIH

**Tanja TANKOSIĆ GIRT¹, Tatjana PRERADOVIĆ-SJENICA², Aida
GANOVIĆ³, Nermina VEHABOVIĆ-RUDEŽ⁴, Aleksandra HADŽIĆ⁵,
Dijana ĐURIĆ⁵**

Moderator: Tanja TANKOSIĆ-GIRT

Uvod: U sklopu svojih aktivnosti, Međunarodni Komitet Crvenog krsta/ križa, a u saradnji sa psiholozima/psihoterapeutima iz Bosne i Hercegovine (BiH), pruža kontinuiranu psihosocijalnu podršku za članove porodica osoba nestalih usljed sukoba u BiH (1992-1995) i predstavnike udruženja/ organizacijaporodica nestalih (UP) kao i za uposlenike Instituta za nestale osobe BiH (INO). Tokom proteklih godina, članovi UP-a i INO-a su učesvovali u različitim formatima psihosocijalnog i psihoterapijskog rada osmišljenim za specifične potrebe ciljanih grupa i uz korištenje integrisanih znanja, vještina i iskustava iz različitih psihoterapijskih pravaca.

Cilj: Cilj Okruglog stolaje predstaviti višegodišnja iskustva tima psihoterapeutkinja različitih pravaca u osmišljavanju i realizovanju integrativnih psihoterapijskih intervencijai pristupa u radu sa posljedicama neizvjesnog, prolongiranog, otežanog i/ili traumatskog gubitka u različitim sistemima, prikazati specifične potrebe, teškoće i izazove koje nastaju zbog neizvjesnosti gubitkakao i protokom vremena od gubitka, kako za članove porodica tako i za one koji rade na traženju nestalih, kao što su uposlenici INO-a.

Sažetak: Okrugli sto će se sastojati od tri povezane i isprepletene cijeline; 1. Psihoterapijski i psihosocijalni pristup i intervencije u radu sa članovima porodica nestalih osoba od prepoznavanja specifičnih potreba, teškoća i izazova do osmišljavanja funkcionalnih intervencija i jačanja kapaciteta i resursa za nošenja sa neizvjesnim gubiticima na ličnom, porodičnom i na nivou zajednice i društva; 2. Psihoterapijski i psihosocijalni pristup i intervencije

¹Agencija Promotim

²Savjetovalište „Genogram“

³SOS Kinderdorf International

⁴Centar za mentalno zdravlje Visoko, Savjetovalište "Vehabović-Rudež"

⁵Filozofski fakultet, Univerzitet u Banjoj Luci, Bosna i Hercegovina

u radu sa uposlenicima INO-a od prepoznavanja specifičnih potreba, teškoća i izazova do osmišljavanja funkcionalnih intervencija za empatijsku komunikaciju sa članovima porodica i UP, razvoj inividualnih, timskih i organizacijskih kapaciteta za razumjevanje nošenja sa neizvjesnim gubitkom i razvijanje saradničkih odnosa; 3. Prikaz zajedničkih aktivnosti koje su omogućile unaprijeđenje međusobne komunikacije i saradnju između aktera u procesu pronalaska nestalih osoba, poticale osjećaj međusobnog poštovanja i povjerenja i uvažavanje različitih perspektiva. Sve aktivnosti koje su se osmišljavale i realizovale za obje grupe korisnika/učesnika kroz godine su imale nekoliko zajedničkih značajki: jačanje kapaciteta za nošenje sa neugodnim emocijama koje prate neizvjesni gubitak, jačanje psihološke rezilijentnosti za nošenje sa akutnim i hroničnim stresom, prevencija empatijskog zamora i vikarijalne traume kao i jačanje kapaciteta za uspostavljenjem i održavanjem funkcionalnih odnosa povjerenja i saradnje.

Ključne riječi: neizvjesni i traumatski gubitak, prolongirano i otežano žalovanje, integracija psihoterapijskih pristupa i intervencija, porodice nestalih osoba, Institut za nestale osobe BiH.

INTEGRATIVE PSYCHOTHERAPY APPROACH AND INTERVENTIONS IN WORKING WITH FAMILY MEMBERS OF MISSING PERSONS AND EMPLOYEES OF THE MISSING PERSONS INSTITUTE OF BIH

Tanja TANKOSIĆ GIRT¹, Tatjana PRERADOVIĆ-SJENICA², Aida GANOVIĆ³, Nermina VEHABOVIĆ-RUDEŽ⁴, Aleksandra HADŽIĆ⁵, Dijana ĐURIĆ⁵

Moderator: Tanja TANKOSIĆ-GIRT

Introduction: As part of its activities, International Committee of the Red Cross in cooperation with psychologists/psychotherapists from BiH provides continuous psychosocial support for members of families of persons missing due to conflict in BiH (1992-1995) and representatives of Family Associations/Organizations (FA) as well as for operational staff members of the Missing Persons Institute of BiH (MPI). Over the past years, members of FA and MPI participated in different types of psychosocial and psychotherapy work designed according to the specific needs of target groups based on integrated knowledge, skills and experiences from different psychotherapy directions.

Objective: The aim of the round table is to present the many years of experience of the team of psychotherapists from different backgrounds in designing and implementing integrative psychotherapy interventions and approaches in working with the consequences of ambiguous, prolonged, aggravated and/or traumatic loss in different systems, to show the specific needs, difficulties and challenges which arise due to the uncertainty of the loss as well as the passage of time since the loss, both for family members and for those who work on tracing of the missing, such as the MPI staff members.

Summary: The round table will consist of three connected and interlinked parts; 1. Psychotherapeutic and psychosocial approach and interventions in working with family members of missing persons, from recognizing their specific needs, difficulties and challenges as basis to design functional

¹Agency Promotim,

²Counselling Center „Genogram“,

³SOS Kinderdorf International,

⁴Center for mental health Visoko, Counselling center „Vehabović-Rudež“,

⁵Faculty of Philosophy, University of Banja Luka

interventions to strengthen their capacities and resources for dealing with ambiguous losses at the personal, family and community and society level; 2. Psychotherapeutic and psychosocial approach and interventions in work with MPI staff members from recognizing their specific needs, difficulties and challenges as basis to design functional interventions to develop empathic communication with family members and FA, to develop individual, team and organizational capacities for understanding ways of coping with ambiguous loss and to develop cooperative relations with FA; 3. Presentation of joint activities that enabled the improvement of mutual communication and cooperation between actors in the process of tracing missing persons and sense of mutual respect, trust and understanding of different perspectives. All designed and implemented activities for both groups of participants over the years had several common goals: strengthening personal capacity to deal with emotions that accompany ambiguous loss, strengthening psychological resilience to deal with acute and chronic stress, prevention of vicarious trauma as well as strengthening the capacity to establish and maintain functional relationships of trust and cooperation.

Key words: ambiguous and traumatic loss, prolonged and difficult mourning, integration of psychotherapeutic approaches and interventions, families of missing persons, Missing Persons Institute of Bosnia and Herzegovina.

ZAKON O PSIHOTERAPIJI

**Esmina AVDIBEGOVIĆ¹, Mevludin HASANOVIĆ¹, Mirela
BADURINA¹, Dubravka KOCIJAN HERCIGONJA²,
Tanja FRANČIŠKOVIĆ³, Enisa MEŠIĆ⁴**

U Bosni i Hercegovini (BiH) je sve veći broj stručnjaka educiranih za pružanje psihoterapijskog tretmana, međutim položaj profesije psihoterapeuta još uvijek nije uređen zakonskim okvirima. Psihoterapija je za sada, u oba entiteta, regulisana samo pravilnicima o specijalističkim usavršavanjima doktora medicine kao subspecijalizacija iz psihijatrije. Trenutno, nema propisa o uslovima i načinu obavljanja psihoterapije, uslovima i stručnjacima koji se mogu baviti psihoterapijom kao ni odgovornosti osoba koje se bave psihoterapijom. S obzirom da je mnogo veći broj stručnjaka nezdravstvenih radnika koji su educirani u nekom od psihoterapijskih modaliteta nego broj ljekara subspecijalista iz psihoterapije i s obzirom na potrebu za psihoterapijskom uslugom, zakonsko uređenja ove djelatnosti nameće se kao nužnost. Cilj ovog okruglog stola jeste otvoriti pitanje Zakona o psihoterapiji u BiH, definisanja zanimanja psihoterapeuta, poslova koje obavlja i potrebnih uslova za sticanje zvanja psihoterapeuta i načina kako doći do Zakona.

Ključne riječi: zakonska regulativa, psihoterapija, psihoterapeut

¹Savez psihoterapijskih udruženja u BiH

²Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

³Fakultet zdravstvenih studija, Sveučilište u Rijeci, Hrvatska

⁴Projekat mentalnog zdravlja u BiH, IPD, Sarajevo, BiH

PSYCHOTHERAPY ACT

**Esmina AVDIBEGOVIĆ¹, Mevludin HASANOVIĆ¹, Mirela
BADURINA¹, Dubravka KOCIJAN HERCIGONJA²,
Tanja FRANČIŠKOVIĆ³, Enisa MEŠIĆ⁴**

In Bosnia and Herzegovina (BiH), there is an increasing number of experts trained to provide psychotherapy treatment, however, the position of the profession of psychotherapist is still not regulated by legal frameworks. For now, in both entities, psychotherapy is regulated only by regulations on specialist training for medical doctors as a sub-specialization in psychiatry. Currently, there are no regulations on the conditions and manner of performing psychotherapy, the conditions and experts who can engage in psychotherapy, as well as the responsibilities of persons engaged in psychotherapy. Given that there is a much greater number of non-health care professionals who are educated in some of the psychotherapy modalities than the number of doctors who are subspecialists in psychotherapy, and given the need for psychotherapy services, the legal regulation of this activity is imposed as a necessity. The aim of this round table is to open the issue of the Law on Psychotherapy in Bosnia and Herzegovina, the definition of the profession of psychotherapist, the tasks he performs and the necessary conditions for obtaining the title of psychotherapist, and how to reach the Law.

Keywords: legal regulation, psychotherapy, psychotherapist

¹The alliance of psychotherapy associations in Bosnia and Herzegovina,

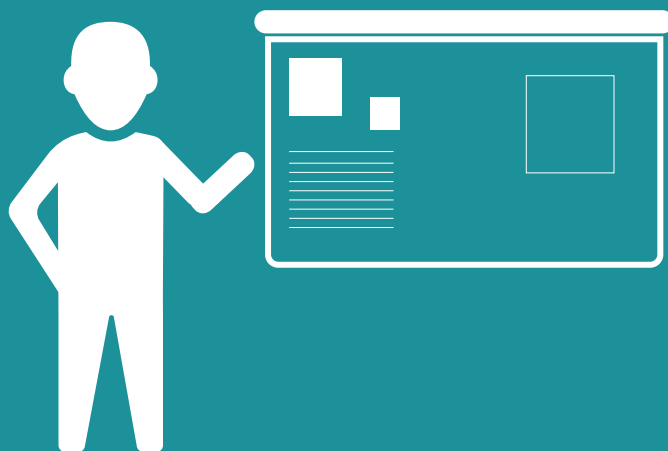
²Faculty of Medicine University of Zagreb, Croatia,

³Faculty of Health Study, University of Rijeka, Croatia,

⁴The Mental Health Project in Bosnia and Herzegovina, IPD, Srajevo, BiH

POSTER PREZENTACIJE

POSTER PRESENTATIONS

PSIHOTERAPIJSKI PRISTUP PODRŠKE RODITELJIMA ČIJA SU DJECA POČINILA SUICID

Kristina DRAGUZET, Mirta VRANKO, Tihana JENDRIČKO

Klinika za psihijatriju Vrapče, Zagreb, Hrvatska

Uvod: Suicid djeteta bilo koje dobi predstavlja specifičnu okolnost koja može intenzivirati i produžiti proces žalovanja roditelja, članova obitelji i prijatelja. Takva iznimno stresna situacija utječe na obitelj u cjelini. Neke su obitelji iskusile godine psihijatrijskog liječenja njihove djece, dok kod drugih nije nužno radilo o susretu sa psihičkom bolesti. Vjeruje se kako je suicid reakcija na preplavljujuće osjećaje usamljenosti, bezvrijednosti, bespomoćnosti, beznada i depresije. **Cilj:** Cilj je ovog rada osvijestiti specifične potrebe i opisati žalovanje roditelja čija su djeca umrla suicidom. Bit će predstavljen program grupe podrške roditeljima čija su djeca umrla suicidom. **Metode:** Case – study grupne terapije. **Rezultati:** Rad problematizira čimbenike oporavka, društvenu stigmu, potrebu za specifičnim edukacijama u radu s traumom ovog tipa, te otvara put potrebi kreiranja novih psihoterapijskih programa utemeljenih u znanosti i primjerima dobre prakse. **Zaključci:** Rad opisuje potrebu interdisciplinarnog pristupa grupi ovog tipa, kao i potrebu kontinuirane podrške i supervizije stručnjaka uključenih u grupne procese.

Ključne riječi: grupni psihoterapijski program, suicid djeteta, obiteljsko okruženje, supervizija

PSYCHOTHERAPY APPROACH TO SUPPORTING PARENTS WHOSE CHILDREN HAVE COMMITTED SUICIDE

Kristina DRAGUZET, Mirta VRANKO, Tihana JENDRIČKO,

University Psychiatric Hospital Vrapče, Zagreb, Croatia

Introduction: The suicide of a child of any age is a specific circumstance that can intensify and prolong the grieving process of parents, family members and friends. Such an extremely stressful situation affects the entire family. Some families have had to cope with years of psychiatric treatment for their children, while others have not necessarily been affected by mental illness. Suicide was considered a reaction to overwhelming feelings of loneliness, worthlessness, helplessness, hopelessness, and depression. **Goal:** The aim of this article is to raise awareness of the specific needs and describe the grief of parents whose children died by suicide. A support group programme for parents whose children have died by suicide is presented. **Methods:** Case study of group therapy. **The results:** The paper problematizes recovery factors, social stigma, and the need for specific training in dealing with trauma of this type and paves the way for the need to create new psychotherapy programs based on science and examples of good practice. **Findings:** The paper describes the need for an interdisciplinary approach to a group of this type, as well as the need for continuous support and supervision of experts involved in group processes.

Keywords: group psychotherapy program, child suicide, family environment, supervision

RIZIČNI I ZAŠTITNI ČIMBENICI NA RAZINI OSOBE, OBITELJI I OKRUŽENJA KOJI SUDJELUJU UPSIHOTERAPIJSKOM PROCESU

Kristina DRAGUZET, Mirta VRANKO, Tihana JENDRIČKO

Klinika za psihijatriju Vrapče

Zagreb, Hrvatska

Rad prikazuje psihoterapijski proces pacijenta koji se unatrag nekoliko godina liječi u našoj ustanovi pod dijagnozom emocionalno nestabilne ličnosti, depresije i rodne disforije, s posebnim osvrtom na rizične i zaštitne čimbenike. Riječ je o osobi u razdoblju kasne adolescencije (21), koji je opetovano liječen ambulantno, dnevno-bolnički, hospitalno, putem individualne i obiteljske psihoterapije. Hospitalizacije su obično uslijedile zbog pada funkcioniranja, intenziviranja depresivnih i anksioznih tegoba s povremenim autoagresivnim porivima i suicidalnim promišljanjima. Pacijent opisuje gotovo sveprisutan osjećaj usamljenosti, napuštenosti i socijalne izolacije, bez obzira na okruženost brojnim članovima obitelji. Razdoblje kasne adolescencije specifično je po čestim i snažnim promjenama (u akademskom, obiteljskom, vršnjačkom i radnom okruženju, u dostupnosti resursa zajednice, promjene uloga i odgovornosti). To je period život koji je karakteriziran postizanjem ekonomske i psihološke autonomije, a koja danas kasnije započinje. Mladi se tako suočavaju s potrebom adaptacije na više razina u specifičnom tranzicijskom razdoblju i definiranju osobnih granica, pitanjima identiteta i razvoja socijalnih i komunikacijskih vještina. **Cilj:** Opisati rizične i zaštitne čimbenike osobe koji djeluju na proces oporavka kao čimbenici otpornosti. **Metode:** Individualna, grupna i obiteljska psihoterapija; case study. **Rezultati:** Rad daje pregled rizičnih i zaštitnih čimbenika na razini individue te na razini obitelji i okruženja mlade osobe, sa svrhom usmjeravanja psihoterapijskog procesa prema funkcionalnim ishodima. **Zaključci:** U radu se opisuje mlada osoba suočena s generaliziranom psihološkom i biološkom vulnerabilnosti, koje djelovanjem specifičnih stresora kojima je osoba izložena, osnažuju i ubrzavaju djelovanje rizičnih čimbenika te modeliraju specifičnu psihološku strukturu. Opisani su i čimbenici zaštite koji moderiraju proces oporavka.

Ključne riječi: rizični i zaštitni čimbenici, kasna adolescencija, čimbenici otpornosti

RISK AND PROTECTIVE FACTORS AT THE PERSON, FAMILY AND ENVIRONMENT LEVEL PARTICIPATING IN THE PSYCHOTHERAPY PROCESS

Kristina DRAGUZET, Mirta VRANKO, Tihana JENDRIČKO

University Psychiatric Hospital Vrapče

Zagreb, Croatia

Introduction: The paper presents the psychotherapy process of a patient treated in our institution for several years under the diagnosis of emotionally unstable personality, depression and gender dysphoria, with a particular focus on risk and protective factors. A person was in the late adolescence period (21) and was treated on an outpatient basis, daily hospital and in hospital, through individual and family psychotherapy. The period of late adolescence is specific for frequent and powerful changes (in the academic, family, peer and work environment, in the availability of community resources, and changes in roles and responsibilities). It is a period of life characterized by the achievement of economic and psychological autonomy that starts later today. Young people thus face the need for adaptation on multiple levels in a specific transition period and defining personal boundaries, issues of identity and the development of social and communication skills. **Goal:** Describe a person's risk and protective factors that affect the recovery process as resilience factors. **Methods:** individual, group and family psychotherapy; case study. **The results:** The paper provides an overview of risk and protective factors at the level of an individual, a young person's family and his/her environment, to direct the psychotherapy process towards functional outcomes. **Findings:** The paper describes a young person faced with generalized psychological and biological vulnerability, that, through the action of specific stressors to which the person is exposed, strengthens and accelerates the action of risk factors and models a specific psychological structure. It also described protective factors that moderate the recovery process.

Keywords: risk and protective factors, late adolescence, resistance factors

OSOBAMA SA PSIHOTIČNIM POREMEĆAJIMA: OSVRT NA LITERATURU

Ognjen PJANO¹, Mia KOMŠIĆ²

Psihotični poremećaji predstavljaju veliki izazov na polju psihoterapije budući da su još uvijek nedovoljno istražene mogućnosti psihoterapeutskog rada. Cilj ovog rada je prikazati različite teorijske paradigme u psihoterapiji osoba sa psihotičnim poremećajima kao i njihove sličnosti i razlike. U radu su predstavljene tri paradigme, a to su: transakciona analiza, integrativna psihoterapija te psihodinamska psihoterapija. Takođe, sagledani su i trendovi u grupnom i individualnom psihoterapijskom settingu. Istaknute su teorijske i kliničke koncepcije različitih autora i njihovih zapažanja u naučno-istraživačkom i iskustva psihoterapijskom radu. Psihoterapijski rad sa osobama sa psihotičnim poremećajem podrazumijeva dugotrajan process koji iziskuje intenzivan supervizijski rad psihoterapeuta, posebno na terenu složenih transferno-kontratransfernih fenomena. Kao jedan od izazova nameće se i pitanje psihoterapijskog procesa koji obuhvata eksploraciju i rad sa dubljim slojevima ličnosti (nesvjesno, skript, mehanizmi odbrane), a koji standardna klinička literature često označava kao kontraindikovano. U ovom polju postoji nedovoljan broj naučnih istraživanja o specifičnostima psihoterapijskog procesa, kao i pitanja efikasnosti tretmana. Tema psihoterapijskog rada sa osobama sa psihotičnim poremećajima kroz naučno-istraživački rad, ali i praksu, nastoji otvoriti ovo pitanje u svrhu podsticanja mladih psihoterapeuta na ovom polju.

Ključne riječi: psihotični poremećaji, psihoterapijski rad, teorijske paradigme, psihoterapija

¹JZU Zavod za forenzičku psihijatriju "Sokolac", Sokolac, Bosna i Hercegovina

²Služba socijalne skrbi "Kiseljak, Bosna i Hercegovina

POSSIBILITIES AND LIMITATIONS OF PSYCHOTHERAPY WORK WITH PEOPLE WITH PSYCHOTIC DISORDERS: REVIEW OF THE LITERATURE

Ognjen PJANO¹, Mia KOMŠIĆ²

Psychotic disorders represent a great challenge in the field of psychotherapy since the possibilities of psychotherapeutic work are still insufficiently explored. The aim of this paper is to present different theoretical paradigms in the psychotherapy of persons with psychotic disorders, as well as their similarities and differences. The paper presents three paradigms, namely: Transactional Analysis, Integrative Psychotherapy and Psychodynamic Psychotherapy. Trends in group and individual psychotherapy settings were also reviewed. The theoretical and clinical conceptions of different authors and their observations in scientific research and experience in psychotherapy are highlighted. Psychotherapeutic work with people with psychotic disorders implies long-term process that requires intensive supervision work of psychotherapists, especially in the field of complex transference-countertransference phenomena. One of the challenges is the question of the psychotherapy process, which includes exploration and work with deeper layers of the personality (unconscious, script, defense mechanisms), which standard clinical literature often marks as contraindicated. In this field, there is an insufficient number of scientific researches on the specifics of the psychotherapy process, as well as issues of treatment efficiency. The topic of psychotherapy work with people with psychotic disorders through scientific and research work, as well as practice, tries to open up this issue in order to encourage young psychotherapists in this field.

Keywords: psychotic disorders, psychotherapeutic work, theoretical paradigms, psychotherapy

¹JZU Zavod za forenzičku psihijatriju "Sokolac", Sokolac, Bosna i Hercegovina

²Služba socijalne skrbi" Kiseljak, Bosna i Hercegovina

TRAUMA, PSIHOTERAPIJAI PSIHOSOCIJALNIPRISTUP – MODEL RADA NEVLADINE ORGANIZACIJE “VIVE ŽENE” IZ TUZLE

Augustina RAHMANOVIĆ, Aida MUSTAČEVIĆ – CIPURKOVIĆ

NVO „ViveŽene“

Tuzla, Bosna i Hercegovina

Nevladina organizacija “Vive Žene” iz Tuzle radi od juna 1994god. sa žrtvama ratne torture a od 1997god. i sa žrtvama rodnog zasnovanog nasilja. Od jedne krizne humanitarne organizacije “Vive Žene” se razvela u Centar za psihosocijalnu podršku i rehabilitaciju sa trauma osjetljivim pristupom. Model rada “Vive Žene” obuhavata rad u Centru, rad u zajednici, lobiranje, pomirenje – uspostava dijaloga, ekonomsko osnaživanje i edukaciju profesionalaca. Usluge koje se pruže su: psihoterapija (individualna, grupna, partnerska, porodična); socijalno savjetovanje; pravna podrška; podrška svjedocima prije, u toku i nakon svjedočenja; psihosocijalne grupe u zajednici; grupe za interetnički dijalog i pomirenje; grupe za ekonomsko osnaživanje; edukativne grupe profesionalaca; publikacije o iskustvima u radu sa traumom. Kao nevladina organizacija “Vive Žene” ima mogućnost brzog i efikasnog prilagođavanja nastalim promjenama u zajednicama i državi. Profesionalci “Vive Žene” imaju veliko iskustvo u radu sa traumom: bili su tu kada se trauma desila i kroz dugi niz godina su pratili promjene i prilagođavanja traume u raznim novim i kriznim situacijama. Koncept “sekvencijalna traumatizacija” služi kao osnov u razumijevanju razvoja i težine traume i dugoročnih posljedica na individualnom nivou, na nivou zajednice i na nivou države.

Ključne riječi: ratna trauma, rodno zasnovano nasilje, sekvencijalna traumatizacija, psihosocijalni pristup u radu sa traumom.

TRAUMA, PSYCHOTHERAPY AND PSYCHOSOCIAL APPROACH – WORKING MODEL OF NGO “VIVEŽENE” FROM TUZLA

Augustina RAHMANOVIĆ, Aida MUSTAČEVIĆ – CIPURKOVIĆ

NGO „Vive žene“

Tuzla, Bosnia and Herzegovina

NGO “ViveŽene” from Tuzla has been working with victims of war and torture since June 1994 and with victims of gender-based violence since 1997. “ViveŽene” has developed from a crisis and humanitarian organisation into a Centre for psychosocial support and rehabilitation, based on a trauma sensitive approach. The working model of “ViveŽene” includes working in the Centre, working in communities, lobbying, facilitation of dialogue and reconciliation, economic empowerment, education of professionals. Services include: psychotherapy: individual, group, partner, family; social counselling; legal support; support of witnesses before, during and after Court; psychosocial groups in communities; groups for inter-ethnic dialogue and reconciliation; groups for economic empowerment; educational groups for professionals, publications about experiences with working on trauma. As an NGO “ViveŽene” has the possibility to adapt quickly and effectively to changes in communities and in society. Professionals of “ViveŽene” have broad experiences in working with trauma: they were present when trauma happened and through the years they have followed changes and adaptations of trauma in several new crisis situations. The concept of “sequential traumatisation” is basic in understanding the development and weight of trauma and long-term consequences on individual level, on the level of communities and on the level of society.

Key words: war trauma, gender-based violence, sequential traumatisation, psychosocial approach in working with trauma

INTEGRIRANI PSIHOTERAPIJSKI PRISTUP LIJEČENJU – INTERDISCIPLINARNOST KAO RESURS

Mirta VRANKO, Kristina DRAGUZET, Tihana JENDRIČKO

*Klinika za psihijatriju Vrapče
Zagreb, Hrvatska*

Uvod: Izazovi suvremenog tretmana u području mentalnog zdravlja pred stručnjake stavljaju nove i složene zahtjeve da kreiraju terapijske programe prema specifičnim potrebama njihovih korisnika. Upravo zato Klinika za psihijatriju Vrapče početkom 2016. formirala je Zavod za psihoterapiju. Rad predstavlja program Zavoda za psihoterapiju kojeg čine različite psihoterapijske i tretmanske aktivnosti, a koji se očituje u univerzalnosti, sveobuhvatnosti i interdisciplinarnosti. Svoje mjesto u program nalaze različite psihoterapijske škole (integrativna psihoterapija, psihodrama, grupna analiza, psihoanalitička psihoterapija, realitetna psihoterapija, obiteljsko-sistemska psihoterapija, gestalt psihoterapija, logoterapija, art i ekspresivna terapija) koje svojom raznolikošću, u korisnicima programa ostavljaju neizbrisiv, osobni pečat. Uz snažnu osobnu motivaciju i želju za promjenom, bitnu ulogu tijekom boravka u programu, igra i podrška grupe, odnosno drugih korisnika. Stručni tim programa čine liječnici psihijatri, medicinske sestre, psiholozi, socijalni pedagozi, socijalni radnici, radni terapeuti i fizioterapeuti. Cilj: Cilj rada je predstaviti izvanbolničke programe Zavoda za psihoterapiju – Antistres program, Program podrške roditeljima, Program za osobni rast i razvoj – Socioterapija, Trening socijalnih vještina, psihoterapijske grupe za mlade, dnevnobolničke programe za liječenje anksioznih poremećaja mladih, dnevnobolničke programe za liječenje psihosomatskih, neurotskih i anksioznih poremećaja. Metode: Metode koje koristimo u radu su individualna, grupna, partnerska i obiteljska psihoterapija, savjetovanje i psihoedukacija. Rezultati: Rad će prikazati strukturu, broj i specifičnosti sudionika uključenih u izvanbolničke programe Zavoda za psihoterapiju Klinike za psihijatriju Vrapče, ali i okruženje (pandemija, potresi) i specifične potrebe korisnika. Zaključci: Umjesto zaključaka rad sumira naša iskustva kao doprinos formiranju novih psihoterapijskih programa koji odgovaraju na specifične potrebe sudionika, te su primjeri dobre prakse u području mentalnog zdravlja.

Ključne riječi: interdisciplinarnost, psihoterapija, oporavak, psihoterapijski programi

INTEGRATED PSYCHOTHERAPY APPROACH TO TREATMENT – INTERDISCIPLINARY POST AS A RESOURCE

Mirta VRANKO, Kristina DRAGUZET, Tihana JENDRIČKO

*University Psychiatric Hospital Vrapče
Zagreb, Croatia*

Introduction: The challenges of modern treatment in the mental health field put new and complex demands on experts to create therapeutic programs according to the specific needs of their users. That is why the University Psychiatric Hospital Vrapče established the Department for Psychotherapy in early 2016. The paper presents the program of the Department for Psychotherapy, in which various psychotherapy and treatment activities take place. The Department manifests universality, comprehensiveness and interdisciplinary. Different schools of psychotherapy (integrative psychotherapy, psychodrama, group analysis, psychoanalytic psychotherapy, reality psychotherapy, family-system psychotherapy, gestalt psychotherapy, logotherapy, art and expressive therapy) find their place in the program, which, with their diversity, leave an indelible, personal mark on the users of the program. Along with strong personal motivation and desire for change, the support of the group, or other users, plays a relevant role during the stay in the program. Doctors, psychiatrists, nurses, psychologists, social pedagogues, social workers, occupational therapists and physiotherapists compose the professional team. **Goal:** The paper aims to present the outpatient programs of the Institute for Psychotherapy - Antistress Program, Parent Support Program, Program for Personal Growth and Development - Socioterapy, Social Skills Training, psychotherapy groups for young people, daily hospital programs for anxiety disorders in young people, daily hospital programs for psychosomatic, neurotic and anxiety disorders treatment. **Methods:** The methods used are individual, group, partner and family psychotherapy, counselling and psychoeducation. **The results:** The paper will show the structure, number and specifics of the participants included in the outpatient programs of the Department of Psychotherapy of the University Psychiatric Hospital Vrapče, along with the environment (pandemic, earthquakes) and the specific needs of the users. **Findings:** Instead of conclusions, the paper summarizes our experiences as a contribution to the formation of new psychotherapy programs that respond to the specific needs of the participants and are examples of good practice in the mental health field.

Keywords: interdisciplinarity, psychotherapy, recovery, psychotherapy programs

ART I EKSPRESIVNA TERAPIJA U TRETMANU PSIHOTRAUME

Mirta VRANKO, Kristina DRAGUZET, Tihana JENDRIČKO

Klinika za psihijatriju Vrapče

Zagreb, Hrvatska

Uvod: Rad prikazuje uporabu art i ekspresivnih psihoterapijskih tehnika u tretmanu pacijentice oboljele od anksiozno-depresivnog poremećaja, koja se započela liječiti nakon poteškoća u radnom okruženju. Pacijentica (36) je udata, majka dvoje maloljetne djece, živi u malom gradu, zaposlena, otežanog je funkcioniranja na socijalnom planu, nesigurna u vlastite kompetencije i ulogu majke. Nakon hospitalnog liječenja, nastavlja se liječiti u ambulantnom psihoterapijskom tretmanu na način da se aktivno uključuje u grupnu i individualnu psihoterapiju, te redovite psihijatrijske kontrole. Tijekom psihoterapijskog tretmana prorađuje traumatsko iskustvo silovanja kojeg je doživjela u periodu adolescencije. **Cilj:** Prikazati psihoterapijski proces i uporabu art i ekspresivnih tehnika u suočavanju s traumom, kao i važnost aktivnog sudjelovanja pacijenta u vlastitom liječenju i kreiranje tretmana prema individualnim potrebama pacijentice. **Metode:** Uporaba art i ekspresivnih psihoterapijskih tehnika; case study. **Zaključci:** Uporaba art i ekspresivnih tehnika u psihoterapiji dio je cjelokupnog psihoterapijskog procesa, te pomaže oporavku. Kreiranje i uporaba „arta“ u terapiji za pacijenta ima snažnu poruku u vidu preuzimanja odgovornosti za vlastiti proces, kao i osnažujući efekt integracije stresnog i/ili traumatskog iskustva.

Ključne riječi: art i ekspresivna psihoterapija, trauma, oporavak, psihoterapijske tehnike

ART AND EXPRESSIVE THERAPY IN THE TREATMENT OF PSYCHOTRAUMA

Mirta VRANKO, Kristina DRAGUZET, Tihana JENDRIČKO

*University Psychiatric Hospital Vrapče
Zagreb, Croatia*

Introduction: The paper shows the use of art and expressive psychotherapy techniques in the treatment of a patient that copes with an anxiety-depressive disorder who started the treatment after difficulties in the work environment. The patient (36) is married, lives in a small town, is the mother of two juvenile children, is employed, with difficulty functioning on the social level, and is unsure of her competencies and parent's role. After in-hospital treatment, she continues outpatient psychotherapy (actively involved in a group and individual psychotherapy), along with regular psychiatric controls. During the psychotherapy treatment, she is working through the traumatic experience of rape that she experienced during her adolescence. **Goal:** To present the psychotherapy process, use of art and expressive techniques in dealing with trauma, as well as the importance of the patient's active participation in his treatment and the creation of treatment according to the patient's needs. **Methods:** Use of art and expressive psychotherapy techniques; case studies. **Findings:** The Art and expressive techniques in psychotherapy are part of the entire psychotherapy process that helps recovery. The creation and use of "art" in therapy have a powerful message for the patient, assuming responsibility for their process, along with the strengthening effect of integrating a stressful and traumatic experience.

Keywords: art and expressive psychotherapy, trauma, recovery, psychotherapy techniques

SADRŽAJ

PLENARNA PREDAVANJA/PLENARY LECTURES	19
RAZVOJ PSIHOTERAPIJE U EVROPI, Alfred PRITZ	20
THE DEVELOPMENT OF PSYCHOTHERAPY IN EUROPE, Alfred PRITZ	20
ZNAČAJ PSIHOTERAPIJE U RADU SA DJECOM I ADOLESCENTIMA U SVIJETU PROMJENA, Kocijan HERCIGONJA DUBRAVKA	21
THE IMPORTANCE OF PSYCHOTHERAPY IN WORKING WITH CHILDREN AND ADOLESCENTS IN A WORLD OF CHANGES, Dubravka KOCIJAN HERCIGONJA	22
IZGRADNJA MOSTOVA - SAVREMENE PERSPEKTIVE FRAGMENTACIJE U PSIHOTERAPIJI, Tom WARNECKE	24
BUILDING BRIDGES - CONTEMPORARY PERSPECTIVES ON FRAGMENTATION IN PSYCHOTHERAPY, Tom WARNECKE	24
SEKSUALNA TERAPIJA – POSEBNA VRSTA TERAPIJE ILI DIO SVAKE PSIHOTERAPIJE, Goran ARBANAS	25
SEXUAL THERAPY – A SPECIALISED THERAPY OR PART OF ANY AND EVERY PSYCHOTHERAPY, Goran ARBANAS	26
INTEGRATIVNA PSIHOTERAPIJA ORIJENTIRANA NA SVJESNOST I SAOSJEĆANJE, Gregor ŽVELC	28
MINDFULNESS - AND COMPASSION-ORIENTED INTEGRATIVE PSYCHOTHERAPY, Gregor ŽVELC	29
SISTEMSKA PORODIČNA TERAPIJA U KONTEKSTU TRANZICIJE, Nevena ČALOVSKA HERCOG	30
SYSTEMIC FAMILY THERAPY IN CONTEXT OF TRANSITION, Nevena ČALOVSKA HERCOG	31
ULOGA TRAUME U MENTALNOM ZDRAVLJU - DOPRINOS EMDR TERAPIJE, Isabel FERNANDEZ	32
THE ROLE OF TRAUMA IN MENTAL HEALTH - THE CONTRIBUTION OF EMDR THERAPY. Isabel FERNANDEZ	33
TRAUMA – NAŠA PRIČA: KOMPLEKSNI POSTTRAUMATSKI STRESNI POREMEĆAJ – BALKANSKA PRIČA, Tijana MIROVIĆ	34
TRAUMA - OUR STORY: COMPLEX POST-TRAUMATIC STRESS DISORDER - THE STORY OF THE BALKANS, Tijana MIROVIĆ	35
ETIKA U PSIHOTERAPIJI U SADAŠNJEM VREMENU, Tanja FRANČIŠKOVIĆ	37
ETHICS IN PSYCHOTHERAPY IN THE PRESENT TIME, Tanja FRANČIŠKOVIĆ	37

POZVANA PREDAVANJA – RADIONICE / INVITED LECTURES - WORKSHOPS	39
SOCIOPSIHODRAMA – SIGURNO MESTO ZA SUSRET, Jana DAMJANOV	40
SOCIOPSYCHODRAMA - A SAFE PLACE FOR THE ENCOUNTER, Jana DAMJANOV	41
RATNE TRAUME I ZACJELJENJE NAKON 30 GODINA: PRIMJENA TRANSAKCIONE ANALIZE I INTEGRATIVNIH METODA, Nada JABANDŽIĆ	42
WAR TRAUMAS AND HEALING AFTER 30 YEARS: APPLICATION OF TRANSACTIONAL ANALYSIS AND INTEGRATIVE METHODS, Nada JABANDŽIĆ	43
SIMPOZIJ/SYMPOSIUM	45
PSIHOTERAPIJA U BOSNI I HERCEGOVINI U SVIJETU PROMJENA, Mevludin HASANOVIĆ, Mirela BADURINA, Adila SOFTIĆ, Armina ČERKIĆ, Alma TIHIĆ, Esmina AVDIBEGOVIĆ	46
PSYCHOTHERAPY WITHIN THE CHANGING WORLD IN BOSNIA AND HERZEGOVINA, Mevludin HASANOVIĆ, Mirela BADURINA, Adila SOFTIĆ, Armina ČERKIĆ, Alma TIHIĆ, Esmina AVDIBEGOVIĆ	47
RAZVOJ GRUPNE ANALIZE U BOSNI I HERCEGOVINI, Esmina AVDIBEGOVIĆ, Izet PAJEVIĆ, Mevludin HASANOVIĆ, Elvir BEĆIROVIĆ, Maja BRKIĆ	49
DEVELOPMENT OF GROUP ANALYSIS IN BOSNIA AND HERZEGOVINA, Esmina AVDIBEGOVIĆ, Izet PAJEVIĆ, Mevludin HASANOVIĆ, Elvir BEĆIROVIĆ, Maja BRKIĆ	50
RAZVOJ DJEČJE I ADOLESCENTNE INTEGRATIVNE PSIHOTERAPIJE U BOSNI I HERCEGOVINI, Mirela BADURINA, Azra ARNAUTOVIĆ, Sabina ZIJADIĆ HUSIĆ	51
DEVELOPMENT OF CHILD AND ADOLESCENT INTEGRATIVE PSYCHOTHERAPY IN BOSNIA AND HERZEGOVINA, Mirela BADURINA, Azra ARNAUTOVIĆ, Sabina ZIJADIĆ HUSIĆ	52
PSIHOTERAPIJA SA SVIJETOM PROMJENA - PORODIČNA SISTEMSKA PSIHOTERAPIJA, Armina ČERKIĆ	53
PSYCHOTHERAPY WITH THE WORLD OF CHANGE -SYSTEMIC FAMILY THERAPY, Armina ČERKIĆ	54
RAZVOJ EMDR TERAPIJE U BOSNI I HERCEGOVINI U SVIJETU PROMJENA, Mevludin HASANOVIĆ, Sian MORGAN, Sandi RICHMAN, Sanja OAKLEY, Robin LOGIE, Šemsa ŠABANOVIĆ, Cornelia DE LA FOSS3, Selvira DRAGANOVIĆ	55
DEVELOPMENT OF EMDR THERAPY IN BOSNIA AND HERZEGOVINA IN THE WORLD OF CHANGES, Mevludin HASANOVIĆ, Sian MORGAN, Sandi RICHMA3, Sanja OAKLEY, Robin LOGIE, Šemsa ŠABANOVIĆ, Cornelia DE LA FOSSE, Selvira DRAGANOVIĆ	56
HISTORIJSKI RAZVOJ TRANSAKCIONE ANALIZE U BOSNI I HERCEGOVINI, Adila SOFTIĆ, Sedin HABIBOVIĆ, Elma OMERSOFTIĆ, Dženana GRAČO, Alma MRAKO, Amra ŠEMIĆ, Nusreta KEPEŠ	58

HISTORICAL DEVELOPMENT OF TRANSACTION ANALYSIS IN BOSNIA AND HERZEGOVINA, Sedin HABIBOVIĆ, Adila SOFTIĆ, Elma OMERSOFTIĆ, Dženana GRAČO, Alma MRAKO, Amra ŠEMIĆ, Nusreta KEPEŠ	59
GEŠTALT PSIHOTERAPIJA NEKAD I DANAS, Alma TIHIĆ, Zvezdana SAVIĆ	61
GESTALT PSYCHOTHERAPY THEN AND NOW, Alma TIHIĆ, Zvezdana SAVIĆ	62
ORALNE PREZENTACIJE (abecedni redoslijed)/ORAL PRESENTATIONS (Alphabetical order)	63
STAVOVI LIJEČNIKA PREMA PSIHOLOŠKIM METODAMA U LIJEČENJU SOMATSKIH BOLESTI, Jasminka ARBANAS1, Tanja FRANČIŠKOVIĆ	64
ATTITUDES OF FAMILY DOCTORS TOWARDS PSYCHOLOGICAL METHODS IN THE TREATMENT OF SOMATIC DISEASES, Jasminka ARBANAS1, Tanja FRANČIŠKOVIĆ	65
RAZVODI BRAKOVA I POSLJEDICE PO DJECU I ADOLESCENTE, Azra ARNAUTOVIĆ, Mirela BADURINA	66
DIVORCES AND CONSEQUENCES FOR CHILDREN AND ADOLESCENTS, Azra ARNAUTOVIĆ, Mirela BADURINA	67
KONTRUKCIJA SKALE ŽIVOTNIH UVJERENJA, Ankica BAKOVIĆ, Ivan ĐURAN	68
CONSTRUCTION OF THE LIFE BELIEFS SCALE, Ankica BAKOVIĆ, Ivan ĐURAN	69
DOPRINOS PSIHOSOCIJALNE PODRŠKE NASTAVNIKA SOCIO-EMOCIONALNIM KOMPETENCIJAMA DJECE, Šejla BJELOPOLJAK1, Miroslava MARJANOVIĆ	70
CONTRIBUTION OF TEACHER'S PSYCHOSOCIAL SUPPORT TO SOCIO-EMOTIONAL COMPETENCES OF CHILDREN, Šejla BJELOPOLJAK, Miroslava MARJANOVIĆ	71
TERAPIJSKI FAKTORI GRUPNE TERAPIJE U TERAPIJSKIM GRUPAMA PACIJENATA DNEVNE BOLNICE, Maja BRKIĆ, Ranko KOVAČEVIĆ, Zihnet SELIMBAŠIĆ, Esmina AVDIBEGOVIĆ	72
THERAPEUTIC FACTORS OF GROUP THERAPY IN THERAPEUTIC GROUPS OF PATIENTS IN A DAY HOSPITAL, Maja BRKIĆ, Ranko KOVAČEVIĆ, Zihnet SELIMBAŠIĆ, Esmina AVDIBEGOVIĆ	73
SLON U SOBI: ISKUSTVA TERAPEUTA O ADRESIRANJU I INKORPORIRANJU DUHOVNOSTI I RELIGIJE U PSIHOTERAPIJU: KVALITATIVNA STUDIJA, Selvira DRAGANOVIĆ	75
AN ELEPHANT IN THE ROOM: THERAPISTS' EXPERIENCES OF INCORPORATING SPIRITUALITY AND RELIGION IN PSYCHOTHERAPY: A QUALITATIVE STUDY, Selvira DRAGANOVIĆ	76

IZAZOVI I PERSPEKTIVE PSIHOTERAPIJE U BOSNI I HERCEGOVINI, Anida DUDIĆ-SIJAMIJA	77
CHALLENGES AND PERSPECTIVES ON PSYCHOTHERAPY IN BOSNIA AND HERZEGOVINA, Anida DUDIĆ-SIJAMIJA	78
AKTUALNE PARADIGME U PSIHOTERAPIJI TRAUME, Behzad HADŽIĆ, Aleksandar FATIĆ, Elma HADŽIĆ	80
CURRENT PARADIGMS IN TRAUMA PSYCHOTHERAPY, Behzad HADŽIĆ, Aleksandar FATIĆ, Elma HADŽIĆ	81
PRISTUP PSIHOTERAPIJI PREKO RAZVOJA BAZIČNI HEMOCIONALNIH KOMPETENCIJA-INTEGRATIVNA PSIHODINAMSKA PSIHOTERAPIJA (O.L.I.), Nebojša JOVANOVIĆ	82
APPROACH TO PSYCHOTHERAPY THROUGH THE DEVELOPMENT OF BASIC EMOTIONAL COMPETENCES - INTEGRATIVE PSYCHODYNAMIC PSYCHOTHERAPY (O.L.I.), Nebojša JOVANOVIĆ	83
KO – KREATIVNOST U RADU SA DJECOM I ADOLESCENTIMA, Tatjana KAPURALIN	85
CO – CREATIVITY WITH CHILDREN AND ADOLESCENTS, Tatjana KAPURALIN	86
KOGNITIVNO-BIHEVIORALNA TERAPIJA: PRIKAZ SLUČAJA, Sanina KRUŠKO, Amela ABIDOVIĆ-MAČKOVIĆ	88
COGNITIVE-BEHAVIORAL THERAPY: A CASE REPORT, Sanina KRUŠKO, Amela ABIDOVIĆ-MAČKOVIĆ	89
STAVOVI O SEKSUALNOSTI I DOB – PRAKTIČNE PSIHOTERAPIJSKE IMPLIKACIJE, Tanja KUPREŠAK, Sanja MAROEVIĆ, Goran ARBANAS, Marija OREL, Sara MAROEVIĆ	90
ATTITUDES TOWARD SEXUALITY AND AGE – PRACTICAL PSYCHOTHERAPEUTIC IMPLICATIONS, Tanja KUPREŠAK, Sanja MAROEVIĆ, Goran ARBANAS, Marija OREL, Sara MAROEVIĆ	91
KOGNITIVNO-BIHEVIORALNI TRETMAN DEPRESIVNOSTI - STUDIJA SLUČAJA, Nermin MULAOSMANOVIĆ	92
COGNITIVE BEHAVIORAL TREATMENT FOR DEPRESSION – A CASE STUDY, Nermin MULAOSMANOVIĆ	93
INTEGRACIJA SINERGETIKE U PSIHLOGIJI I PSIHOTERAPIJI, Lejla MUSTOO BAŠER	95
INTEGRATION OF SYNERGETICS IN PSYCHOLOGY AND PSYCHOTHERAPY, Lejla MUSTOO BAŠER	96
TRANSAKCIONA ANALIZA U SAVJETOVALIŠTU - RAD NA OSNAŽIVANJU ŽENA ZA IZLAZAK IZ NASILNOG ODNOSA, Mahira POLJAK	97

TRANSACTIONAL ANALYSIS IN A COUNSELING OFFICE - WORK ON EMPOWERING WOMEN TO GET OUT OF A VIOLENT RELATIONSHIP, Mahira POLJAK	98
SUPERVIZIJA UŽIVO U PORODIČNO SISTEMSKOJ PSIHOTERAPIJI: PRIKAZ SLUČAJA, Tatjana PRERADOVIĆ-SJENICA, Tanja RADOSAVAC, Tanja TANKOSIĆ GIRT	99
ONLINE LIVE SUPERVISION IN FAMILY SYSTEMIC PSYCHOTHERAPY: CASE STUDY, Tatjana PRERADOVIĆ-SJENICA, Tanja RADOSAVAC, Tanja TANKOSIĆ GIRT	100
PREZENTACIJA PROGRAMA PSIHOSOCIJALNA PODRŠKA DJECI OBOLJELOJ OD MALIGNIH BOLESTI I NJIHOVIM PORODICAMA, Jasna VATREŠ	101
PRESENTATION OF THE PSYCHOSOCIAL SUPPORT PROGRAM FOR CHILDREN SUFFERING FROM MALIGNANT DISEASES AND THEIR FAMILIES, Jasna VATREŠ	102
REALITETNA PSIHOTERAPIJA U TRETMANU ANKSIOZNOSTI, Nermina VEHAHOVIĆ-RUDEŽ	103
REALITY PSYCHOTHERAPY IN THE TREATMENT OF ANXIETY, Nermina VEHAHOVIĆ-RUDEŽ	104
PRIMJENA PROTOKOLA ZA NEDAVNE TRAUME EMDR TERAPIJE U PREVENCIJI POSTTRAUMATSKIH POSLJEDICA KOD DJECE NAKON VELIKIH T- TRAUMA, Tea VUČINA	105
IMPLEMENTATION OF RECENT TRAUMA PROTOCOL OF EMDR THERAPY IN PREVENTION OF PTSD SYMPTOMS IN CHILDREN AFTER BIG T-TRAUMAS, Tea VUČINA	106
RAZVOJ PRVE ONLINE PLATFORME ZA PSIHOTERAPIJU U BOSNI I HERCEGOVINI, Sandra ZAIMOVIĆ	107
DEVELOPMENT OF THE FIRST ONLINE PLATFORM FOR PSYCHOTHERAPY IN BOSNIA AND HERZEGOVINA, Sandra ZAIMOVIĆ	108
RADIONICE (abecedni redoslijed)/WORKSHOPS (Alphabetical order)	109
LOGOTERAPIJA I EGZISTENCIJALNA ANALIZA – PSIHOTERAPIJSKI PRAVAC UTEMELJITELJA VIKTORA E. FRANKLA, Mirjana ANĐIĆ, Marina IVANDA	110
LOGOTHERAPY AND EXISTENTIAL ANALYSIS (LTEA) – A PSYCHOTHERAPEUTIC METHOD DEVELOPED BY VIKTOR E. FRANKL, Mirjana ANĐIĆ, Marina IVANDA	111
IMAGO TERAPIJA ODNOSA, Ljiljana BASTAIĆ	112
IMAGO RELATIONSHIP THERAPY, Ljiljana BASTAIĆ	113
MOJA STAKLENKA ZA BRIGE, Esmin BRODLIJA	114
MY WORRY JAR, Esmin BRODLIJA	115

RADIONICA: „ODLAZAK“, Sabina DUMAN, Aldina SELIMAGIĆ – ŠLJIVO	116
WORKSHOP: “DEPARTURE”, Sabina DUMAN, Aldina SELIMAGIĆ – ŠLJIVO	117
POGLED NA TRAUMA IZ UGLA REALITETNE PSIHOTERAPIJE / PREDSTAVLJANJE I PSIHOTERAPIJSKI KONTEKST REALITETNE TERAPIJE U RADU SA KLIJENTIMA, Aida GANOVIĆ, Nermina VEHAHOVIĆ RUDEŽ	118
UNDERSTANDING OF TRAUMA FROM LONG-TERM EXPERIENCE/PRESENTATION AND PSYCHOTHERAPEUTIC CONTEXT OF REALITY THERAPY IN WORKING WITH CLIENTS, Aida GANOVIĆ, Nermina VEHAHOVIĆ RUDEŽ	119
UPOZNAVANJE SA DRUŠTVENIM KONTEKSTOM ŽIVOTA LGBTIQ OSOBA I PSIHOTERAPIJSKI RAD SA LGBTIQ KLIJENTIMA/CAMA, Lejla HUREMOVIĆ	120
INTRODUCTION TO THE SOCIAL CONTEXT OF THE LIFE OF LGBTIQ PERSONS AND PSYCHOTHERAPY WITH LGBTIQ CLIENTS, Lejla HUREMOVIĆ	121
JE LI U OSNOVI SVAKE DIJAGNOZE NEZADOVOLJAVAJUĆI ODNOS? RAZUMIJEVANJE I UNAPRIJEĐENJE ODNOSA U RELITETNOJ TERAPIJI, Silvija JURČEVIĆ, Ljubica KRIŠTO	122
IS THE BASIS OF EVERY DIAGNOSIS AN UNSATISFACTORY RELATIONSHIP? UNDERSTANDING AND IMPROVING RELATIONSHIPS IN RELATIONSHIP THERAPY, Silvija JURČEVIĆ, Ljubica KRIŠTO	123
RADIONICA: „KONCEPTUALIZACIJA SLUČAJEVA U TERAPIJI PRIHVATANJEM I POSVEĆENOŠĆU (ENG. ACCEPTANCE AND COMMITMENT THERAPY – ACT) – PRIMJENA “ACT MATRICE”, Dario LIPOVAC	124
WORKSHOP: CASE CONCEPTUALIZATION IN ACCEPTANCE AND COMMITMENT THERAPY THROUGH ACT MATRIX, Dario LIPOVAC	125
LJUBAV (NI)JE DOVOLJNA, Olica MARINKOVIĆ-ŠUŠIĆ, Vedrana MARINKOVIĆ	126
LOVE IS (NOT) ENOUGH, Olica MARINKOVIĆ-ŠUŠIĆ, Vedrana MARINKOVIĆ	127
HEART - ISCJELJENJE I OBRAZOVANJE KROZ UMJETNOST, RADIONICA “DRVO ŽIVOTA”, Miroslava MARJANOVIĆ, Šejla BJELOPOLJAK	128
HEART - HEALING AND EDUCATION THROUGH THE ARTS, "THE TREE OF LIFE" WORKSHOP, Miroslava MARJANOVIĆ1, Šejla BJELOPOLJAK2	129
RADIONICA SISTEMSKE SUPERVIZIJE: SOCIAL G.R.A.C.E.S., Dželila MULIĆ ČORBO, Tanja TANKOSIĆ GIRT	131
SYSTEMIC SUPERVISION WORKSHOP: SOCIAL G.R.A.C.E.S., Dželila MULIĆ ČORBO, Tanja TANKOSIĆ GIRT	132
TERAPEUTOVO BIVANJE U PROCESU ISCJELJENJA - OD BOLA DO LJEPOTE, Slaviša SAVIĆ, Zvezdana SAVIĆ	133

EXISTENCE OF A THERAPIST THROUGH THE HEALING PROCESS - FROM PAIN TO BEAUTY, Slaviša SAVIĆ, Zvezdana SAVIĆ	134
OKRUGLI STOLOVI/ROUND TABLES	
SISTEMSKA PORODIČNA SUPERVIZIJA U BOSNI I HERCEGOVINI - ŠIRI POGLEDI NA SISTEM, Armina ČERKIĆ, Olica MARINKOVIĆ-ŠUŠIĆ, Vedrana MARINKOVIĆ, Meliha FEJZIĆ, Vedrana RAKIĆ, Tatjana PRERADOVIĆ SJENICA, Tanja RADOSAVAC	136
SYSTEMIC FAMILY SUPERVISION IN BOSNIA AND HERZEGOVINA -WIDER PERSPECTIVES ON THE SYSTEM, Armina ČERKIĆ, Olica MARINKOVIĆ-ŠUŠIĆ, Vedrana MARINKOVIĆ, Meliha FEJZIĆ, Vedrana RAKIĆ, Tatjana PRERADOVIĆ SJENICA, Tanja RADOSAVAC	137
MIGRACIJE I MENTALNO ZDRAVLJE, Međunarodna organizacija za migracije u Bosni i Hecegovini - IOM BiH	138
MIGRATIONS AND MENTAL HEALTH, The International Organization for Migration in Bosnia and Herzegovina - IOM BiH	139
ULOGA PRISTUPA PSIHOSOCIALNE PODRŠKE DJECI ZASNOVANIH NA UMJETNOSTI – PRIMJERI IZ BOSNE I HERCEGOVINE I SVIJETA, Dario LIPOVAC, Miroslava MARJANOVIĆ, Šejla BJELOPOLJAK	140
THE ROLE OF ARTS-BASED PSYCHOSOCIAL SUPPORT APPROACHES FOR CHILDREN – EXPERIENCES FROM BOSNIA AND HERZEGOVINA AND COUNTRIES AROUND THE WORLD, Dario LIPOVAC, Miroslava MARJANOVIĆ, Šejla BJELOPOLJAK	141
PSIHOLOŠKO SAVJETOVALIŠTE ZA STUDENTE UNIVERZITETA U BANJOJ LUCI - MOTIVACIJA ZA OSNIVANJE, ORGANIZACIJA RADA I REZULTATI NAŠIH PRVIH ŠEST MJESECI RADA, Aleksandra HADŽIĆ, Tatjana PRERADOVIĆ-SJENICA, Gordana RUŽIĆ MILUNIĆ, Ana RISOVIĆ, Iva PATRICIA DAVIDOVSKI	143
PSYCHOLOGICAL COUNSELING CENTER FOR STUDENTS OF THE UNIVERSITY OF BANJA LUKA - MOTIVATION FOR ESTABLISHMENT, WORK ORGANIZATION AND RESULTS OF OUR FIRST SIX MONTHS OF WORK, Aleksandra HADŽIĆ, Tatjana PRERADOVIĆ-SJENICA, Gordana RUŽIĆ MILUNIĆ, Ana RISOVIĆ, Iva PATRICIA DAVIDOVSKI	144
INTEGRATIVNI PSIHOTERAPIJSKI PRISTUP I INTERVENCIJE U RADU SA ČLANOVIMA PORODICA NESTALIH OSOBA I UPOSLENICIMA INSTITUTA ZA NESTALE OSOBE BIH, Tanja TANKOSIĆ GIRT, Tatjana PRERADOVIĆ-SJENICA, Aida GANOVIĆ, Nermina VEHAHOVIĆ-RUDEŽ, Aleksandra HADŽIĆ, Dijana ĐURIĆ	146
INTEGRATIVE PSYCHOTHERAPY APPROACH AND INTERVENTIONS IN WORKING WITH FAMILY MEMBERS OF MISSING PERSONS AND EMPLOYEES OF THE MISSING PERSONS INSTITUTE OF BIH, Tanja TANKOSIĆ GIRT, Tatjana PRERADOVIĆ-SJENICA, Aida GANOVIĆ, Nermina VEHAHOVIĆ-RUDEŽ, Aleksandra HADŽIĆ, Dijana ĐURIĆ	148

ZAKON O PSIHOTERAPIJI, Esmina AVDIBEGOVIĆ, Mevludin HASANOVIĆ, Mirela BADURINA, Dubravka KOCIJAN HERCIGONJA, Tanja FRANČIŠKOVIĆ, Enisa MEŠIĆ	150
PSYCHOTHERAPY ACT, Esmina AVDIBEGOVIĆ, Mevludin HASANOVIĆ, Mirela BADURINA, Dubravka KOCIJAN HERCIGONJA, Tanja FRANČIŠKOVIĆ, Enisa MEŠIĆ	151
POSTER PREZENTACIJE/POSTER PRESENTATIONS	153
Psihoterapijski pristup podrške roditeljima čija su djeca počinila suicid, Kristina DRAGUZET, Mirta VRANKO, Tihana JENDRIČKO	154
PSYCHOTHERAPY APPROACH TO SUPPORTING PARENTS WHOSE CHILDREN HAVE COMMITTED SUICIDE, Kristina DRAGUZET, Mirta VRANKO, Tihana JENDRIČKO,	155
Rizični i zaštitni čimbenici na razini osobe, obitelji i okruženja koji sudjeluju u psihoterapijskom procesu, Kristina DRAGUZET, Mirta VRANKO, Tihana JENDRIČKO	156
RISK AND PROTECTIVE FACTORS AT THE PERSON, FAMILY AND ENVIRONMENT LEVEL PARTICIPATING IN THE PSYCHOTHERAPY PROCESS, Kristina DRAGUZET, Mirta VRANKO, Tihana JENDRIČKO	157
OSOBA MA SA PSIHOTIČNIM POREMEĆAJIMA: OSVRT NA LITERATURU, Ognjen PJANO, Mia KOMŠIĆ	158
POSSIBILITIES AND LIMITATIONS OF PSYCHOTHERAPY WORK WITH PEOPLE WITH PSYCHOTIC DISORDERS: REVIEW OF THE LITERATURE, Ognjen PJANO, Mia KOMŠIĆ	159
TRAUMA, PSIHOTERAPIJAI PSIHOSOCIJALNIPRISTUP – MODEL RADA NEVLADINE ORGANIZACIJE “VIVE ŽENE” IZ TUZLE, Augustina RAHMANOVIĆ, Aida MUSTAČEVIĆ – CIPURKOVIĆ	160
TRAUMA, PSYCHOTHERAPY AND PSYCHOSOCIAL APPROACH – WORKING MODEL OF NGO “VIVEŽENE” FROM TUZLA, Augustina RAHMANOVIĆ, Aida MUSTAČEVIĆ – CIPURKOVIĆ	161
INTEGRIRANI PSIHOTERAPIJSKI PRISTUP LIJEČENJU – INTERDISCIPLINARNOST KAO RESURS, Mirta VRANKO, Kristina DRAGUZET, Tihana JENDRIČKO	162
INTEGRATED PSYCHOTHERAPY APPROACH TO TREATMENT – INTERDISCIPLINARY POST AS A RESOURCE, Mirta VRANKO, Kristina DRAGUZET, Tihana JENDRIČKO	163
ART I EKSPRESIVNA TERAPIJA U TRETMANU PSIHOTRAUME, Mirta VRANKO, Kristina DRAGUZET, Tihana JENDRIČKO	164
ART AND EXPRESSIVE THERAPY IN THE TREATMENT OF PSYCHOTRAUMA, Mirta VRANKO, Kristina DRAGUZET, Tihana JENDRIČKO	165

Index imena

A

Adila SOFTIĆ, 46, 58
Aida GANOVIĆ, 146
Aida MUSTAČEVIĆ – CIPURKOVIĆ, 160
Aldina SELIMAGIĆ – ŠLJIVO, 116
Aleksandar FATIĆ, 80, 169
Aleksandra HADŽIĆ, 143, 146
Alfred PRITZ, 20
Alma MRAKO, 58
Alma TIHIĆ, 46, 62
Amela ABIDOVIĆ-MAČKOVIĆ, 88
Amra ŠEMIĆ, 58
Ana RISOVIĆ, 143
Anida DUDIĆ-SIJAMIJA, 77
Ankica BAKOVIĆ, 68
Armina ČERKIĆ, 46, 53, 136
Augustina RAHMANOVIĆ, 160
Azra ARNAUTOVIĆ, 66

B

Behzad HADŽIĆ, 80

C

Cornelia DE LA FOSSE, 55

D

Dario LIPOVAC, 124, 140
Dijana ĐURIĆ, 146
Dubravka KOCIJAN HERCIGONJA, 150
Dželila MULIĆ ČORBO, 131
Dženana GRAČO, 58

E

Elma HADŽIĆ, 80, 169
Elma OMERSOFTIĆ, 58
Elma SELMAN, 138
Elvir BEĆIROVIĆ, 49
Enisa MEŠIĆ, 150
Esmina AVDIBEGOVIĆ, 46, 49, 72, 150
Esmir BRODLIJA, 114

G

Goran ARBANAS, 25, 90
Gordana RUŽIĆ MILUNIĆ, 143
Gregor ŽVELC, 28

I

Isabel FERNANDEZ, 32
Ivan ĐURAN, 68
Ivan ĐURAN, 68, 168
Iva PATRICIA DAVIDOVSKI, 143
Izet PAJEVIĆ, 49

J

Jana DAMJANOV, 40
Jasminka ARBANAS, 64
Jasna VATREŠ, 101

K

Kocijan HERCIGONJA DUBRAVKA, 21
Kristina DRAGUZET, 154, 156, 162, 164

L

Lejla HUREMOVIĆ, 120
Lejla MUSTOO BAŠER, 95
Ljiljana BASTAIĆ, 112
Ljubica KRIŠTO, 122

M

Mahira POLJAK, 97
Maja BRKIĆ, 49, 72
Marija OREL, 90
Marina IVANDA, 110
Meliha FEJZIĆ, 136
Mevludin HASANOVIĆ, 46, 55, 150
Mia KOMŠIĆ, 158
Mirela BADURINA, 46, 66, 150, 168
Mirjana ANĐIĆ, 110
Miroslava MARJANOVIĆ, 70, 128, 140, 168
Mirta VRANKO, 154, 156, 162, 164

N

Nada JABANDŽIĆ, 42
Nebojša JOVANOVIĆ, 82

Nermina VEHA BOVIĆ-RUDEŽ, 104, 146
Nermin MULAOSMANOVIĆ, 92
Nevena ČALOVSKA HERCOG, 30
Nusreta KEPEŠ, 58

O

Ognjen PJAN, 158
Olica MARINKOVIĆ-ŠUŠIĆ, 126, 136

R

Ranko KOVAČEVIĆ, 72
Robin LOGIE, 55

S

Sabina DUMAN, 116
Sandi RICHMAN, 55
Sanina KRUŠKO, 88
Sanja MAROEVIĆ, 90
Sanja OAKLEY, 55
Sara MAROEVIĆ, 90
Selvira DRAGANOVIĆ, 55, 76
Sian MORGAN, 55
Silvija JURČEVIĆ, 122
Slaviša SAVIĆ, 133

Š

Šejla BJELOPOLJAK, 70, 128, 140
Šemsa ŠABANOVIĆ, 55

T

Tanja FRANČIŠKOVIĆ, 37, 64, 150, 168
Tanja KUPREŠAK, 90
Tanja RADOSAVAC, 99, 136
Tanja TANKOSIĆ GIRT, 99, 131, 146
Tatjana KAPURALIN, 86
Tatjana PRERADOVIĆ SJENICA, 99, 136, 143, 146
Tea VUČINA, 106
Tihana JENDRIČKO, 154, 156, 162, 164
Tijana MIROVIĆ, 34
Tom WARNECKE, 24

V

Vedrana MARINKOVIĆ, 126, 136
Vedrana RAKIĆ, 136

Z

Zihnet SELIMBAŠIĆ, 72

Zvezdana SAVIĆ, 62, 133

SPONZORI I DONATORI

ZLATNI SPONZOR

IOM

SPONZORI I DONATORI

ZLATNI SPONZOR

MEĐUNARODNI KOMITET CRVENOG KRSTA

ICRC

SPONZORI I DONATORI

SREBRNI SPONZOR
FONDACIJA INSTITUT MENTIS

mentis

SREBRNI SPONZOR
BLUE GOLD d.o.o.

BLUE GOLD d.o.o.
Maoča b.b
762018 Brčko Distrikt
Tel. +387 49 520 521
Fax +387 49 520 363
info@vodamaja.ba
www.vodamaja.ba

SPONZORI I DONATORI

SPONZORI

**INSTITUT ZA
DRUŠTVENA
ISTRAŽIVANJA**
FAKULTETA POLITIČKIH NAUKA
UNIVERZITETA U SARAJEVU

Moja priča.

SPONZORI

SPONZORI I DONATORI

SPONZORI

Grad Sarajevo
City of Sarajevo

FONDACIJA
“MENTALNO
ZDRAVLJE ZA SVE”
TUZLA

SPONZORI

DISCOVER ME
ACADEMY

SPONZORI I DONATORI
GENEREALNI MEDIJSKI POKROVITELJ
BHRT

RADIOTELEVIZIJA BOSNE I HERCEGOVINE
РАДИО-ТЕЛЕВИЗИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
RADIO AND TELEVISION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

PRIJATELJI KONGRESA

OPĆINA NOVO SARAJEVO

Islamska zajednica Muftijstvo Tuzlasko

JU CROPS

Hotel Hills

Hasanović dr. Šemsudin

Hasanović Eldar

Lilijana Oruč

Mustafa Baručija

Jusić Zilha

Kalesić Muhamed

Richmond Park school i Fondacija „Proljeće“ Tuzla

Šemsa Šabanović

Ermin Babajić

Đogić Zakira

KONGRES PODRŽALI

Federalno ministarstvo zdravstva

Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske

e-izdanje/ePUB

ISBN 978-9926-8772-0-0

9 789926 877200

